

కథలు

నీతి, పురోణ, పాడుపు

పండర మజిలీ కథలు

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నాటర మహర్షి

గురు వాశ్మికీ మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాఠి

గురు గోరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠప్రహ్లాద స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు చక్రవర్తి ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రధానానందగిరి

గురు చంద్రకేశవర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్పుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050015512

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

పండ్రి మజిలీ కథలు

(అను)

పాండురంగ మహాత్మ్యము.

గ్రంథకర్త :

యిర్రి వెంకటాద్రి

నరసరావుపేట.

1939.

విజ్ఞప్తి

భక్తాగ్రేసరులారా !

నేనీ చిన్నగ్రంథమును వ్రాయగల్గిన భాగ్యము నేటి కట్టి నందులకెంతయు సంతసించుచున్నాడ. నేను విద్యార్థినై యుండగను, తనుపరియు, కని, విని, చదివిన కథలననుసరించి నా స్వపోహనలన నీ పాండురంగ మహాత్మ్యమును వ్రాసితిని. పండరిత్రేత్రమును నేను స్వయముగ, ననేక పర్యాయములు దర్శించినందున నాకు తెలిసి సంతవరకు పుండరీకాక్షపురమును వర్ణించితిని.

అన్యుల సహాయములేక నేన్మగ్రంథమును వ్రాసి యుంటిని. మరియు, నేనెన్నడును పుస్తకములను వ్రాసియుండలేదు. కవిత్వమునకునూ నా యీ పుస్తకమునకును సంబాధములేదు. యీ కథా భాగములు శులభమైనవి వ్రాసినందున పత్రివ్యక్తియు త్వరగా నర్థము చేసుకొనగలడని నామూల్యద్దేశ్యము. మహానుభావులగు కవిపుంగవు లిందు అనేకతప్పులు కనిపెట్టవచ్చును. కానిదయార్థా హృదయులగు నాయాంధ్రీకవులు వానినినాకు తెలియపరచినచో అపరిమితానంద వినయ విధేయతలతో స్వీకరించి మరుప్రచురణ యందు సవరించుకొందును.

యీ కథాభాగము లన్నియు, కేవలకల్పితములు యిందు ప్రత్యేకవ్యక్తుల పరామర్శ యేమాత్రమునులేదు.

తనుపరి “పండరిమజలీ కథలు” రెండవభాగమును వ్రాయుచున్నాను. స్వల్పకాలములో నే నదియు ప్రచురింపబడును.

గ్రంథకర్త.

అభిప్రాయము.

నేను యీ గ్రంథకర్తను కొంత కాలమునుండి యెరుంగుదును. వయస్సున పిన్నవాడయ్యు, మాతృభాషయందు విశేషపరిచయము గలవారిలో నొకరని చెప్పుట కెంతయు సంతసించుచున్నాడ. గ్రంథములను వ్రాయుటలో యిదియే నూతనమయినను, చాకచక్యముగ నీపాత్రమును పోషించుట కర్హుడని చెప్పగలను.

మున్నందు మాతృభాషయందప్రమత్తుడై మెలంగగలడని ఘంటాస్పదముగ తెల్పుట కీవ్యక్తి తెలుగు పత్రికాలేఖనమే యాధార భూతము.

సంద్యాల, }
1—6—'39 }

యస్. సీతారామయ్య, బి. ఎ., యల్. టి.,
మ్యునిసిపల్ కమిషనర్.

శ్రీరామజయం.

పండరి మజిలీ కథలు

(అను పాండురంగ మహాత్మ్యము)

(మొదటిభాగము.)

—.(0):—

ఇప్పటికి ఘోషారు నూట యాది సంవత్సరము

పూర్వము మన యాంధ్రరాష్ట్రములో నొకభాగమైన కృష్ణానదీ
తీర ప్రదేశమంతయు, ఇప్పుడు నైజాం రాష్ట్రమని యొప్పురుచున్న
నైజాం రాష్ట్రమునకు చెందియుండెను. ఆకాలములో యిప్పటివలెనే
ఆంధ్రదేశములో కొంతభాగము మహమ్మదీయ పరిపాలనమునకు
లోబడియుండెను. ఈకృష్ణా నదీతీరము సహితము తురుష్క
రాజుల పరిపాలనము క్రింద నుండెను. ఆ ప్రదేశములో రాజు
తురుష్కుడైనను, యపరిమిత శాంత భరితుడును, ధర్మపరిపాలనా
దురంధరుడైనై, రాజు కార్యములను చక్కగ నిర్వహించు
చుండెను. ఆకారణమువలననే సకాలమునకు సమృద్ధిగావ్వములు
కురియుచూ సమస్త తినుభంజారములు పుష్కలముగా ఫలించు
చుండెను. ప్రజలు తమ యేలికంబోలె ధర్మవర్తనలై దైవభక్తి
పరాయణులై వర్తింపుచు రాజున కెంతయు, సంతసముఁ గూర్చు
చుండిరి. రాజున కుత్సాహము హెచ్చుకొలది మతబేధ మనునది
సంపూర్ణముగా వదలినది. హిందూస్థాన ముఖ్యస్థానములం దక్క
టచ్చట వారివారి కోరికల ననుసరించి గొప్పగొప్ప దేవాలయ

ములను కట్టించుకొనుటకు దృవ్యసహాయ మొనర్చు చుండెను. తన స్వమతస్తులగు మహమ్మదీయులకు సహితము అన్ని ముఖ్య సాసముల యందు మసీదులను కట్టించు చుండెను. ఇంకనూ బ్రిటిష్ పరిపాలన హిందూదేశమునందు విశేషముగ వ్యాపించ నందున క్రైస్తవమత మంతగా మనదేశమునందు వ్యాపించియుండ లేదు. అందువలననే క్రైస్తవులు తమకు క్రీస్తుదేవాలయములను (చర్చీలను) కట్టించుమని రాజును కోరిన వారు లేని లోభముచేత నట్టి కట్టడములను తమ నిజాం రాష్ట్రమునం దెచ్చటను ఆకాల ములో కనుపించినట్లు కనబడదు. రాజు అన్నిమతములయం దభి మానముగలిగి అగ్బరు చక్రవర్తిని మరపించుచూ పృజల కత్యం తోత్సాహముగా పరిపాలన చేయుచూ, అన్నిమతముల వారికిని ఆయా పరిపాలనా శాఖలయంగు నున్నతో ద్యోగముల నిచ్చు చుండెను. హిందువులు సహితము రాజభాషయగు ఉర్దూభాష యందు మంచిపాండిత్యమును సంపాదించి గొప్ప ప్రద్యోగములను సంపాదించిరి. ఆయాచార మిప్పటికిని నిజాంరాజ్యమును విడువ కుండా ప్రతిహించువుడునూ వారిరాజభాషయగు ఉర్దూభాషయందు పరిచయము గలిగి చరింపుచున్న సంగతి యెల్లరకు విశదమై యున్నది.

అట్టి నిజాం రాజ్యములో క్రిష్ణగిరియను నొక చిన్న గ్రామ ముగలను. ఆ గ్రామములో యిప్పటివలెగాక బ్రాహ్మణులు సద్ధ

ర్మాను వర్తనులును, దైనభక్తి పరాయణులై వర్తింపుచుండిరి. ఊత్రియులు ఆయా సర్గము ప్రదేశములయందు చరింపు ముష్ట మృగములను తమ భుజపరాక్రములచే సంహరించుచు పరిజల కైతయు, నిర్భయమును గూర్పుచుండిరి. వర్తకులు నిత్య సత్య వ్రతములై తమతమ వ్యాపారములయందు వేలుగణించిరి. శూన్యులు చుక్కగ కృపి. సల్పి సమస్త ధాన్యములను పుష్కలముగ ఫలించు జేయుచుండిరి. పంచమకులజులు తమ కర్మజాతుల కనుమతముగా వారివారి కులవృత్తులయంద ప్రమత్తులై మెలంగుచుండిరి. రాజు, సత్యనా క్షురపాలకుడును, ఏకపక్షి వ్రతుడును, సత్పరిపాలనా దురంధరుడును, భూతదయాళుడునై నందున, రాజమతస్థులగుతురు ష్కులు సహితము శాంతమూర్తులై తమకు ముఖ్యగ్రంథమగు ఖురాన్ చదివిన వినుటయందాశక్తులై గోవధ యనునది సంపూర్ణముగ మానినై చిరి. యిట్టి సమస్త వైభవములతో తులదూగు చుండి రామరాజ్యమునోబ్బి యీ నిజాంరాజ్యమునకు చెందిన కృష్ణగిరిలో జార, చోర, వ్యాధి, భయములు లేక జనులు సర్వవిధముల సుఖించుచుండిరి. అట్టితరి నీభూగోక కైలాసంబగు కృష్ణ గిరియందు విజయవర్మయను నొక బ్రాహ్మణవర్యుడు, సార్థకనామ ధేయమగు సుభద్ర యను నొక పుణ్యాగనజ్జేపట్టి బహు కాలమునుండి సంసారసుఖ మనుభవించు చుండెను. విజయవర్మ బీదలపాలిటి కల్పతరువు. మరియు బీదగోవులపాలిటి ధర్మదేవత యై నిరంతరము విష్ణుభక్తి తత్పరుడై మెలంగుచుండెను. సుభద్ర

సహితము భర్తచేయు చేష్టల కనుమతముగా, ఆయన యొనర్చు సత్కార్యములకెంతయు నుబ్బుచు, భర్తకు సమస్త నుపచర్యలు సల్పుచు, తనస్వామికెంతయు నానందము గూర్చుచుండెను. తీరిక సమయములయందెల్లను సీత, అసనూయ, సావిత్రి, దమయంతి, చంద్రమతి, మున్నగు మహాపత్నినతల చరిత్రముల నెల్ల ఘటన చేయుచు, వానిలోని రహస్యములను గ్రహించుచు, తనశక్తి కొలది వారిననుసరించి ప్రవర్తించుచుండెను. యీపుణ్యదంపతుల భక్తికి, వారి ప్రవర్తనకెంతయు సంతసించి వారి నిత్యకృత్యములను నిరంతరము తిలకింపదలచి విష్ణురాణియగు లక్ష్మీ యెల్లకాలము దేవలోకమువిడచి వీరిగృహమునందే వసించుచుండెను. కనుక నే వారు సర్వ సంపదలతో తులదూగుచు బహుకాలము న్గడపిరి. కాని సంతాన్నములేని కొరతమాత్రము వారిని చిరకాలమునుండి బాధించుచుండెను.

సంతానముకొరకు అనేక వ్రతములనుసల్పి, తీర్థయాత్రల న్బ్రేక్కు శేషించిరి. ఏకాదశీ నుపవాసముల న్బ్రేక్కుగావించిరి. కాని విఫలమనోరథులై తీర్థయాత్రలయందు నుపవాసములయందు వ్రతములయందు విసుగుజెందిరి. యెంత విసుగుజెందినను, తమ వంశదైవమగు పాండురంగని మాత్రము ఆదంపతులు మరచిపో లేదు. నిరంతరము రంగని భజింపుచుండిరి. ఇట్లు కొన్నివారము లును, నెలలును, వత్సరములును సహితము గడచినవి. రంగనికి మాత్రము కృపగలుగదయ్యె. కాని వారుమాత్రము రంగనియం

దనూయతగాని అనాచారముగాని యన్నడు నాచరించియుండరైరి. దానికతంబున అమ్మహాసీయుని కృపచే బహుకాలమునకు సుభద్రగర్భవతియై నొకశుభముహూర్తమున మగశిశువునుం గాంచెను. పుత్రోదయమైనవార్త తెలియగ నె విజయవర్మత్యంతా నందభరితుడై ఏడవ నా డుత్తమ బ్రాహ్మణులను రావించి పుత్రుని నకు జాతకర్మాదులను వ్రాయించి గొప్ప సంతర్పణ మొనరించి ఉత్తమ బ్రాహ్మణులకు భూదాన, గోదాన, సువర్ణదానము లొసంగెను. బీదలకు విడివిగా అన్నవస్త్రీదానములను గావించి బాలునకు తమ కిష్టచైవమగు “పాండురంగడు” అను నామధేయ మొనరెను.

పాండురంగడును శుక్లపక్షమినాటి చంద్రునింబోలె దిన దినాభివృద్ధినొందుచు, పంచవర్ష పాఠ్యుడై తల్లితండ్రిల కెంతయు నానందము కలుగజేయుచుండెను. విజయవర్మయు, హిందూధర్మ శాస్త్ర ప్రకారము పంచవర్ష పాఠ్యుడైన నా బాలునకొక శుభదినమున నుత్తమ బ్రాహ్మణులను రావించి యజ్ఞోపవీత ధారుణ మొనర్చి అక్షరాభ్యాసము న్నావించెను.

ఆ బాలుండును రామలక్ష్మణులం బోలె అల్పకాలములోనే సమస్తవిద్యలయం దారి తేరిననుబుద్ధియంగుబిల్వమంగళుననుసరించు నేమోనని చూచువారెలరకు వేషమును బట్టి పొడకట్టుచుండెను

సుభద్రా విజయవర్మలు సహితము, మనశాలుడిప్పుడు చతుర్శతవర్ష పాఠ్యుడై సమస్త విద్యలయందారి తేరినవాడయ్యెను

గదా, యిక నెచ్చట నైనను తగిన సంబంధమును చూచి వివాహమును చేయుటకు నిశ్చయించిరి. బంధుజనులలో తమబిడ్డడి కన్నివిషయములలో సరితూగు కన్యకామణి యచ్చట నైనను తటస్థించునాయని విచారించుచు తమతమ పనులు నిర్వర్తించు కొనుటకు యితర గ్రామాదులకు వెళ్లు తమ బంధువులతో, తమ బంధుకోటిలో పాండురంగనికి సరిపడు కన్యగలదేమో విచారింప మని తెల్పుచు ముఖ్య బంధువులుగల ప్రదేశమునకు తానే వెళ్లి విచారించుచూ కుమారుని పాణిగ్రహణ ప్రయత్న భారము సంపూర్ణముగ వహించి తగిన సంబంధము న్నొచ్చేక విజయవర్మ భార్య సమేతుడై విచారింప దొడంగెను.

యివ్వీధంబున విజయవర్మ తనవైపునను తన యర్థాంగి యగు సుభద్రవైపునను సమస్త బంధుజాలమంతయు ఘోషము నాలుగైదు సంవత్సరముల పర్యంతము శోధించి విఫలమనోరథుడయ్యెను. పాండురంగడన్ననో, పదునెన్నిది వత్సరముల ప్రాయము గలవాడై యవ్వనంబు తనకంకురించిన దోషమున పూర్వముండిన తనవేషమును క్రమంబుగ మార్చి యిప్పటి నవనాగరికతనుదాల్చి ప్రవర్తించు చుండెను.

గ్రామము నందు గల ప్రజలెల్లరును విజయవర్మను పాండురంగని వివాహ విషయమై ముచ్చటించుచు “బెండ కాయ ముదిరినను, బ్రహ్మచారి ముదిరినను” పనికిరాదని సూక్ష్మముగా చెప్ప మొదలిడిరి. విజయవర్మయు తిరిగి తిరిగి వేసారి

“దిక్కులేనివారికి దైవమేదిక్కనునట్లు” యీ భారమంతయు కులదైవమగు పాండురంగనిపై తోసివైచి, తనకుమారునికి తగిన భార్యను గూర్చుమని అనుదినము రంగనిపూజింపుచుండెను. యిట్లు విజయవర్మ నిత్యము భగవధ్యాన్నముచే కాలము బుచ్చుచు వివాహప్రయత్న మెన్నడును దలపెట్టుకొనక, యెవరైనను కుమారుని వివాహమెన్నడని ప్రశ్నింపుచుండ సర్వము రంగని కృపయని వారికి సమాధానమిడుచుండెను. గ్రామములోని స్త్రీలందరు నిన్న, మొన్నటివరకునూ పాండురంగడు రఘువంశమును శేంక నిడుకొని పాఠశాలకేగువాడు. యెంతలో నెంతవాడేయ్యెనని చెప్పుకొనుచూ తటస్తమయిసప్పుడెల్లను సుభద్రతో త్వరలో వివాహప్రయత్నమును గావింపుమని చెప్పుచుండిరి.

ఇట్లుండ పండరినాథుడు మాల్గ్రము తనభక్తులగు సుభద్రా విజయవర్మలను మరచిపోలేడు. వీరుపడుకడగండల్లన్నియు చూచుచు మానవులెంతటి మూర్ఖులు, నాప్రయత్నము లేనిది యేపనికాదని వీరికి తెలియదుకాబోలు. కానిమ్మ వీరిప్రయత్న మెంతవరకో చూతమని మిన్నకుండెను. విజయవర్మ తన ప్రయత్నము సంపూర్ణముగ మానెననువార్త సంగ్రహించి వీరి భక్తి కడుంగడు సంతసించి వకనాటిరాత్రి స్వప్నావస్థలో రంగడు విజయవర్మకు గోచరుడై భక్తాగ్రేసరా నీభక్తి కెంతయు కడుంగడు సంతసించితిని. నీకోరిక చొప్పున యిచ్చటి కనకదూరములో విష్ణురాజపురమును నొక గ్రామము కలదు అందు నారాయణశర్మయను నొక ప్రభుత్వాన్వయిగి గలడు. అతనికి పద్మావతి

యను భార్యయు, రుక్మిణియను నేకపుత్రికయుఁగలరు. నారాయణ శర్మయు నాభక్తకోటిలో నొకడు. అతడును రుక్మిణివివాహ ప్రయత్నములనేక తెరంగుల నాలోచించి నీవలెనే ఆభారము నాపై వదలి వేసెను. చూపులావణ్యవతియగు రుక్మిణి కిప్పటి కష్టవర్షములు నిండినవి. పిన్నవయస్సుననే వ్రాయను చదువను బహుచక్కగ నేర్చి గృహకృత్యములను చేక్కబెట్ట నారితేరెను.

ఆబాలిక నీకు కోడలు కాగలదు. అమ్మ, తక్షణమే విష్ణురాజపురమున కరుగుము. కార్యసాఫల్యము కాగలదని నల్లూపారు డులికిపడి లేచి తనయద్ధాంగియగు సుభద్రను మేల్కొలిపి జరిగిన దంతయు పూసగుచ్చినట్లు జెప్ప నామెయు కడుంగడుసంతసించెను. ఆదంపతు లిరువురును నిద్రలనుమాని పాండు రంగని భజింపుచు సూర్యోదయమున కెరురు చూచుచుండిరి.

భానుడును వీరి యాతురతను గ్రహించి త్వరలోనే దర్శన మిచ్చెను. విజయవర్మ నిత్యకృత్యములను తీర్చుకొని తనకు బంధువులను, మిత్రులునునగు నల్వరు బ్రాహ్మణులు తన్ను వెంటాడగా పాదచారులై విష్ణురాజపురమునకు సాయంసమయమునకు చేరుకొనిరి.

మార్గమధ్యంబున పూరుగాని, పల్లెగాని తటస్థము కానందున వారికి భోజన మింతవరకుఁ లేదయ్యె. కార్యదీక్షాపరుడగు విజయవర్మ కంతగా తొందరలేదుకాని, వెంటవచ్చినభూసురులప్పుడే తమభోజనము సంగతి మాటిమాటికిని జ్ఞప్తిదెచ్చుచుండిరి.

యిప్పటివలె నాకాలమున అన్నవిక్రియశాలలులేనందున విజయూడి విషయములో ఆతురత పడుచుండెను.

వారిప్పుడు పోవునదొక విష్ణాలయప్రాంతము. అందు పలు పురు పురవృద్ధు లొకచో కూర్చుండి దైవసంబంధముగు కథలనైప్పు కొనుచుండిరి.

వారిలో నొకవృద్ధుడీ విజయవర్మకడ కాతురతతో నను దెంచి అయ్యలారా! తమదేయూరు? సూర్యాస్తమయ మయినది. ముందు పట్టణముగాని, పల్లెగాని దాపులో లేదు. మా యింటి కతీధులుగా ననుదెతు రేమునినది తడవుగ విజయవర్మ వెంటనున్న విప్రులందరొక్కపరి నున్నగనున్న తమతల లిటులటు లూపిరి.

ఆవృద్ధుపారు డపరిమితానంద భరితుడై వారిని వెంటబెట్టు కొని తన నిజవాసంబున కరిగెను. వృద్ధురాలగు నాయింటియిల్లాలు నాటి కెవ్వరినేని తమయింటి కతిధులను తనభర్త తెచ్చునో లేదో నని చింతించుచుండ నింతలో విజయవర్మకులఁజూచి కడుంగడు సంతసించెను.

తాము నాషింకను భుజింపలేదనియు త్వరలో వంట గావిం పకున్న మాప్రాణములు దక్కవని విజయునివెంటవచ్చిన వారిలో నొక భోజనప్రియుడనెను.

ఆయిల్లాలును త్వరలో వంటలనుజేసి సలసలగాగు నీటితో వారికి మార్గాయాసములన్దిర్చి వృద్ధుడగు తనభర్త సహితముగా వారిని భుజింపజేసెను.

నాటికాబ్రాహ్మణు లొంటిపూట పడినందున పచనపచా ర్థములన్నియు నారగించిరి. పాపము వృద్ధురాలగు నాయుంటి యిల్లాలు తిరుగ శ్రమపడజాలక నాటికి పస్తుపరుండవలశివచ్చెను.

భోజనా నంతరము తాంబూల నశ్యామల నారగించిన పిమ్మట వృద్ధుడగు నాయుంటి యజమాని అయ్యలారా ! తమదే యూరు? యెట కేగుచుంటిరి? ముందొకపరి తమనడుగ మార్గాయా సమువలన గాబోలు శలవివ్వకుంటిరన నందులో నొకడు చమ త్కరముగ యిందనుక మార్గాయాసాము యిప్పుడు భుక్తాయా సమనియె.

విజయుడు వానిని మందలించి, స్వామీ! మాయదికృష్ణగిరి నన్ను విజయవర్మయందురు. వీరు మాబంధువులు యీ గ్రామ మునకే వచ్చితిమనెను. వెండియు నోపుణ్యాత్మా తమ దయవలన నేటికింత భుజింపగల్గితిమనియె.

అయ్యలారా, నాపుత్రుల దయవలన నాకుతినను, యితరులకు పెట్టనుకూడ గలదు. వారు బ్రతికియుండు కాలముగో రాజ ముఖ్య స్థానమునం దున్నతో ద్యోగములం దుండుటవలన కావలశినంత సంపాదించిరి.

వారు సంపాదించిన ధనమునే నివ్వినందున వెచ్చించు చున్నాననియె. పాపమీ వృద్ధుడు తనపుత్రులను గోల్పోయె గా బోలునని తలంచి విజయు డయ్యా తమకు పుత్రులెందరు? యెంత కాలముకింద బ్రతికియుండిరి? వారి మృత్యుకారణం బెద్దియని

యమగ, నా వృద్ధ దంపతులు బోయబోయన నేడ్వ సాగిరి.
పొరలివచ్చు ముఖ మావృద్ధుడాపుకొనుచు నివ్వినబున చెప్ప
దొడంగె.

నాకు నల్వరు పుత్తులును, నొక పుణికయు కలరు.
వారి నల్లారుముద్దుగ బెంచుచూ నానల్వరు కుమారులను సమస్త
విద్యలయం దగగ్గిగఱులుగ నొనర్చితిని. వారును విద్యలయందు
సరస్వతి నోటినుం డూడిపడినట్లు నారితేరిరి. అంతనా దగ్గిత
నన్ను బాసిన సూచనలు గన్పట్టునో యనునట్లు ప్రభువును వారి
తెలివితేటల కెంతయు సంతసించి తన పరిపాలనా శాఖయందు
నానల్వరు పుత్రుల కగ్రస్థానములు దుద్యోగములిచ్చెను. వారును
రాజునకు సంతోషమునుగూర్చు పనులను చేయుచు ప్రజల కను
మూలముగ మెలంగుచూ మున్నెన్నడు యన్వరు గాంచనంతటి
గౌరవమును సంపాదించిరి. అట్టిసమయముననే, నేనీ యున్నతసాధ
మును గట్టింపగలిగితిని. మరియు కావలసినంత ద్రవ్యమును దాచు
గలిగితిని సామాన్యముగా లోకములో అన్నదమ్మ లైకమత్యము
గానుండు టరకు. వీరన్ననో మిత్రభావముగ ప్రసరించువారు
దీనికి ముఖ్యకారణము నలుగురు నొకేప్రదేశమునందు ద్యోగములు
సంపాదించుటయే. అంతట క్రమంబుగ నల్వరుపుత్రులకు కళ్యాణ
మొనరించి వారిం గాంచి లోలోపల దశరథునియంతటి నాడను
గదామని సంతశించుచు యెంతయు నుబ్బుచుంటిని.

నరునకు నాలుగుపాంశలను పెద్దలుచెప్పిన సామెత వృథా

పోవునాయుచునట్లు, చిన్నతనంబున దరిద్రతచేత బీడింప బడితిని, తదుపరి సమస్తవైభవములతో తులదూగితిని, అప్పటికి రెండుహం శములు గడచినవిగదా, విప్రవర్యులారా! యిక నామూడవ హంశమును చెప్పుచున్నా నవధరింపుడు.

నాపుత్రులు నల్వరును యికను, పున్నతవిద్య నభ్యశింప వలయునను ఆశతో నలుగురును రాజస్థానమునం దొక వత్సరము శలవుగైకొని క్రొత్తవిద్య నభ్యశింపుటకు నలుగురు నాలుగు దేశములకు పైనమైరి. నేనెంతవారించినను నామాటలు విన్నవారుకారు. ఇదివరకెన్నడును నామాట జనదాటని నాపుత్రులత్నములు నల్వరు బయలుదేరిరి. వారిపైనమునకు పూర్వము నలుగురు నేకీభవించి మనకుతగిన విద్య లభ్యమైననూ కాకపోయినను తిరుగ యీరోజువచ్చు నాటి మధ్యాహ్నమునకు అనగా సరిగా వక్కసంవత్సరమునకు యీయూరి కనదిదూరములో నున్న దుర్గాలయమువద్దకు వచ్చునట్లొందారు లొడంబడి వలశినంత ధనము గొని నాలుగు దిక్కులకు నలుగురు వెళ్ళిరి. యిట్లొక వత్సరము లోపల వారు, శక్తికొలది విద్యలంబడసి నియమిత కాలమువకు దుర్గాలయమునకువచ్చి చేరిరి. ఆలయప్రదేశమంతయు నిర్జనారణ్యమైయున్నది. నలుగురును క్షేమకరముగాచేరినందుకు వారెంతయు సంతసిగిచిరి.

అందులో అగ్రజుడు:— తమ్ములారా! మీ రే యే విద్యల నభ్యశించితిరనియడుగ, అందగ్రసోదరుడు, అన్నయ్యా, సమస్తజీవ

కోటి అవయవములలో యేభాగముదొరికినను, అది యేజాతిజంతు ప్రసదైనది వివరింపగలవిద్య నేనభ్యశించితి నెను. దాని కెంతయు నచ్చేరువంది రెండవవా డట్టులైన వివరింపబడిన అవయవమునందు మిగిలిన అవయవములను చేర్చి అస్తిపంజరముగ నొనర్పగలనని యెరు. అంత మూడవసోదరుంగాంచి అగ్రజుడు నాయనా నీవే విద్యయుదు సామర్థ్యమును సంపాదించితివని యడుగ అగ్రజు యేజంతుప్రసదై ననుసరియే అస్తిపంజర మాధారముండిన చాలును దానికి కండరములనుచేర్చి జీవములేని శవముగ జేయగలనని నుడి వెరు. సోదరులవిద్య కెంతయు సంతసించి అట్టులైన నో తమ్ము లారా మృతక శేవరమున కాయుర్దాయమునొసంగు విద్య నాకడ నున్నదనిచెప్పెను. వారు నలుగురును వకశాఖకు సంబంధమగు విద్య నభ్యశించుట కెంతయు సంతసించిరి.

వారి విద్యలంగూడ నప్పుడె పరీక్షింపందలంచి అందొక డా యరణ్యమంతయు వెతకి ఒకయెముకను సంపాదించుకొని వచ్చి దాని నతడు పరిశీలించి ఇది వ్యాఘ్ర మెడమకాలి పిక్కెముక యని చెప్పెను. వెంటనే రెండవతమ్ముడు దానిని అస్తిపంజరముగ నేర్పరచెను. “విద్యనేర్చిన వా రెప్పటికైనను మిన్న కుందురా” అంత మూడవసోదరుడు దానికి మాంసచర్మములు కమ్మి శవాకారముగ నేర్పరచెను. వెంటనే అగ్రజుడు కడుంగడు సంతసించి తన మంత్రబలముచే దాని కాయుష్వముబోసి మిన్నకుండెను. విద్య నభ్యశించినవారిలో కూడ మూడులును కాబోలునని విజయ

వర్ష ప్రశ్నింప దానికా నలుగురు విప్రులు వానినివారించిరి.

తరువాత నేమిజరిగెనని ప్రశ్నింప బ్రాహ్మణ వర్యులారా, యిక నేమని విన్నవించును. ఆపులి తాను సజీవమందుండగ ఆకలి బాధచేతనే మృతినొందిన కారణముననున్నా బ్రతికించిన జీవము మును తిరుగ చంపుట నేర్వని వారగుటచేత వెంటనే ఆవ్యాఘ్రము వీరిని నల్వరను బక్షించెనని చెప్పచూ నావృద్ధవిప్రుడు భార్య సహితముగ బోరున సేడ్వసాగెను.

అట్లులైన విధవలగు నీనల్వరు కోడండ్రు పుట్టినింటికిచేరి గాబోలునని ఆవిప్రులన విని ఆవృద్ధుడు అయ్యా వారు యిప్పటి స్త్రీలవలె నటించువారుకారు. వ్యాఘ్రమువారి నలుగుర శిరస్సులను మాత్రము దుగించి రక్తమునుగ్రోలి వెడలిపోయెను.

నిత్యనైవేద్యము నిమిత్తము వెళ్ళిన ఆగుడి పూజారి యిది యంతయు గుడిలోనుండి నాలించి పూస గుచ్చినట్లు నాకు తెల్పెను. అంత నామృతకళేబరములను దహనముజేయ ప్రియత్నింప నాకోడండ్లు తామును సహగమనమయ్యెదమనిరి. తమ్ము తనకొమార్తెలంబోలె నల్లారుముద్దుగ బెంచెదమని మేమెంత బ్రీతి మాలిననూ వినక తమతమపతులతో సహగమనము గావించిరి. నాటినుండియు చేయు సదేమిలేక మిన్నకుండి వారుసంపాదించిన ధనమంతయు బీదల కన్న దానముచేయుచూ అతిథి బ్రాహ్మణులను సత్కరింపుచు తీరిక సమయములయందు భగవద్ధ్యాన్నము చేయుచూ కాలము గడపుచున్నామని నుడివెను.

అటులైన నోపుణ్యాత్మా, తమరు చెప్పటలో నల్వరు పుత్రులనియు నొక పుత్రికా మణియనిగదా? పుత్రికసంగతి మరచి. నట్లున్నది ఆమె సితిగతులేమని ప్రశ్నింప, ఆమె నీయూరనే యొక ప్రభుత్వోద్యోగి కిచ్చి వివాహ మొనర్చితినియు ఆమెయే ఇప్పుడు తమ్మాదరించుచున్నదనియు చెప్పెను.

ఆమెకు సంతాన్న మున్నదా యని తిరుగ విజయ వర్మ ప్రశ్నింప నావృద్ధుడు ఆమెకొక పుత్రికామణి కలదనియు, ఆమె యిప్పు డప్తవర్ష ప్రాయయనీయు, తన అల్లుడు ఆ బాలకు తగిన వరుని వెదకుటకు నానాదేశములకు బ్రాహ్మణోత్తములను బంపె ననియు, యింకను తగినవరుడు లభ్యము కాలేదనియు చెప్పగా విని ఆవిప్రు లొకరి ముఖమొకరు చూచుకొనిరి.

వారిలో నొకరు, అయ్యా తమకుమార్తె నామధేయ మేమని యడుగ పద్మావతియనెను. అంతట విజయవర్మ త్రిశ్శిషడి పద్మావతియా? అటులైన నామె భర్తపేరు నారాయణ శర్మ గాదా యని యడుగ అవునని యా వృద్ధ బ్రాహ్మణు డనుచు అయ్యా వారిని మీరెల్లెరుంగుదురు? అనెను.

స్వప్నావస్తయందు తిలకించిన దంతయూ మరుగు పరచక జరిగిన వృత్తాంతమంతయు విజయవర్మ పూసగుచ్చి నట్లా వృద్ధ దంపతులకు జెప్పి వారిని సంతోషపరచెను. వొంజొరులు వెతుక బోయిన తీగ కాళ్లకే చుట్టుకొనిన దనుకొని నాటికచ్చట అందరును సుఖముగ నిద్రించిరి.

మరునా డుదయమున అవృద్ధ బ్రాహ్మణుడు పెందలకడ మేల్కొంచి కూతురింటికేగి యీ జరిగిన వృత్తాంతమంతయు జామాతకును కూతునకుఁచెప్పి యివిప్రు లందరిని తన కూతుని టికి వెంటబెట్టుకొని చనియెను. వొండొరులు వారివారి గోత్రములను సరిచూచుకొనిన అవియు ననుకూలముగా యుండుట కెంతయుసంతసించిరి కాని, యిప్పటివలె నప్పుడు ఛాయా పటములను తీయు యంత్రము లమలులో లేనందున విజయవర్మ తన కుమారుని ఛాయాపటమును తేజాలక పోయెను. కోడలిని మాత్రము చూచి సంతోషాంత రంగుడయ్యెను. వెంటవచ్చిన విప్రవర్యులును యిది చాల అనుకూలదాంపత్యమని తమతమ మార్గములలోని నశ్యములను బీల్చుచు తలలూపిరి.

అంత నారాయణశర్మ అల్లునిమాడ కుతూహలుడై పద్మావతి సహితముగా విజయవర్మ మొదలగు వెంటవచ్చిన బ్రాహ్మణులతో బాటు వృషభశకట మొక తుర్పాటుచేసికొని బయలుదేరి నాటి సాయంకాలమునకు కృష్ణగిరి చేరిరి.

అల్లుని రూప లావణ్యమునకు విద్యా విశేషమునకు దైవ భక్తి కెంతయు సంతసించి నారాయణశర్మ పద్మావతులు లగ్నమునకు తొందరపడుచుండిరి.

యీకాలములో వలె అప్పుడు కట్నములు, కానుకలు, సొమ్ములు, అత్తచీరలు యింకా యేర్పడియుండనందున నిమిష కాలములో నుత్తమబ్రాహ్మణులనురావించి నొకశుభముహూర్తము నిశ్చయించిరి.

బహుకాలము తగినకన్య దొరుకక విజయవర్మయు, తగిన వరుడు దొరుకక నారాయణ శర్మయు తిరిగితిరిగి వేసరినందుకు అనుకూల దాంపత్య నునురినదని వృధయు లపరిమితానందము నొంది ఏతత్సముహూర్తమునకు వివాహము నిర్విఘ్నముగ జరిపిరి.

వివాహము జరుగబోవుటకు ముందు విజయవర్మ పండు రంగ సప్తాహము చేయవలయునని బహుకాలమునుండి అనుకొను చుండెనేగాని యీవివాహ సంతోషమున రంగని సంపూర్ణముగ మరచిపోయెను. చూచితీరా, విజయవర్మ కండకావరము. పుత్రు నికొరకు విలపించుచున్నతరి పుత్రసంతాన్మును, తదుపరి కన్య కాన్వేషణమున విసిగి వేసరియున్న వేళ తగినకోడలిం గూడ నొన గూర్చివచ్చి కలదైనమగు పండరినాఘనే మరచిన విజయవర్మ నేమనవలయు?

వివాహసమయమున నుత్తమ బ్రాహ్మణులను రావించి సువర్ణాది దానము లొసంగెను. వెండియు బీదల కన్నదానము స్థాపించెను.

యెన్ని ఉత్తమకార్యములు గావించినను పుత్రులేక విలపించుచున్నతరి, సుపుత్రసంతాన్మును, తదుపరి నుత్తమాంగనయగు కన్యను కుమారునకు నర్థాంగిగా నొనగూర్చిన పండు రంగని వివాహసందర్భమున మహా నైభవములకు లోనై బొత్తుగా మరచెనుగదా!

విజయవర్మరంగనిమరచినను, రంగజాతనినిమాత్రము మరచి

యుండలేదు. పాణిగ్రహణానంతరమున నైనను, నేను జ్ఞాపకము రాకయుందునాయని కొండంతమాత్రో రంగడు కామహపుడై విజయవర్మచు చుట్టుకొని తిరుగుచుండెను. కాని అప్పటికైనను, విజయవర్మకు యిలవేల్పుగు పాండురంగడు జ్ఞాపకమురాలేదు.

అప్పుడు రంగ డాగ్రుడై యెల్లకాల మీకపటభక్తుని నమ్ము కొనియుండుట కూడదనియు, కోరినవరము లొసంగినను చిట్టచివరకు తన్నాదరించలేదని కోపించి వెండియు, నాదివ్యక్షేత్రంబగు పండరిపురమున నా ఆలయములో లెక్కకు మిన్నయగు నిజ భక్తులు నన్నుంగానక పరితపించుచున్నారు. నేను వేవేగ నచ్చటి కేగవలయునని భగవంతుండగు నాపాండురంగడు తక్షణమే ఆప్రదేశమున్విడచి నిజపుర మార్గమునుబట్టి మనోవేగమున ఆలయము నందు జేరుకొనెను.

వివాహ అలజడియంతయు శాంతించిన తరుపరి నూతన బాంధవ్యమగుటంజేసి నారాయణశర్మ, విజయవర్మచు కుటుంబ సహితము కొంతకాలము కృష్ణరాజపురమున వసింపమని వేడ, యింట నెవరులేక వచ్చుట కష్టతరమనియు, సుభద్ర, రంగనిసమే తముగ రాగలదనియు, తిరుగ త్వరలో వారిని పంపవలయునని ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచు పయనము గావించి పుత్ర సమేతముగ సుభద్రను కృష్ణరాజపురమున కనిపెను.

మరునాడుదయమున విజయవర్మ భోజన తాంబూలాదు లారగించి నొకచో విశ్రాంతి గొనుచు పూర్వమొకప్పుడు తెచ్చి

యుంచిన పాండురంగని దివ్యమూర్తిని అద్దములోగాంచి యులికి పడిలేచి గుండెలపై బాదుకొనుచు, కన్నీరుమున్నీరై కార నేర్చుచు రంగా నాతఁ ఘ్న మన్నింపుమని క్రిందబడి పొర్లాడుచుండెను.

యీసమాచార మెద్దియో చెప్పటకెవ్వరికి నసాధ్యముగ నున్నది, యిరుగుపొరుగు వారందరు గుమికూడిరి. విజయవర్మ, తలపై బాదుకొనుచు, రోజుచు, ధూళిలో పొర్లాడి లేచుచు, యెలుగెత్తి బోరుననేడ్వసాగెను. యింట నీయజమాని నాదరించు వారెవ్వరును లేరైరి. చిన్నగ్రామమైనందున యావార్త గ్రామ మందంతటను తెలిసిపోయినది. గుంపులుగుంపులుగా విజయవర్మ విచిత్రదుఃఖమును చూచుట కరుదెంచిరి. వచ్చిన గ్రామస్తులం దిలకింపక వా రేమడిగినను పత్త్యత్తరము చెప్పక భూమిపై పొర్లాడుచు పొరలిపొరలి నేడ్చుచుండెను.

కొందరితని కేదియో పిచ్చియై తినదనియు, కొందరు జెరియో, సామో కరచినదనియు, మరికొందరు వివాహమునకు ధనమువట్టిపోయినదని దుఃఖించుచుండెననియు, పలువురు పలుమాటలాడుచుండిరి.

అంత నాయూరిగ్రామోద్యోగి నచ్చటికరుదెంచి, సూది పోటులను బాడుచు డాక్టరులింకను దేశమందంతటను వ్యాపించ నందున, నాటువైద్యులం బిలిపించి పరీక్షింపజేసెను.

వారును బెద్దయుం బ్రాద్దుపరికించి చూచి యిదియేదియో మనోవ్యాధికాని, యితని కితరజాడ్య మేదియు నావరింప లేదని

చూడగబట్టిరి. అంత గ్రామోన్యోగి “విజయవర్మా” యనిపిల్వ, ప్రతమా, సప్తాహమా, పూజయా, యని వచ్చినవారి నందరిని, కొగలించుకొని నేడ్చుచు, పృతివ్యక్తియు తనకు రంగని స్వరూపముగ గానించుచున్నందున పృతివారి కొనకాళ్ళంటి నమస్కరింపుచు, నాతప్పు క్షమింపుమని వేడుకొనుచు, యిల్లు నెత్తినగట్టుకొని రోదనము చేయుచుండెను.

గ్రామపెద్ద కాపులందరు, కాగడాలంబోలె తమతమ చుట్ట పొగలను గుప్పుగుప్పుననదలుచు వకరిఋణ మొకరుచూచుకొని పెదవివిరచిరి.

పాప మేపాపమెరుగని రుక్మిణినిదూరుచు, కోడలు పాదముపెట్టిన వేళావిశేషమని స్త్రీలు గుమిగూడి చెప్పుకొనుచుండిరి. కొందరు స్త్రీలు విజయవర్మతోబాటు చొరలివచ్చు దుఃఖము నాపుకొనుచు కండ్ల నీరుగార్చుచు, విజయవర్మ నోదార్చుచుండిరి. అతనిదరికేగి నోదార్చుట మంచిదికాదనియు, మతిపోయిన వ్యక్తి మైబడి కొట్టవచ్చునని కొందరు వారిని వారించుచుండిరి. కొంతవడి కచ్చట జనసమూహము పల్చబడెను.

ఈకాలములోవలె నప్పుడు తంతిటీగెలు లేనందున యీ వార్త త్వరలో కృష్ణరాజపురమునకు తెలుపుటకు వీలుగలుగక అశ్వశిక్షయం దారి తేరిన నిరువురువ్యక్తులను గ్రామాద్యోగిపిలిపించి యేదో నొకకమ్మ ప్రాసితక్షణము మీరు కృష్ణరాజ పురమునకు పోయి యీ వింతవార్త పాండురంగ సుభద్రలకు తెల్పుడని పంపివైచెను.

అప్పటికే పగలు పంజ్రండుగంటలాయెను. గ్రామములో వృద్ధులునూత్ర మిండ్లకడనుండిరి. బాలురు తమతమ పాఠశాలల కేగిరి. పెద్దవారు తమతమ పొలములకేగిరి. గ్రామమంతయు సర్థ రాత్రింబోలె మాటుమణగెను. విజయవర్మ రోదనముదప్ప మరే మియు వినబడుటలేదు. ఏడ్చినప్పుడెల్లను చీంటిబిడ్డల నోదార్పుచు మిగిలిన సమయములందు వృద్ధాంగనలు నూలువడకుచుండిరి.

ఇట్టితరి విజయవర్మ ఆకలిదప్పల నెరుంగక వేరేమియు నొల్లక, యిల్లు బయలుదేరి ఏకదీక్షా పరవశుడై గ్రామము వదలి వడివడి బరువ మొదలిడెను.

అట్లతడు పిక్కబలమునుజూపి క్షణకాలములో కనుచూపు మేర కానబడ కదృశ్యుడయ్యెను.

గ్రామవాసులందరు తమతమ పనులకువెళ్లి పండున విజయ వర్మ స్థిగిగతు లెవ్వరును విచారించలేరైరి. నాడి రసాలైనందున ధనలక్ష్మి సరవాహనా రూఢురాలై గ్రామోద్వేగి తన్ను వెన్నంటిరాగా రాజముఖ్యస్థాన ధనాగార మలంకరించెను. విజయవర్మ యిల్లుబయలుదేరుటకీ ముఖ్యకారణములు.

అశ్వరూఢులై వెడలిన యిరువురువ్యక్తులు తా మశ్వశిక్ష యం దారితేరిన వారగుటచే క్షణకాలమున కృష్ణరాజపురమును చేరిరి. అల్పకాలము క్రింద జరిగిన పెండ్లియిల్లుగుటచే శుభసూచ నములను బట్టి యితరసహాయములేకనే, నారాయణశర్మ యింటి కేగి, నారాయణశర్మ యవరని భీకరధ్వనిచేసిరి. వివాహమైనది

మొదలు వేళకు సరిగా నిద్రాహారములులేనందున నాడు శ్రుష్టిగ విందారగించి, గృహవాసులందరు బంధుసమేతముగ గుర్తిపెట్టి నిద్రించుచుండిరి.

వివాహసమయమున నూతనదంపతు లొండాలు లారి తేరి చూచుకొననందున, యీ తరుణము వారి కాటపట్టె యుండెను. రుక్మిణి గదిలోని గవాక్షమునుండి మాటిమాటికి తనపతిని నిక్కి నిక్కి చూచుచుండెను.

గుర్తిములు బహుదూరప్రయాణ మొనర్చినందున గస పెట్టుచు వాకిట నిలువబడి, గుర్తిపెట్టి నిద్రించుచున్న వారి ధ్వని నవి చెవులునిక్కబొడుచుకొని విని తమయలసటకువారెక శైక్యము లాడు చున్నారని, కేగంట రౌద్రముగ చూచుచుండెను.

ఆశ్వికుల భీకరధ్వనివిని పాండురంగడు తేరి పారచూచి తమ గ్రామవాసులగుటం జేసిసంతసించిదప్పిగొనియున్న వారికుచిత పానీయము లిప్పించెను.

అంత తమయొద్దయున్న లేఖ నాభటులు పాండురంగని కొసంగిరి. అతడాయు తరము నారితేరజూచి కొంప మునిగినదని బిట్టగ కేకవేసెను.

సుఖనిద్రాపర వశులైన గృహవాసు లందరు త్రుళ్ళిపడి మేల్కొనిరి. అల్లునిజూచి మామయు, మామనుజూచి తక్కిన వారును గొల్లుమనిరి. వీరియాశ్వికరోదనమునకు యిరుగు పొరుగు వారచటి కరుదెంచి వారును కంటతడికెట్టిరి. కాని సమాచార

మేమియో తెలుసుకొనజాలక వెద్రులై వాపోవుచున్న నంత సుభద్ర రంగని దరిజేరి: నాయనా, యన్వరికేమి మూడినది. కృష్ణగిరి యందు మీజనకుడు కుశలమేగదా? యని ప్రశ్నింప నాతడా కమ్మచు తిరుగ స్వయముగ చేకువజాలక మామగారికిచ్చెను. ఆయనయు పొరలివచ్చు దుఃఖము నాపుకొని యివ్విధుబున చదువం దొడంగె.

కృష్ణగిరి.

చిరంజీవా,

పాణిగ్రహణా నంతరము, నీవర్ధాంగిసహితముగ సత్తవారింటికేగిన నుచితముగ నుండెడిది. అట్లుగాక నీతల్లి సుభద్రంగూడ వెంటబెట్టుకొని చనుట కేవలము పొరపాటని నాతలంపు. అది యేమికారణమోకాని నేడు మీతండ్రి విజయవర్మకు మతిపోయినది. యవరే మడిగిననూ మతిపోయిన మాటలాడుచు అన్నపానీయముల్లోలక విలపించుచున్నాడు. కారణము మేమెవ్వర మారయజాలకున్నాము. ఉత్తమవైద్యులను రావించి పరీక్షింపంజేసిన వారీ వ్యక్తి కేలాటిజాడ్యమా వరించియుండలేదని నుడివిరి. దానంజేసి నావిధిప్రకార మున్న యదార్థము తెలియపరచితిని.

ఇట్లు,

గా) మో దోగ్గి గి.

కమ్మలోని పూర్తిసంగతులు గ్రహించక పూర్వమే సుభద్రనేలంబడి మూర్ఛిల్లెను. నూతనబుధువు లందరామె కుపచర్య

అంజేయుచుండిరి. అత్తగారిమూర్ఖ కెంతయు రుక్మిణి దుఃఖించుచుండెను. తననాధుని దుఃఖమును చూడజాలక లోలోన కృశించుచుండెను. మనము చింతించిన పర్యాయాజన మావంతులు లేదనియు, వేగముగ కృష్ణగిరి కేగవలయు ననియు, కాలన్యాపనము చేయు టుచితము గాదనియు, నారాయణశర్మ వారి కూరడింపు మాటలంజెప్పుచు, నొక శేవకుని రావించి “యోగీ” నీవీతక్షణమేగి యొక మేనాను తెప్పించమని నాజ్ఞనిడ నాతడు మహమ్మదీయుడైనందున చిత్తము మహాప్రభూయని నేల నంటనంగి సలా మొనర్చి వెడలి రెప్పపాటులో నొక మేనాయు, దాని నారోహకులను రావించెను. అంత సుభద్ర నా మేనాలో నెక్కించి కృష్ణగిరికి పయనముజేసి పంపుచు, తాను జామాత సహితముగ నశ్వసూక్ష్మడనై వచ్చెదనని నారాయణశర్మ సుభద్రను సాగనంపెను.

అంత నారాయణశర్మ తనయింట నాశ్వికుల కుచితమర్యాదలం జరిపి మీరు రేపటియుదయమున పాదచారులై రండనియు తామిప్పుడేయాయశ్వముల నారోహించి కృష్ణగిరికి వెళ్లుటముఖ్యావసరమనియు, జెప్పి వారి నొడంబరచి తక్షణమే జామాత సహితముగ గుర్రములనెక్కి వాయు వేగమున సుభద్ర చేరుటకు మున్ముందె కృష్ణగిరిచేరిరి.

విజయవర్మ గ్రామమువదలి వెళ్ళిన సమాచార మప్పుడే గ్రామమందంతటను వెల్లడియయ్యెను. అక్కటా చూచితిరా, సమస్తవైభవములతో తూలనాడు సంసారము నేడెట్టితీరునకొచ్చె

నో యని గామిమస్తులు చెప్పకొనుచుండిరి. రాజధనాగారమునకు వెళ్ళిన గామిమోద్యోగి తనపని నిర్వర్తించుకొని గామిముచేరుసరి కీ వార్త నాతనికి తెలిపిరి. ఆతడును కొంతవడి విజయవర్మ దుస్తితి కెంతయు చింతించి, సుభద్రా పాండురంగ డిల్లుచేరువరకు భద్రముగ విజయవర్మ గృహమును గాచుచుండెను. యింతలో నశ్వరూఢుడై, నారాయణశర్మ అల్లునితో నిల్లుచేరెను. వీరిని చూడ గనే జనసమూహ మంతయు నిశ్శబ్దము గనుండెను. గ్రామోద్యోగి గడచిన సమాచారమంతయు పూసగుచ్చినట్లువారికి విశదపరచెను పాండురంగడు పొరలివచ్చుదుఃఖమునాపుకొని, దుఃఖించినప్రయోజనములేదని తలంచి, కర్తవ్యమునాలోచింప వలయునని మామగారితోసహా గామిమోద్యోగితో నాలోచించుచుండెను. యింతలో సుభద్రయు మేనాదిగెను. జనసమూహముచూడగనే ఆమెయు నిశ్చేష్టరాలయ్యెను. నిరంతర లక్ష్మీవివాసమగు తనగృహముచిన్న వోయియుండుటజూచి యా పశివప్రతాపిరోమణి, “నాథా” యని వాపోవుచుండెను. కృష్ణగిరియందామెనుజూచి కంటతడిబెట్టనివ్యక్తి లేడయ్యె. గామివాసులందఱామెనురడించుచుండిరి.

యీ యాపత్సమయమందు నీవేమాకు దైవమని నారాయణశర్మగామిమోద్యోగిని భట్టాజువలె పొగడెను. అల్పసంతోషియగుటజేసి ఆతడెంతయు నామాటలకుబ్బి రక్షకభటులనందరి నన్నివైపులకు విజయవర్మ జూడలనరసిరండని పంపివైచెను. నిపుణతగలవారికశ్వములనిచ్చి పంపెను. బాలురుసహితము పాండురంగనికి

తోడ్పడెడువారేకాని, యిప్పటివలెనాకాలమున తొక్కుడుబండ్లు లేనందున మిన్నకుండిరి.

ఇట్లుబయలుదేరిన విజయవర్మ పండరినాథుని ధ్యానింపుచు తనతప్పు తుమింపుమనివేడుకొనుచు, పల్లెలు, పట్టణములు, కొండలు, గుట్టలు న్నడచి అరణ్యమార్గమునుబట్టి పోవుచుండెను. అంత నాయరణ్యమందు తొనదప్పి నొకచోకూలంబడి విచారించుచు, తనలోతా నేదియో మాట్లాడుకొనుచు, మధ్యమధ్య చేతు లెదపై నిడుకొని అమ్మయ్యోయని కుమిలి, కుమిలి నేడ్చుచుండెను.

ఆదినుండియు విజయవర్మ కష్టము కన్నులారగాంచుచు నికచూడజాలక భానుడుసహితమై స్తగిరి జేరెను. పక్షిజాతులు కల కలారవములుచేయుచూ, తమతమ బిడ్డలం జూడ కుతూహలతచే గూండ్లుచేరుటకు వేవేగజనుచుండెను. తమకుపుట్టు విరోధియగు భానుడై స్తగిరిచేరగనే ఘూకములు మేతలకొరకై తమతమ గూండ్లను వదలిచనుచుండెను. గబ్బిలము లాకాశమున చెల్లాట లాడుచుండెను.

అంతట దుర్ఘటమగు అడవియను రాక్షసరాజు, చీకటియను ఘోరకాంతను గూడి సుఖముగ రమించుచుండెను. యిట్టి నిశీధ సమయమున విజయవర్మ వకబండిగురివింద పొదదాపున విశ్రమించెను. తుద్యాధాపీడితుడై పగలంతయు, బహుదూరప్రయాణముచే నలసటజెందినను గాఢముగనిద్రించెను.

విజయవర్మజాడల నెరుంగనేగినభటులలోకొందరు తమతమ

స్వకార్యములను చక్కబెట్టుకొని తిరిగివచ్చి, వర్షమునకై పరితపించుచాతకపక్షికై వడి చారులవర్తమానమునకు చెవులునిక్కబొడుచుకొని చూచుచున్నసుభద్రను తమకెచ్చటను విజయవర్మ జాడగన్నట్ట లేదని చెప్పి నామెనుస్సరుమనిపించుచుండిరి. కొంటెపిల్లలు నలువైపుల దిక్కులజూపుచు పరువిడుచుండిరి. స్వామిభక్తిగల వారు వారి శక్తికొలది నానా దిక్పదేశముల కరిగి ఆయన జాడ లెందును గానక నిరాశజెంది పురము జేరుకొనుచుండిరి.

విజయవర్మను వెతకిపట్టి తెచ్చినవారికి తనయాభరణములన్ని యొసంగెదనని సుభద్రగ్రామమంతయు చాటబంపెను. కాని యీ డుర్ఘటకార్యమున కెవ్వరు పూనుకొనజాలరైరి.

నారాయణశర్మయు నిజేవాసమునకరిగి అచ్చటనుండికూడ, పరిచారకులనుబంపి అన్ని పదేశముల యందును, వెతకించి విఫలమనోరధుడయ్యెను. పాండురంగుడును తండ్రినిమిత్తమై విశేషముగ రూకలను వెచ్చించెను. కానియాతనిజాడ లెవ్వరు నావంతయు నెరుంగజాలకెంతయు జింతించుచు కాలముగడుపుచుండిరి.

నాటినుండి సుభద్ర అన్న పానాదు లొల్లక మనోవ్యాధిచే కృసింపుచుండెను.

మరునా డుదయమున విజయవర్మ పెండలకడ మేల్కొంచితిరుగ నాయరణ్య మార్గముననే పోవుచుండెను. యిట్లు కొంత దవ్వరిగిన పిమ్మట మరికొంతదూరమున ఆకసమున గద్దలాడు చుండుటంగాంచి అచ్చటనీరములుండ వచ్చునని గ్రహించి, జాడ

లనుబట్టియాప్రదేశమున కరుగనచేటనొక గొప్పతటాకము గాన్నిం చెను. అచ్చటాతడు దంతధావనముజేసి కడుపార నీరమునుగ్రోలి తిరుగపిక్కబలమును జూపెను. విజయవర్మకు, రంగనిమరచినందుకు అతడేమిచేయునోననియు, దైవమొతసహాయ్యమొనర్చినను సమయమునకు మందమతి నై తిననియు, దానం చేసి రంగడు తన్ను విడచి పోయెననియు, తిరుగ నాతనికృప కెంతయు పాత్రుడనయ్యెదననియు, తలంచి, తానేమిచేయునది, యిప్పుడెచ్చట నుండునది నెరుంగక ఏక దీక్షాపరవశుండై పోవుచుండెను.

ఇట్లొక కాలిమార్గమునుబట్టి పోవుచుండ నదియొకకొండ ప్రదేశమై యుండెను.

దుర్గను ప్రదేశమైనను, ఆవంతయు సంశయిపక బహుదూర ప్రియాణ మాచరింప నొక్కయెడనొక గొప్ప పుష్కానవనముగాన్పట్టెను. ఆవనప్రదేశమెంతయు, నానందకరముగగన్పట్టుచు, చూచువారి కెంతయు నానందాబ్ధి నోలలాడింపఁజేయు చుండెను. వనములోని పచ్చిక బయళ్ళపై లేళ్ళమందలు నిర్భయముగ మేయుచుండెను. వెండియు, నందొకకొలను నిర్మలజలపూరితములై జలపక్షులకెంతయు నానందముఁగూర్చుచుండెను. చెట్లపై చిగురుటాకులు బక్షింపుచు, కోవెలలు మధురముగ కూయుచుండెను. నెమళ్ళు పింఛములనిప్పి శృంగారముగ నృత్యముఁజేయుచుండెను. వానరమూకలు తమ తమ బిడ్డలను పొట్టల నతికించుకొని వక వృక్షము నుండి మరి యొక వృక్షముపైకి దుముకుచుండెను. బహు పురాతన

ములగుటంజేసి వృక్షశాఖ లొండొరు లొరసుకొని ఫల, పత్ర పుష్పపూరితములై సూర్యకిరణముల కణుసూత్రమైనతా వొసంగక చీల్లనినీడనిచ్చు చూడెను.

అంత నా విజయవర్మ వనముఖద్వారము కడకేగి నలుదె సలం బడికింప రకరకముల పుష్పలత లచ్చటచ్చట గాననయ్యెను. ఆ పారుడింకను, వనచిత్రములను పరికింపనెంచి, యింత శృంగార మగు వనము నిర్మానుష్యమై యుండుట కేమిగతంబని తలంచుచు, నాలుగడుగులు ముందుకువైచి, వనముఖద్వారముయొక్క కవాటము బంధించి యున్నందు నాత డెంతయు నిరుత్సాహుడై, ద్వారముయొక్క తలుపులను తన హస్తముచే కదలించెను. అంత నాద్వారకనాట మదేమిచిత్రమోకాని తనంతనే తెరువబడెను.

విజయవర్మ దానికెంతయు నచ్చెరువొంది లోనం బ్రవేశించునంతలో రివున్నుని గాలివీవ, వనపుష్పములు మరింత కమ్మని తావు లొసంగుటయేగాక, చెట్లనుండి విజయవర్మ శిరస్సుపై శుభ సూచనములు గన్పట్టుచున్నట్లు జేలజేల పూలురాలెను.

మరికొంత లోనికేగి కొలనులోని రుచ్యములగు నీరమును గోలి వనశృంగారములను కన్నులపండువుగ తిలకించు చుండెను.

ఇట్లతడు వినోదముగ కాలముగడుపుచుండ, కొందరు ముని బాలు రాతని చెంత కరుదెంచి, అయ్య తమరెవ్వరు? నిరంతర భగవద్భాషా తత్పరులకు దప్ప అన్యులు ప్రవేశింప నలవిగాని యీపుణ్యవన మెట్లు ప్రవేశింప గలిగితిరని ప్రశ్నింప నా విప్ర

శ్రేష్ఠుడు, మృదుమధురమగు మునిబాలుర పల్కులాలించి వారి వంక తేరిపారచూచి బాలులారా! కేవలము భగవధ్యాన్నా తత్పరులకుదప్ప, యితరుల కలవిగాదని చెప్పట కేమి యాధారమని యడుగ, నామునిబాలురు, యీవనముఖద్వారము విష్ణుభక్తులకు దక్క దక్కుంగల వారి కెవ్వరికిని తా వొసంగదని ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి.

అట్లులైన తాను నొక మందభాగ్యుడనగు విష్ణుభక్తుడనే యని పలికి యీ ఉద్యానవన మెవ్వరిదని ప్రశ్నింప నా బాలకు లీతని దీనవదనమున కెంతయు జాలిపడి యీపుణ్యవన మెవ్వరిదని చెప్పగలము, నిష్పక్షపాతముగ దైవభక్తిగలిగి యిందు ప్రవేశింప నెవ్వరికి శక్యమగునో వారందరికిం దధికారము గలదని చెప్పచు, తమ రేడియో డీర్ఘలోచనాతత్పరులైయుండినట్లు కాన్పట్టుచున్నది. మెడియు ట్సుద్బాధా పీడితులై యుండినట్లు మీ ముఖకాంటింబట్టి తెలియుచున్నదని విజయవర్మను తమయాశ్రమము నొద్దకు గొం పోయి రుచ్యములగు ఫలాదులచే తృప్తిపరచి తమ గురువు గారిప్పటి కపూర్వకాలముననే పద్మాసనా సీనుడై భగవధ్యాన్నము నందున్నాడనియు, వారు లేచువరకు తమకడ నుండుడని విజయ వర్మ కుచితమర్యాదలం గావించి సత్కరించిరి.

విజయవర్మయు వన చిత్రములను జూచి యానందించుచు మధ్యమధ్య తన పూర్వచరిత్రమును దలచి చింతించుచు, వనమం దెల్లడలను ద్రిమ్మరుచుండెను.

పండరినాథుడును, విజయవర్మ కడగండ్లను కన్నులార గాంచుచు, తనభక్తుని దురవస్థ కెంతయు విచారింపుచు, తన్ను మరచినందు కెంతయు కోపించుచు, నతనిని కాచియేయుండెను.

అంత నావాసుదేవుడు, తన్ను ధ్యానింపుచుండిన మాని వర్యుని మానానస్థ యం దేమేమియోజెప్పి, మునివర్యా యీ కమండలము నందలి రహశ్యములను నాభక్తునికి విశదపరచి దాని నొసంగుమని చెప్పినట్లు జడదారి దిగ్భ్రమజెంది కన్నులందెరచి, వాస్తవ మారయుట కందొక కమండల ముండుటంజేసి దానినెత్తి కన్నుల నద్దకొనుచు నపరిమితానంద భరితుడై వనప్రదేశ మంత యు మారుమోగ నొక కేకవైచెను. అంత నామునిబాలులెల్లరు గురువుగారిని మున్నుండు దర్శించుకొనవలయునని బాల్యచాపల్య మున రివ్వుమని పరువిడి రెప్పపాటులో ఆజడదారిం జేరిరి.

అంత నామానియు వారిరాక కెంతయు సంతసించి, నూతన వ్యక్తైవ్యరేని మనపుణ్యపనమునందు ద్రిమ్మరుచుండ మీరెందైన గాంచియుంటిరే? యని ప్రశ్నింప, తమవెంటనున్న దీనవదనుడైన విప్రశ్రేష్ఠుని జూపెట్టిరి.

ఆమానివర్యుని ఆగమనశక్తి కారణంతయు నచ్చెరు వంది ముకిభితహస్తుండై శ్రీరామునియెదుట హనుమంతునిం బోలె నా విజయవర్మ మానికెదురుగ నిలువంబడెను.

అంతట నా మునికులశిలకుండు తన శిష్యబృందముం గాంచి మారికజని మీమీకృత్యములను జేక్కబెట్టుడని పల్కినదితడవుగ వారట్లు గావించిరి.

అప్పుడు ఋషిశ్రేష్ఠుండా పారుని వంక తేరి పారజూచి భక్తాగ్రేసర్థా! నీ యుదంతంబంతయు నేనెరుంగ గల్గితిని. తుచ్చ సుఖముల శాశ్వతములని యెరింగియు, నంధకారమున గన్నుగా నక్క చేసిన పన్నికై వగవకుము. కర్తవ్య ముపదేశించెద నాల కింపుము. అట్లు గావించితివేని నీయొనర్చిన పాపముం బాయగలదు లేదేని నీకిహపరములందు ముక్తిదొరుకదని బల్క నావిజయవర్మ సంతృప్తాంతరంగుడై మునిపాదముల కొరగి నోమహాత్మా తమ రేమి చేయుమన్నను చేయుట కీదాసుడు శిష్యముగ నున్నాడని పల్కెను.

అంతట మానివర్చుండా విప్రవర్చుంగాంచి, ఓపుణ్యాత్మా నీవీతక్షణము పాదచారుడవై పండరీ ష్టేత్రము దర్శింపబోవుము. పండరియు యిచ్చటి కసతిదూరమున యుండుటంజేశి ఘోషారు నాలుగు మాసములనాటికి నీవచ్చటికి చేరగలవు. ఆదివ్య ష్టేత్రమున సమస్తపాప వినాశినియగు చంద్రభాగీనది గలదు. దాని యందు జలకమాడి, పండరినాథుని దర్శించినంత మాత్రముననే మందమతివై నీయొనర్చిన దుష్కార్య ఫలితములెల్ల నశించునని చెప్పెను.

విజయవర్మ ఆమాటలకెంతయు సంతసించి, మునికులసార్వ భామా యిప్పుడే ప్రాంతము నందుండువది యెరుంగజాలని నేను పండరిపుర మార్గమెట్లు తెలుసుకొనగలను, మరియు, మార్గమధ్యంబు ననేక దుర్గమారణ్యములుగలవు, వాని నెట్లంటిగ దాట

గలనని వేడుకొన నామాని చందుడు పక్కుననవ్వి వెలిపారుడా
స్వప్నయత్నమున పాదచారుడవై నీవెన్నటికిని పండగిచేరజాలవు.
భగవంతు డెప్పుడును తనభక్తకోటి యోగక్షేమముల నారయుచు
వారి సత్ప్రవర్తన కెంతయు పాటువడి తన్ను దర్శింపంబోవు ప్రతి
వ్యక్తి మనమునం దైక్యమై తానే తనక్షేత్రమునకు గొంపోవ గల
డని పల్కుచు వెండియు, నిదిగో నీ కమండలము గైకొనుము.
దీని ప్రభావమంతయు జెప్పెద నాలకింపుము. యిదియే భగవం
తుని దర్శింపంజేయునావ, యీకమండలము నీకు చెలికాడై మార్గ
మును జూపుచుండును. తలచినంత మాత్రముననే కల్పవృక్షము
పగది సమస్తభోజన సామాగ్రి నొసంగగలదు. వెండియు భూత
భవిష్యత్ వర్తమాన సమాచారము లీ కమండలమువల్ల తెలియ
గలవని దాని మహిమంబంతయు పూసగుచ్చినట్లు విశదపరచి
నాకమండల మాయనఘన కొసంగెను.

అంత నాపారుడు, యింకను సంశయించువానివలె గాన్పట్టు
తరి, వాని యుదంతంబెరింగి నోవిప్రవర్యా, సంశయించెదవేల నీ
కోర్కె లెరింగింపుమని పల్క బుషించద్రమా ! తమ కిష్టమైన
శిష్యు నెవ్వరినేని యొక్కనిని నావెంట నంపితిరేని దివ్యక్షేత్రం
బగు నాపండరిని వానింగూడ దర్శింపంజేసి నా పుత్రునింబోలె
వానిని కడుప్రేమతోనాదరించి తిరుగ మీకప్పగించెదననిపల్కెను.

అంత నా మానివద్యుండు తన శిష్యులందరిని రావించి,
మునిబాలకులారా ! యీమహానీయుడొక విష్ణుభక్తుడు. విధివశం

బున నేకాకియై ద్రిమ్మరుచున్నాడు. యిప్పుడీవ్యక్తి దివ్యక్షేత్రమై భక్తులకెంతయు నాటపట్టె యొప్పురు పండరిక్షేత్రమున శ్రీ పాండురంగని దర్శింప నేగనున్నాడు. మీలో నెవ్వరేని యీ యనఘునికి సహాయముగ నేగి నిత్యభోగిని యగు నా చంద్రభాగి యందు జలకమాడి, దివ్యస్థలంబగు నాపండరిపురంబున, పుండరీకాక్షుని దర్శించి రాగలరా? యని పల్కినది తడవుగ, వారందరేకగ్రీవముగ మహాభాగ్యమనిరి.

ప్రతిబాలుమను నేనేగెదనని పలుకుచు వారిలోవారు పెనగుచుండునంత నాజడదారి, బ్రాహ్మణోత్తమా వీరిలో నీ యిచ్చ వచ్చినవారిని గొనుమన నాబాలురందరు విజయవర్మ ముఖమును దీనవదనులై చూచుచుండిరి.

ఆసమయమునం దాపారుడు తనకునచ్చిన నొకవిప్రబాలుని గొని మునియాజ్ఞంబడసి, విజయవర్మయు, కామాయవస్త్రములను ధరించి కమండలముచేనంది పుండరీకాక్షుని ధ్యానించుచు పండరి మార్గముఁబట్టి పోవందొడంగెను. ఆవిప్రబాలుండును గురువుగారి యానతింబడసి శంకరునివె న్స్వంటబోవుకుమారస్వామివలెనావిప్రుని వెన్నంటి కొంతదవ్వరిగినపిమ్మట, విజయవర్మ ఆ బాలునిం గాంచి మునిబాలకా నీనామధేయమేమనియడుగ “స్వామీ” నన్ను మఱి కంధరు డందురని బదులిడెను.

అంతట వారిరువురును పాదచారులై కొండలు, గుట్టలు, అడవిమార్గంబుల న్బెక్కుగడచి నిర్జనారణ్యముఁ బ్రవేశించినవారై వకటవమజిలీ చేరిరి.

పండరి మజలీ కథలు.

(అను పాండురంగ మహాత్మ్యము)

వకటవ మజలీ.

(వక నిర్జనా రణ్యమై యున్నది.)

అట్టి ఘోరారణ్యమీ మునికుమారుండు మున్నెన్నడు
యెచ్చటను గాంచియుండలేదు. దానంజేసి మునిబాలుడా విపు
నింగాంచి, స్వామీ! యీ ఘోరారణ్యము చూడంజూడ నాకెంత
యు భయోత్పాతము గొల్పుచున్నది. కనుచూపు మేరెచ్చటను
మనుష్యమాతుడీ పాంతమున బొడగట్టుట లేదు. నలువైపుల
నుండు కొండప్రదేశములనుండి దుష్టమృగము లాకలి బాధచే
గాబోలు దిక్కులు పిక్కటిల్లునట్లార్యాటముగ నరచుచున్నవి.
వాటి యార్యాటపు కూకలకు హాయిగ పచ్చికబయళ్ళపై మేయు
లేళ్లమండలు చల్లా చదరై ప్రాణ భీతిచే నల్పంకలకు పార
దొడంగెను. గావున యిట్టి నిర్జనా రణ్యమున మన షేల
బస చేయ వలయును. మరికొంత దూరము ప్రయాణము
గావించినచో యెద్దియేని పట్టణము గాని, పల్లెగాని గాన్పింపక
మానదు. అచ్చట మనము హాయిగ వంట ప్రయత్నము
గావింపవచ్చునన మునిబాలుని మాటల కాపారుడు చిరునవ్వుతో
మణికంధరా లోకైకపూజ్యుడైన ఆపుండరీకాక్షుని దర్శింపబోవు

మన కేలాటి ముష్టను, వాటిల్లను. నీవావంతయేని భీతిజెందకుము సాయంసమయమువరకు మనముప్రయాణము గావించినను, పూరుగాని, పట్టణముగాని గాన్పింపను. యింకను, యీదుర్గమప్రదేశము నందు రెండుదివసములు నడువవలయును. కావున త్షణమాత్రమున వంటగావింపుము. త్వరగాక్షుద్బాధతీర్చుకొని వెంటనేప్రయాణము సాగింతమని పల్క నాచిరుత బ్రాహ్మణుడు నల్లెయని తమయొద్ద నుండు నొకపాత్రమును గైకొని చేరువనుండు నొక తటాకములో జలకమాడి యాపాత్రము నిండుగ శుద్ధోదకమును గొనివచ్చు సంతలో విజయవర్మ తనకమండల ప్రభావమున సర్వేశ్వరుండగు నాపండరినాథుని నిశ్చల మనస్సుతో ధ్యానించినంత మాత్రముననే సమస్తవంట సామాగ్రిని బడయగలిగెను. కమండలప్రభావమిదియే మొదటి పర్యాయమున గాంచుటంజేసి విజయవర్మ దానికెంతయు సంతసించి తనయదృష్టమునకెంతయు నుబ్బుచుండెను.

మణికంధరుడును యీభయంకరా రణ్యమును జూచినప్పటి నుండియు భయోత్పాతు డగుటంజేసి త్వరలో వంట పూర్తి గావించెను. యింతలో విజయవర్మయు జలకమాడి సంధ్యావందనము న్గావించి మణికంధరునితో సృష్టిగ భుజించి మణికంధరునిగాంచి, కుమారా! యిండుకశేపీ వటవృక్షముఛాయ మార్గ, భుక్తాయాసములు చల్లచదరై పారునట్లు విశ్రమించిన పిమ్మట ప్రయాణమును సాగింతము. యింతలో సూర్యభగవానుడును, తన వేడిబాణముల తీక్షణమును తగ్గించిగలడనిపల్క మణికంధరుడును

గురువుగారి మాటకు వల్లెయన నిముషమాత్రముననే విజయవర్మ గురుప్రేట్టి నిద్రించెను.

పాపమివిప్రబాలునికి మాత్రముభీతిచే నిద్రపట్టినదికాదు. ఆతడును గురువుగారు మేల్కొను నంతవరకు నచ్చటనే యొకచో గూలబడి, యే దుష్టమృగమైనను వచ్చి తమ్ము మింగిపోవునను భయముతో నలువైపుల పరికించుచుండెను.

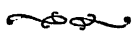
ఇట్లొమునిబాలుడుదిక్కులుచూచుచుండ యాబదిగజముల దూరమున నొకచోటెద్దియో, సూర్యుని ధిక్కరించుచు, తనకాంతిని సూర్యకాంతికి వేచుడంగు లధికముగ ప్రసరింప జేయుచుండుటం జూచి కన్నులు మిరుమిట్లు గొల్పుచుండినను అదేమిచిత్రమో చూడ నుత్సాహుడై దాని దరికేగి పోకించుచూచి ఆవెలుగేదైనది తెలుసుకొనజాలక దీర్ఘముగ నాలోచించుచు, “ఓహో,” తెలిసినది సూర్యునికాంతికన్నను వేచుడంగు లధికముగ ప్రకాశించునది భూ లోకమునగాదు, మరేలోకమున గూడలేదు. కావున సూర్యభగ వానుడు తానా కాశమునందు తనకిరణములు వెలుంగ జేయుచు తనకొమారుని భూలోకమున కంపెనని నిశ్చయించుకొని అటులైన నీ సూర్యతనయుండు కిరణములు ప్రసరింప జేయుచున్నాడే కాని తనతండ్రింబోలె వేడిబాణము లెదజల్లకుండుటకు కారణమెద్దియని మఱికొంత చేరువకరిగి తనచేతితో నాభూలోక సూర్యతనయునెత్తి చూడవలయునని యొత బలవంతముగ తన భుజబలము చూపినను వీసమాత్రమును కదలనందు కెంతయు నచ్చెరువొంది, యిదియేది

యో దేదీప్యమానముగ వెలుగుచున్న రత్నమనియు, దుష్టమృగములు సంచరించు నీయరణ్యమున రాత్రిలోందు ప్రయాణముగావించు మార్గస్తుల కావంతయు భయములేకుండుట కే మహానీయుడో స్థాపించి యుండుననియు, యిది పాతాళలోకము నంట భూమిలో పాతివైచిరనియు, పగటికన్న రాత్రిలోందు విశేషముగ ప్రకాశింపగలదనియు గ్రహించి, యింకఁను, దాని సమాచారము పూర్తిగ తెలుసుకొన గోరి వేవేగ తనగురువుగారిచెంత కరిగెను. ఆమహనీయుడును మేల్కొంచి ఆ ప్రాంతమునందే ద్రిమ్మరుచున్న ప్రియశిష్యునిం గాంచి యిక మనప్రయాణమును సాగింతమాయని పల్క నాచిరుతపారుడు, స్వామీ! ప్రయాణమున కేమిగాని, అదిగో ఆగుట్టచేరువున కోటిసూర్యప్రకాశమై తనకాంతి సూర్యకాంతిని మాటు పరచినట్లు వెలుగుచున్న రత్న మిచ్చుటెవరు స్థాపితముజేసిరి? యంత పెకళించినను, అణుమాత్రమును కదలకుండుటకు కారణమెద్ది? యీ ఘోరారణ్యమున రాత్రులు సహిత మివ్విధంబుననే ప్రకాశించు చుండునా? దీని విచిత్రచరిత్రమెరింగింపుమని వేడుకొనజొచ్చెను.

అంతట నావిజయవర్మ తన కమండల ప్రభావమున దాని యుదంతంబుతయు దెలిసికొని, మణికంఠరా! దీనిచరిత్రము వివరింపుటకు చాలా కాలయాపనమగును. దుష్టమృగముల కాటపట్టె యుండు యీయరణ్య ప్రదేశములో మనము విశేషముగ జాగుచేయరాదు. దీనిచరిత్రము ముందురాబోవు మజిలీలో వివరముగ

దెల్పెదనన నాబాలుడు స్వామీ! దీని విచిత్రచరిత్ర మెద్దియో తెలిసికొనునంతవరకు యీ ప్రదేశము వదలుటకు నాకు బుద్ధి పుట్టుటలేదు. నడచుటకు కాళ్ళురాకున్నవి. దీనికి నేనేమిచేయ గలను? మీరును భుక్తాయాసముగ నున్నవారు యింకను యండ తీక్షణము తగ్గినదికాదు. కావున నాయందు పరిపూర్ణ కటాక్ష ముంచి దీనియందంతం బంతయు నెరిగింప జేయుడని, విజయవర్మ పాదములనంటి దీనవదనుడై ప్రార్థించిన విజయవర్మ నెంతయు జాలినొందినవాడై ఆరత్నచరిత్ర మివ్వధంబునఁ జెప్పందొడంగెను.

రత్నము యొక్క కథ.

తొల్లి సుగుణఘట్టమును పట్టణమును కిశోర శింహుడను రాజు పాలించుచుండెను. ఆరాజు పరిపాలనా కాలములో ధర్మము నాలుగుపాదముల నడచుటంజేసి సకాలమున వర్షములు కురియుచు వసుంధర పుష్కలముగ ఫలించుచుండెను. ఆరాజున కను కూలుడును, నిరంతరము రాచకార్యాదురంధరుడును, రాజయోగ క్షేమముల కొరకు పాటుపడు వాడును, అగు చంద్రవదనుడను మంత్రీఅష్టహాసీయుని పరిపాలనకు సహాయ్యుడై మెలంగుచుండెను.

చంద్రవదనుడు సుగుణఘట్టమున కనశిదూరమున నుండు గోపాల పురవాసుడు, బాల్యమునందె తల్లిదండ్రులను కరవుజేసి కొని నందున, విజయ బలిపురమునందు, వుదారశింహుడను తన

మేనత్తపెనిమిటింట జెరుగుచు స్వల్పకాలములోనే సమస్తవిద్యల యం దారితీరినవాడయ్యెను. పుదారశింహుడును సుగుణవతియును చక్కని తన కొమార్తె నాచంద్రవదనున కొసంగి నొక సుము హూర్తమున పాణిగ్రహణమహోత్సవము గావించెను.

కాని తన అల్లుని కేదేని పున్నతోద్యోగము నిష్పించవలయు నని బహుకాలము, తన కనుకూలురైన రాజుల నందరి నాశ్రయించెను. పుదారశింహుడును ఆప్రదేశమునంగు గొప్ప పలుకుబడి గల కుటుంబమునకు సంబంధించినవ్యక్తి.

పుదారశింహుడు, సుగుణఘట్టపతియగు కిశోర శింహునికి కేవలము సమీపబాంధవ్యము. కొన్ని కారణములవల్ల పుదారశింహుడు రాజసంస్థానమునకేగుట మానివైచెను. ఒక్కపరి సుగుణఘట్టమున కిశోరశింహుని సోదరియగు యిందిర కెద్దియో గొప్ప వ్యాధి సంభవించి బహుకాలమునుండి బాధించుచుండెను. అనేక దేశములనుండి రాజసంస్థానములకు చెందిన వైద్యులను రావించి చికిత్స చేయించుచుండెనేగాని పాపమాయవతి కా బాధతగ్గినది కాదు. పుదారశింహుడు అప్పటికాలములో గొప్ప నాటువైద్యుడు. తన స్వంతద్రవ్యమును వెచ్చించి బీదల కుచితముగ చికిత్సలు జేయుచుండెను. కిశోరశింహునితో గ్రామ ముఖ్యులందరు పుదారశింహుని రావించితిరేని యిందిర కీవ్యాధి త్వరలో కుమరగలదని చెప్పుచుండిరి.

దానంజేసి కిశోరశింహుడు, విజయబలిపురమునకు చారుల

నంపి వ్రదారశింహుని రావించెను. సుగుణ ఘట్టమున రాజును దస్కించుట కు వారశింహునకావంతయు నిష్పములేదు. కాని, చిన్న తనమునుండియు నల్లారుముద్దుగ బెంచిన యిందిర కింతటిముప్పు వాటిల్లినందు కగత్యముగ సుగుణఘట్టమున కరుగవలసి వచ్చెను. కిశోరుడును పూర్వము వలెనే వ్రదారశింహుని కడుంగడు శ్రద్ధతో నుచిత మర్యాదలం గావించి, యిందిర దుస్థితిని గురించి ముచ్చటించుచు తాను కంట తడిబెట్టుచు, రోగపీడితురాలైన నామె సౌధమునకు గొంపోయి జాడ్యచర్యలన్నియు నుదారశింహుని కెరుక పరచెను. యిందిరయు, వ్రదారశింహుని బహుకాలమునకు జూచినందు కెంతయు సంతసించుచు, తానిక జీవింపననియు, అల్ప కాలములోనే భగవంతునిలో నైక్యమగుటకు సిద్ధముగ నున్నానని చెప్పుచు నేడ్వసాగెను.

వ్రదారశింహు డామెకు ధైర్యముఁ జెప్పి తానా నాటి నుండియే దివ్యవ్రషధ మొసంగు చుండుటంజేసి స్వల్పకాలములోనే శుక్ల పక్షమినాటి చంద్రునింబోలె నారాజ సోదరి అరోగ్యవంతు రాలయ్యెను.

వ్రదారశింహుని సహాయమున కెంతయు సంతసించి కిశోరు డాతనికి కొన్ని రత్నములును, బంగారు నాణెముల నొక పళ్ళెరమున నుంచి బహూకరింప నుంకించుచుండ నుదారశింహుడు వాని నొల్లక తన పరిపాలనకు చెందిన యే శాఖయందేని తన అల్లుడగు చంద్రవదనున కున్నతోద్యోగము నిప్పించుమని పల్కినదితడవుగ

నాతని రప్పించుట కొక కమ్మ వ్రాసి కొందరి నశ్వరూఢులను విజయ బలిపురమున నుదారశింహుని యింట నుండు చంద్రీవద నుని రావింపుడని యాజ్ఞాపించెను.

చిరకాలమునుండి తగిన బుద్ధిశాలియు, చతురతగలమంత్రి తనకు తట స్థముగామిచే చంద్రీవదనుని గుణగణములి దివరకు విని యున్నందున ఆతనికి తన యాస్థానమునందు మంత్రి పదవి నొసంగుటకు ముఖ్యకారణమై యున్నది.

పుదారశింహుడును కిశోరుని బంధుభక్తి కైతయుసంతసించి రాజాజ్ఞానృపసి నిజవాసమున కరిగెను.

చంద్రీవదనుని భార్య సుగుణవతియు సార్థక నామ ధేయముగల యువతి. కిశోర శింహుని యర్ధాంగియగు సత్యవాణి సహిత ముదారభావముగల రాణి. తనకు సమీప బాంధవ్యుడగుటంజేసి, కిశోర, చంద్రీవదను లిరువురును శ్వేహభావముగను, బంధురీతిగను వర్తింపు చుండిరి. యిట్టి విధంబుననే సత్యవాణి, సుగుణవతులు సహిత మన్యోన్యముగ మెలంగుచుండిరి.

తనభర్త రాజ కచ్చేయందున్నప్ప డెల్లను సుగుణవతి రాజాంతఃపురమున సత్యవాణితో పూర్వపుణ్యనతుల చరిత్రములను పఠన జేయుచుండెడిది.

అదేమిచిత్రమో కాని అల్పకాలములోనే రాజ, మంత్రి కుటుంబముల కన్యోన్య మైతిరికలిగెను. మంత్రిపదవి శిరసా వహించిన కొద్దికాలములోనే పృజలాతని సత్పరిపాలనము కైతయు

శ్లాఘించు చుండిరి.

సమస్త వైభవముతో తులదూగుచు నారాజు, మంత్రీ భార్య లిరువురును, తమతమ పతుల కెంతయు సంతసమును గూర్చుచు బహుకాలము సంతోషాంబుధి నోలలాడుచు పతిభక్తి గలిగి చరింపు చుండిరి.

ఒకానొక సమయమున కిశోర శింహుడు మంత్రీ సమేతముగ కచ్చేరిచేయుచుండు నంత నొక శేవకు డా కిశోరశింహుని దరికరు డెంచి, మహాప్రభూ, తమదర్శనమున కెవరో వ్యక్తి ద్వారము నందు వేచియున్నాడు. అతనింజూడ నాకెంతయు భయ ముద్భవింపినది. తన విశాలముఖమున భగవంతుండగు నారామ నామ ములను దిద్దుకొని శింహచర్మముం బోలె నేదో నొక ఉన్నివస్త్రమును మేనునిండుగ గప్పకొని, దేవరమేనా, మోయు చాకలి వాని చేతనుండు నట్టి నొక కర్మిని చేతంబట్టుకొని లోక విరుద్ధముగ చక్కతో నమర్చబడిన పాదరక్షలతో నరశింహావతారంబువలె కాన్పట్టుచున్నాడు. ఆజ్ఞయయ్యేనేని సీఘ్రముగ ప్రవేశింపజేయుమనన త్వరితముగ నారాజదర్శన కుతూహలుని ప్రవేశింపంజేయుమని పల్కినది తడవుగా భటుడు చిత్తమని వెడలిపోయెను.

కిశోరుడు ఆవ్యక్తైవ్వలై యుండవచ్చును. యుద్ధసన్నిధులై యితరరాజు లెవ్వరును ముందుగ యుద్ధమునకు శిద్ధముగ నుండుమని పంపిన రాయభారి కాదుగదా? అట్లయ్యేనేని యిప్పు డల్ప సైన్యముగల మనకు ముప్పు తప్పక వాటిల్లునని చంద్రవదనునితో

పిరికిమాటలాడ, చంద్రవదను డారాజమాటల కెంతయు తృణీ
కారముగ రాజా! నీవేల భీతిజెందెదవు. అల్పనైన్య మైనను, అధిక
నైన్యమైనను, శైన్యహీనమైనను చంద్రవదనుడు తమచెంతనుండు
వరకు దేవర కేలాటియాపదయు సంభవింపను. అదియుం గాక
శేవకుడు చెప్పమాటల ననునుసరించిచూడ ఆతడెవ్వరో యాచ
కునివలె తెలియుచున్నదని రాజునకు ధైర్యముం జెప్పు చుండెను.

రాజశేవకుడును, ఆరాజదర్శన కుతూహలుని దరికేగి
మారాజపు డేవియో కొన్ని రాచకీయ వ్యవహారములు మంత్రు
లతో ముచ్చటించు చున్నాడనియు, రాజుగాని దర్శింపుటకు వే
రొక పర్యాయము రావలసినదనియు, చెప్పెను. అంతట నావ్యక్తి
రాజును దర్శింపుట కిదియే మంచితరుణమని యెంచి యా రాజ
భటుని జూచి నీ వేవిధంబుననైన సరియే యీ సమయమందు
రాజును దర్శింపజేసితివేని, నీ కేదైన బహుమాన మొసంగెదనని
బ్రతిమాలజూచెను. ఆభటుడు తన పాచిక పారినదని నుబ్బుచు
అటులైన రండు రాజునకేవియో కొన్ని సంగతులనుజెప్పి దర్శింపం
జేయుదునని నాయాచకుని గొంపోయి రాజున కప్పగించెను. కిశో
రుడా మహానీయుని తిలకించి, యీతడొక గొప్పవిష్ణుభక్తుడనియు,
తన్నేదియో యాచింపవచ్చెననియు, యెరింగి బ్రతుకుజీవుడాయని
తన యాతురత నుడిగి తాను మంత్రీసమేతముగ నా మహానీయు
నెదుర్కొని వారికి సాష్టాంగ దండప్రణామ మాచరించి ఆ వైష్ణ
వుని యాశీర్వాచముల స్పృశింప వుచితాసనా సీనునిం గావించిరి.

మంత్రీపుంగవుడగు చంద్రవదను డామహాసీయునిగాంచి, స్వామీ! తమదేయూరు, యిచ్చటికి మమ్ము పావనులంజేయ నరు దెంచుటకు కారణమెద్ది. పుణ్యాత్ములగు తమచరిత్రము మా నర పాలున కెరింగింతురే? యన, నా మహాసీయుడు, కిశోరశింహ మహారాజు, కల్పతరువువలె కోరినకోరిక లిచ్చునదియు, భక్తులకు సదా సంతోషమును గూర్చునదియు, తనపావన జలముచే నిమేష మాత్రమున పాపాత్ములను పుణ్యాత్ములుగ మార్పుజెడ జేయు నదియు, దేవదేవుండగు, ఆదినారాయణుడు వైకుంఠము నివ్వడి లక్ష్మీసమేతముగ నివసించు నదియు, భక్తులకు తృప్తి నొసంగు చుండినదియు, తిరికరణశుద్ధిగల విష్ణుభక్త పూరితమైనదియు, నేటి వరకును నీవెరుంగనిదియు, హిందూమత రక్షకుడును, భారత స్త్రీల మానసంరక్షకుడును, మహారాష్ట్ర సేనానాయకుడు నగు, శివాజి మహారాజు జన్మస్థానమునకు సమీపమున నుండు నదియు నగు, పుండరీకాక్ష పురంబున నొప్పు పండరిపురము మాకు జన్మస్థానము.

విష్ణుభక్తులను పూజించుటయు, బహుదూరమునుండి పాండు రంగని దర్శింపవచ్చు పుణ్యాత్ములను సత్కరించుటయు, తులసీ దాస్, నామదేవు, సక్కుబాయ్, మున్నగు, నిజభక్తులు భగవం తునిలో నైక్యమైనపిమ్మట వారి జ్ఞాపకార్థమై యేర్పరుప బడిన ఆలయములను, వారికెరింగించి ధన్యులంజేయుటయు, వెండియు నాపండరిమహాత్మ్యము పాఠికి విశదీకరింపుటయు, తీరిక సమయ

మం దెప్పుడును దేశదేశములను దిరిగి మిమ్ముబోంట్ల నాశ్రయించి ధనమును సంపాదించి వర్షమునకొకతూరి పాండురంగని సప్తాహ మొనరించి బీదల కన్నవస్త్ర దానమొసంగుటయు నాకు ముఖ్యోద్యోగమై యున్నది.

కావున నో కిశోరరాజా, ధర్మదాతవనియు, కవిపోషకుడవనియు, దైవభక్తి పారాయణుడవనియు, వేదాశ్మశ్లాఘింప విని నిన్నాశ్రయింప వచ్చితిని. రాజోవు పండరి పురమున జరుగు సప్తాహమునకు వలయు ద్రవ్యసహాయము నీవు గావింపుమని పల్క, కిశోరుడా మహనీయుని పల్కులకెంతయు సంతసించి, తగు ద్రవ్యసహాయ మొనర్ప నుద్యుక్తుడైయుండ, నాతని యుదంతం బెరింగి, చంద్రవదనుడు వలదని వానిని వారించి మహారాజా, యిది కలికాలము. దేశమునందు లెక్కకు మిన్నయగు ననేకవ్యక్తులిట్టి మాయా వేషధారులై అన్నదానములను జేసెద మనియు తమ బిడ్డల కుపనయనము లొనర్చెదమనియు, మార్గస్తుల కుపయోగముగ, భావులను చెరువులను, త్రవ్వించెద మనియు యాచించి ద్రవ్యమును గొంపోయి తమతమ స్వకార్యములకు వినియోగపరచుట లోకసహజమైయున్నది. వేయేల, యేదానమొసంగిన నొసంగుదురు గాక, ధనదానము మాత్రము గావించుట శ్రేయస్కరము గాదు. పూర్వమొక భూపాలు డిట్టులే ధనదానమొసంగినందున, తానొనర్చిన యితరదానము లన్నియు మాటు పరుపబడి, పడరాని యిడుమలంబడెను. దానియుదంతం బెరింగి

చేద నవధరింపుడని చంద్రవదను డా కిశోరశింహున కిట్లుచెప్పఁ దొడంగెను.

పూర్వకాలమున కొంకణదేశమును పాలించు సర్వదమను డను రాజు బలిచక్రవర్తియనై నిరంతర మన్నదానము జేయుచుండెను. అత నన్నదానమహిమ మదెట్టిదోగాని దేవతులు సహిత మూరనాధునకు తోడ్పడుచుండిరి. తీర్థమూర్తులు తమతమ సతులను, వంటచేయుట కమ్మహాసీయునింట మారు వేషమున ద్రిమ్మరింప జేయుచుండిరి.

ఇట్లు బహుకాలమా నరపతి అన్నదాన మొనర్చుటంజేసి కలియుగ బలిచక్రవర్తియను బిరుదము వహింప తనకీర్తి నలుదెసలను వ్యాపించెను. సమస్తదేశముల నుండి బీదజనులూ కొంకణ దేశమున కరుదెంచి కడుపార భుజింపుచు సర్వదమనుని వేసోళ్ళ శ్లాఘించుచుండిరి.

ఒకానొక సమయమందొక నిరుపేద యారాజముఖద్వారమునుండి వెడలుచు, అచ్చటన్నదానమొనర్చుటం గాంచి జనసమూహమున గలశి తానును, శ్రుష్టిగ భుజించి యానిరుపేద సంతృప్తాంతరంగుడై రాజును కనుంగొని యా మహాత్మునికడ కరుదెంచి మహారాజా, తమదయవలన నేను కడుపార భుజించితిని, దేవరయొసంగిన భోజనాదుల కేనెంతయు తృప్తిజెందితిని. కాని యింట నాభార్యపిల్లలన్నములేక మలమల మాడుచున్నారు. నేనింటి కేగినది తడవుగ వారెల్ల రాకలిఖాధకు తాళజాలక నేనేమైనగొని వత్తునను యాశచే నాకొరకై వేచియుందురు.

అట్టి నా భార్యపుతులకడకు నేను రిక్తహస్తుడనై వెడలితినేని వారు నిరాశజెంది యున్నరుమనెదరు. కష్ట సుఖములు తెలిసిన నాభార్య నెట్లులైన నోదార్చుకొందునుగాని, అమాయకులగు చంటిబిడ్డల నాగబట్టుట దుర్లభము. గాన నో సర్వదమన మహారాజా, వారికి గూడ నొకపర్యాయము తమ గ్రాసము చెందజేయుడని దీనవదనుడై బ్రతిమాలుకొనెను. నరపాలు డా నిరుపేద మాటలకెంతయు జాలినొంది నొక శేవకుని రావించి వీనికి వలయునంత ప్రసాదమిడి పంపుడని యాజ్ఞనిడ నా శూద్ర మాత్రుడు స్వామీ, నేను బహుదూరము ప్రయాణము గావించిన గాని యిల్లుచేరను. పక్కము కాబడిన యీప్రసాదమప్పటికి రూపు మారవచ్చును. కావున నాకు నాలుగణాలు రొళ్ళి మిప్పింతురేని మాయూర నంగడిగలను, వలయుభోజనసామగ్రిగొని నాజాయా. పుతులను తమభోజనముచే తృప్తి గావించుననియు, వెండియు తమ క్షీర్ని మేనప్రాణము లున్నంతవరకు గొని యాడుదునని రాజసత్కార్యములనైక్కు కొనియాడెను. రాజనియు వాస్తవమని గ్రహించి ఆదీచుని కోర్కెచొప్పన నాలుగణాలు రొళ్ళిమిచ్చి పంపివైచెను.

ఆ నిరుపేదయగు కిరాతుడు, యిల్లుచేరి తన యూరనుండు అంగడివాని దరికేసి, మూడణాలకు మాత్రము భోజనసామాగ్రిని కొని యిటికేసి తనయర్థాంగికొసంగ ఆమె నాటికెట్టులో బిడ్డలను తృప్తిపరచెను.

అంత నాకిరాతుడు తనచేత మిగిలియుండు నాలుగు రాగి బిళ్ళలకు కొన్ని గాలములను కొని అనుదినము గాలముల సహాయమున చేపలను వేటాడి వానిని పట్టణములో వీధివీధుల తిరిగి విక్రయించి జీవనము చేయుచుండెడివాడు. యిట్లు కొంతకాలము నకు చేపలమ్మిన ధనమునకు మరికొన్ని గాలములను కొని తన యొద్ద కొందరు కూలీలుండు నట్లేర్పరిచి వారిచేతన్నాడ చేపలను బట్టించుచు, ఆయాధారముపైన తాను విశేషముగ ద్రవ్యమును సంపాదించి అచ్చటచ్చట పెద్దచేప లంగడులను బెట్టించి, తన నపు కరులచే విక్రయింపజేయుచు తానొక గొప్ప స్థితిపరుడయ్యెను.

విశేషధన మీచేపలు పట్టుటవల్ల సంపాదించినను, తాను మాత్ర మాతని కులవృత్తి విడువక, తనకింత ద్రవ్య మున్నదని గర్వింపక, మునుపటికన్న తన వ్యాపార మభివృద్ధి పరచుచుండెను.

కొంకణదేశమును పాలించు సర్వదమనుడును, తాను రాజ్యాధికారము వహించినదాదిగ, అవసానమువరకు సర్వదా అన్న దానమొనర్చుచు కొంతవడి కేదియో నకశ్మికవ్యాధి సంభవించి నందున భూలోకమును విడచి పోయెను.

తమ విధిప్రకారము యమభటు లాతని జీవమును గొంపోయి, తమ యేలికయగు యమధర్మరాజున కప్పగించిరి. ఆకాలుడును తన మంత్రీయగు చిత్రగుప్తుని రావించి, భూలోకమున యీవ్యక్తి జీవించియుండునపు డీతని ఫలితములను జూడుమని ఉత్తరువుజేసెను.

చిత్రగుప్తుడన్ననో, యీకాలపు వర్తకుల వలె నధర్మ లెక్కలను వ్రాయు మనుజుడుకాడు. నిరంతరము ధర్మబుద్ధిచే పాపపుణ్యములను వ్రాయు మంత్రీవరుండు. సర్వదమనుడును, చిత్రగుప్తుడు తనలెక్కలనుజూచి తన్ను విష్ణులోకమునకు బంపు నను యాశచే చిత్రగుప్తుని ప్రత్యుత్తరమున కెదురు చూచు చుండెను.

బుద్ధిశాలియగు నాకాలునిమృతి కొంకణజేశా ధీశుండగు సర్వదమనుని ఖాతాను తన లెక్కలనుండి వేరుపరచి దానియందు పాపపుణ్యములను గ్రహించి తనుప్రభువునుంగాంచి, ధర్మరాజా! యీతపోనర్చి నంతపాపము, యిదివరకు మనకడ కరుదెంచిన యే జీవియు నొనర్చియుండలేదనియు, తుచ్చుడగు నీరాజు నేమిగావించినను, యీతనిపాపము తీరదని బదులిడెను.

అప్పుడు యమధర్మరాజాగ్నిదై, దుర్మార్గుడా రాజరాజ వయ్యు తినుటకు యితరులకిచ్చుటకు వలయునంత భాగ్యముండి యు, భూలోకమున సత్కార్యములను గావింపక, యింత పాపమును గట్టుకొంటివి. నీముఖముఁ జూచిన నీయొనర్చిన పాతకము మాకుచు కొంతరావచ్చునని, యనరానిమాట లా సర్వదమనునని దూతలన్రావించి, యో! వీనిని మీయిచ్చవచ్చివట్లు గావింపుడని యాజ్ఞనిడెను.

అంతట సర్వదమన నృపాలుడు, చిత్రగుప్తుని ప్రత్యుత్తరమునకు, కాలునియాజ్ఞ కెంతయు నచ్చెరువంది, చిత్రగుప్తుని

గాంచి, ఏమహాత్మా! చిత్రగుప్తుడన సత్య వాక్పరిపాలకుడనియు, న్యాయాన్యాయ విచక్షకుడనియు, జీవులొనర్చు పాపపుణ్యములను సక్రమముగ లెఖిలు వ్రాయు ననియు, భూలోకమున జనులు నిన్ను వేనోళ్ళ గొనియాడుచుందురు. అట్టి మహనీయుడవు నాలెక్కలు వ్రాయుటయం దింతపొరబడుటకు కారణమెద్ది? నాబాల్యా వస్త్రయందు నేనేమి పాపమొనర్చినది యెరుంగజాలను. అట్లు గావించినను, దానిఫలిత మనుభవించుటకు నాతల్లిదండ్రులే గదా శాధ్యులు? నేను బుద్ధిరింగి శింహాసనా సీనుడనైనది మొదలు నేనొనర్చిన యన్నదానము భూలోకమున గాదు మరేలోకమున గాని, మున్నెన్న డేరాజొనర్చియుండ లేదు. వెండియు, ముందట్టి దానమొనర్చువారుకూడ లేరని ఘటాస్పదముగ నేను చెప్పుగలను. అదియునుంగాక, నేను నిత్యసత్య వ్రతుడను, భూతదయాళుడను, ఏకపత్నీ వ్రతుడను, అట్టివాడను నేనెట్లుల పాపాత్ముడనగుదును? బహుకాలమునుండి లెక్కలువ్రాయుటచే పెద్దతనమున బుద్ధిచలించి నాలెక్కలు మరియొక వ్యక్తిపేరుతో వ్రాసియున్నారేమో చూడుడని, యాసర్వదమనుడు తానొనర్చిన సత్కార్యములన్నియు నాచిత్రగుప్తునకు జెప్పకొనెను.

కాలు డాతనిమాటలు పరికించి శ్రద్ధానోత్తమా! యీత డిట్లు జెప్పుచున్నాడేమి? ఏని దృఢసంకల్పమును బట్టిచూడ నాకు ను సుశయముగల్గుచున్నది. లెక్కలేమైన పొరబడినవా? యని పరిశ్నింప చిత్రగుప్తుడా సర్వదమనునివంక తేరిపారజూచి, భూలో

కమున నీవన్నదానమొనర్చుతరి నొక కిరాతునకు నాలుగణాలు రొట్టెలుచ్చి యుండలేదా? యనియడిగెను. అవు నాకిరాతుడగు శూద్రమాత్తుడు బహుదూర ప్రయాణము గావించినగాని, యిల్లుచేరవనియు, తనకు కొంతపైకమిచ్చిన తనయూర భోజన సామాగ్రినిగొని, తనభార్యాపిల్లలను తృప్తిపరచెద ననియు, బ్రతిమాలినందున వల్లెయని నాలుగణాలు దాన మొసంగిన మాట సత్యమేనని బదులిడెను.

అట్లులైన నోసర్వదమనా, ఆకిరాతుడు నీవొసంగిన నాలుగణాలలో మూడణాలకు మాత్రము భోజనసామాగ్రికి వెచ్చించి మిగిలిన యణా చేపలను పట్టుటకు కొన్ని గాలములను కొని, ఆగాలఫలితమువల్ల మరికొన్ని గాలములను సంపాదించి కోట్లకొలది జలచరములను జంపి తన నవుకరులచే జంపించి, చేపల బేరమున వేలుగణించి, అచ్చటచ్చట చేప లంగడులను బెట్టించి పెద్ద చేపల వ్యాపారస్తుడై నాటినుండి నేటివరకును కోట్లకొలది జీవరాసులను జంపుచున్నాడు. మరియు తన నవుకరులచే జంపించుచున్నాడు. నీవాలనికా ద్రవ్యసహాయ మొనర్చుకున్న ఆతడట్లు గావించి యుండడుగదా? కావున నోసర్వదమన భూపాలా! ఆతఁడొనర్చిన పాపము నీ వనుభవింప వలసినదే. ముందు పాప ఫలిత మనుభవింపుము. ఆపైన విచారితముని, పాపమా సర్వదమనుని మారాధనివ్వక భటులచే పాపలోకమునకు గొంపోవ చిత్రగుప్తు డాజ్ఞ జేసెను.

అటు పిమ్మట భూలోకమున నాకిరాతుడు పడునైదు వత్సరములు జీవించి మృతుడయ్యెను. ఆ పడునైదు వత్సరములు పాప మే పాప మెరుగని యా సర్వదమనుడు ధనదాన మొనర్చిన దోషమున యమలోకమున పడరాని పాట్లు పడెను. కిరాతుడు యమలోకము చేరగనే, చిత్రగుప్తుడు సర్వదమనుని కఠిన శిక్ష నాకిరాతున కప్పగించి కొంకణ జేశాధీశుండగు సర్వదమనుని పుణ్యలోకమున కంపెచు.

కిశోర నృపాలా! చూచితివా ధన దానఫలితము. గాన నీతని కెంత మాత్రము ధన దానమొసంగ వలదని చంద్రవదను డనెను.

చంద్రవదనుని పల్కు లాలించి కిశోరుడు మిన్నకుండుట గాంచి యా పండ్రి వాసుడు తోక దొక్కిన త్రోచువలె మండి పడి, నిజానిజమును గనుం గొనక చేపలు పట్టు కిరాతునకు నన్ను సరిపోల్చితివా? మహారాజ సాత్తుచు సత్తుగ దినుచున్న నీకింత కండ్ కావరమా? వాస్తవమారయ జాలక నీయిచ్చ వచ్చినట్లు పేలి భగవత్కార్యమునకు ధనదాన మొసంగ వలదని రాజునకు దుర్బోధల నొనర్చిన నీ కంట రాని వ్యాధి సుభవించును గాక. వెండియు నో కిశోరరాజా! దాన మొఘుగుట కుద్యక్తుడనయ్యు మంత్ర పలుకు లాలించి యాచకున కాశబెట్టి రిక్తుని గావించితివి గాన నీవు రాజ్యభ్రష్టుడ వౌదువుగాక? మీకీఫలితములు రాబోవు పండ్రి పురమున నే నొన్నిభోవు పాండరంగ సప్తాహము పూర్తి

యైన మండలము దినములకు సంభవించును గాక, యని శపించి కండ్ల నగ్ని కణము లూడిపడునట్లు గ్రహించి రాజకచ్ఛేరి తక్షణము విడచి పోవ నుద్యుక్తుడై యుండ కిశోర శింహ చంద్రవదను లాత షోక భక్తుడని యెరింగి వారి శాపవచనముల కెంతయు భీతిజెంది ఆఱుని పాదములపై బడి స్వామీ! రాచకార్యములను లోకప్రవ హారములను చేక్కగ తెలియక బాల్య చాపల్యమున బల్కిన మాపల్కుల కల్కజెండక మమ్ము కరుణించి వలయు ధనమును గొని, మమ్ము శాప విముక్తులం జేయుమని ఆ ముదుసలి కొన కాళ్ళంటిప్రార్థింప జొచ్చిరి.

అంతట నా ఋషి కేళిరుండు శాంతించి రాజ మంత్రు లిర్వురు, నూతన సింహాసనా సీనులనియు, బాల్యచాపల్యమనియు గ్రహించి, కిశోర చంద్రవదను లారా! పూరడిల్లుడు. వలికిన పాలకు వగచిన ప్రయోజనము నున్న. మీరొసంగు ధన దానము నాగత్యములేదు. నేనొనర్పబోవు నలుబది రెండవ పాండురంగ సప్తాహమున కొక రెండుమాసములు వ్యవధి గలదు. కన్నుల పంపువుగ మీరా మహోత్సవమును తిలకించి నిజానిజములను గ్రహించితి రేని మీకు శాపవిముక్తి కాగలదని బల్కి తాను వెడలి పోయెను.

కిశోరుడు తాను పుణ్యక్షేత్రముగు పండరిపురమును దిల కించుటకుకుతూహలుడైనను, తనపరిపాలనమును వదలిపోవుటకును, తనయర్థాంగి నింటనొంటిగ వదలి వెళ్ళుట కొండాక పడి విచా

రించి యట్ట కేలకు తనప్రయాణమును త్వరలో జరిగించ వలయున నియు, ఆలశించిన సప్తాహము నాటికి పండరి చేరకపోయిన పోవ చ్చుననియు నెరింగి, చంద్రవదనుని గాంచి, మంత్రీ పుంగవా! మన మిక నాలశించిన ప్రయోజన మావంతయు లేదు. ప్రయాణమతి రయమున గావించ వలయును. మనము తిరుగవచ్చు వరకు మన కిష్టుడును, బంధువుడు సగు నుదారశింహుని, రాచేకార్యము లను జక్క బెట్టుటకు నియమించు టుచిత మని గ్రహించి యట్లు గావించి తానును మంత్రీయు, వలయు నంత ధనముఁగొని, వడి గల యశ్వముల నారోహించి వాయు వేగమున ప్రయాణము సాగించిరి.

ఇట్లు ప్రయాణమును, సాగించిన నారాజమంతు లిరు వురు సాయం సమయమున కొక యరణ్య మార్గము చేరిరి. అచ్చట నొక బాటసారినిం గాంచి సోదరా! యీ ప్రాంతమున నేదేని గ్రామము సమీపము నందున్నదా?యని యడుగ స్వామీ, మీరు కొన్ని ఘంటలీ యశ్వములను వాయువేగమున నడిపించినను న్రూరు గాని పట్టణము గాని గాంచజాలరని నుడివెను. వెండియు నాకాపు యీ వటవృక్షము చ్చాయ నేటికి విశ్రాంతి మరునాటి యుదయ మున మీదానిబొండనియు, యిచ్చటభయంకరమృగములెవ్వయు చేరవసియుబల్క, వలైయని వారిర్వురునావటవృక్షము ఛాయతమ తమ యశ్వములను డిగ్గి ఆనాటికి సరిపడు తమ యొద్ద నుండిన తిను భండారముతో తృప్తిపడి తమయశ్వములనుం గూడనట్లు గావించి,

భీకరమగు నాయరణ్య మధ్యమున శుష్టమృగముల యార్భటపు కూకల కించు కేనియు భీతిల్లక కొంతవడి నొక చోట కూర్చుండిరి.

ఋంతలో లోక బాంధవుడు పశ్చిమ సముద్రమునందు మాటువడెను. యెప్పుడు భాను డస్తాది చీరునాయని ఆతురత పడుచున్న చీకటియను రాక్షసరాజు నలుదెసల క్రమ్ముకొని గాఢాంధ కాఠమును గావించెను.

సాపమీ రాజ మంత్రు లిరువురును యచ్చోటనే తాము మార్గ మధ్యంబున గాంచిన వన్నియు నొకరి కొకరు చెప్పుకొనుచు అర్ధ రాత్రీము వరకు గడిపిరి.

బహు దూర ప్రయాణము గావించి నందున వా రలశి యుండుటంజేసి నిద్రాదేవి వారిరువుర నొక్క పర్యాయమే మోహించినందున క్రింద భూమి పై పరుండుట కిష్టము లేక, యే దేనియున్నత స్థలముండిన బాగుండు నని యచ్చటి కనతి దూరము ననే అట్టి ప్రదేశమును గాన్పింప నాయెత్తైన ప్రదేశమున పరుండిరి.

కొండ ప్రదేశములనుండి చల్లనిగాలి తమకుసోకుచుండుటచే అంతకు ముందే తమ్ము వరించిన నిద్రా దేవి పూర్ణముగ వారిలో నైక్యమయ్యెను.

దీర్ఘ కాయము గల రెండు పక్షులు పోతిదిన ముదయము ననే మొదలకడ లేచి అగులో వెంటి దక్షిణపు దిక్కునకుచు, పోతు ఉత్తరదిక్కునకుచుదెంచి తమతమ యాహారములచే పొట్ట నింపుకొని సాయం సమయమున కాయడవి మధ్యమున జేరి

ఆ పక్షిరాజములు జంటగ సుఖ నిద్రను జెందుచు బహు దినముల నుండి కాలము గడుపు చుండెను.

అవెట్టి పక్షులొగాని వాటి దీర్ఘ కాయములను గాంచి ఆ కొండ ప్రదేశముల నుండు సింహ వ్యాఘ్రములు సహితము చల్లా చదరై పారును. అందు వలననే అచ్చట సాధు మృగములును ప్రయాణము చేయు వ్యక్తులును, సహిత మీ పక్షిరాజములు పరుండు ప్రదేశమును గని, వాటికి సమీపమున పరుండి నిర్భీతి జెందు చుదురు. అయిన నాపక్షులు యీ దుష్ట మృగములను గాంచి భీతిల్లక పోలేరు. కాని నవియే జడిశి పారిపోవుట గాంచి ఆపక్షులు బెట్టు చెడక వర్తింపుచుబేడియుచునే యుండుటలవాటు. కాని బహుకాలము జరిగి నందున అలవాటు పడి సర్వము దైవ యత్నమని గాబోలు నవియు నిర్భయ నిద్రనే వహించు చుండెను.

కిశోరశింహ, చంద్రవదనులు తాము నిద్రించుట కేదేని యున్నత ప్రదేశ ముండిన బాగుండునని, పగలంతయు తమతమ యాహారము తిరిగి తిరిగి సుడిపడి మైమరచి జంటగ నిద్రించు చున్న యాపక్షిరాజములపై కెక్కి మంత్రీ పుంగవు డగు నా చంద్రవదనుడు మొగ పక్షిపైననూ, రాజచంద్రుండగు నా కిశోరుడుఆడుపక్షిపైననూ, పరుండివిశాల దేహములుగల నా పక్షులపై మృగువుగ నుండుటచే హాయిగ నిద్రించిరి. పాప మా వ్యక్తులివి పక్షులని తలంచరైరి. వెండియు తా మెన్నడిత దీర్ఘ కాయము గల పక్షులను చూచియు నెరుంగరు. అయిన నాపక్షు లేచితిజివి

కిని, హానిజేయునవికావు. అవితిను నాహార మదెట్టిదోకానియీ, యరణ్యమందుండు యేపదార్థమును అవిముట్టవు.

యిట్టితరి గుర్రములు మాత్రమప్పుడప్పుడు తాముండునది సూతన ప్రదేశమైనందున దిగ్భిమజెంది చూచుచు, కొండప్రదేశములనుండి యీ పక్షులుండుచోటున కరుదెంచుటకు వెరచిన దుష్టమృగములు భీకరముగ నడచునప్పుడెల్ల నులికిపడుచు నాటి రాత్రెట్టులో గడపెను.

మార్గాయాసముచే స్థుకుమారులైన నా రాచబిడ్డ మంత్రి సహితముగహాయిగా మైమరచినిద్రించుటచే మెలకువరాకూడెను.

ఆ పక్షులురెండునూ, దివాకరుం డీ లోకమునకు రాక పూర్వమే మేల్కొంచి, తమపై నేదియో మృగము కూర్చెండె ననియు, తమ్ము చంపివైచుననియు, త్వరలో వేవేగ చనినమీదట నేమైనను గానిమ్మని నట్లుగావించ వలెనని రివ్వమని ఆకాశమార్గమున ప్రతిదినము తామేగు మార్గమును బట్టి, పోతు ఉత్తరపు దిక్కునకును, పెంటి దక్షిణపు దిక్కునకును పరువజొచ్చెను.

అంత మణికంధరు డాశ్చర్యచిత్తుడై స్వామీ! అంతటిమా పపులను తమతమ మూపులపై నుంచుకొని ఆకాశ మార్గమున నెగురగలవా? ఆపక్షులంత బలము గలవని నమ్ముటకు నాకు సందేహము కల్గుచున్నది. అనిపల్క నా విప్రవర్యుండు పక్కున నవ్వి, బాలకా అంతటి పుష్టి లేనిదే సింహా, తాహులములు భయపడునను కొంటివా? నిస్సందేహముగ నాపక్షిరాజము లంతటి

బలము కలిగియే యుండ వచ్చును. వాటి సంతతి నేటికిని భూలో కమున గలదు. వకచో మనము కూడా మార్గ మధ్యంబున గాంచిన గాంచవచ్చునని పలికెను.

అంతట మణికంధరుడు, పక్షివాహనులై గగన మార్గంబున నెగురుచున్న సుగుణ ఘట్టాధీశుండును, తన మంత్రియు నేమయ్యెనో విన నాతురత కలవాడై తరువాత యేమి జరిగినదని విజయవర్మ పాదము లొత్తుచు నమగ నాపారుశిల్లు చెప్పు దొడంగె.

బాలకా యేమిచెప్పుచును, ఆపక్షుల యొక్క రెక్కల వాయు వేగమునకు పురుష పక్షి నెక్కిన చంద్రీవదనుడనూ, స్త్రీ పక్షి నారోహించిన కిశోరశింహుడును, మేల్కొంచి తమకు జరిగిన యడబాటునకు వగచుచు, మిన్నంటి పోవు చున్నందున క్రింద దుమికినచో పర్వతములపై బడి చతుమని భీతిలి దైవమెల్లు గావించ నున్నాడోయని నిశ్చేష్టులై ఆయా శత్రుల యొక్కగొంతు కలను పట్టుకొని కదల మెదలక గరుత్మంతు నెత్తిన మహా విష్ణువు వలె ప్రయాణమును సాగించు చుండిరి.

అంతట దక్షిణపు దిక్కునకు పోయిన నా యాడు పక్షి భీతి జెందిన దై కొన్ని వందలామడలు గడచి నియమిత ప్రదేశ మునకు చేరక పూర్వమే భూమిపై వ్రాలెను. దాని నారోహించిన కిశోరశింహుడు బ్రతుకు జీవుడా యని ఆ పక్షిపైనుండి క్రిందికి దుమికి తన కేదేని ఆ పక్షి హానిజేయునను భయముతో వశివడి పరువజొచ్చెను.

తన పైనుండి దుమికి పరుగిడుచున్న యారాచపట్టిని గాంచి భీతిజెందుచున్న నాపట్టి తనప్రాణము దక్కినదని సంతసించుచు ఆకాశమార్గమునుబట్టి మునుపటినలెనే ఆహారార్థము తననియమిత ప్రదేశ మలంకరించెను.

పాపమీ కిశోరు నీయరణ్యచుధ్యమున వదలినను, రాచబిడ్డ డైనందున జడియక ఆప్రాంతముననే ద్రిమ్మరుచు, అడవిపండ్లును, కాయలనుదినచూ, రెండుమూడురోజులు గడపెను, వెండియు మాటిమాటి కతడు మంత్రినిదలంచి దుఃఖించుచు, నాతనిగతి యెట్లయ్యెనోనని విచారపడుచు, నలుని వదలిన దమయంతి వలె తహతహలాడుచు, పిచ్చిపట్టినవానివలె తిరుగుచు, తనకు మృగములేవియు నాయరణ్యమున గోచరింపకున్నను, అడుగుల జాడలనుబట్టి ఆప్రాంతమున ద్రిమ్మరు మృగములను గుర్తించుచు, యెట్టులో నా త్రినాళ్లు గడపెను.

నాల్గవనాటి యుదయ మారాచపట్టి యీ నిర్మాచుష్వ ప్రదేశమున నేనొంటిగ నుండిన నేమిప్రయోజనమని, త్రోవగా స్థింపకున్నను, వక దిశ ననుసరించి వెళ్ళిన కొన్నిరోజులకైన నేదేని యూరు గాస్థింపకపోదని తలంబి అట్లు గావించుచు, మృగములేవేని తన్ను చంపునని భీతిల్లుచు, అయిన నామార్గమున దుష్ట మృగముల అడుగులజాడ లేమియు కన్పట్టనందున ధైర్యమును దెచ్చుకొనుచు, చిగిర్చియున్న లేతచెట్లను, నవనవలాడు పత్రములను జూచి ఆనందించుచు, వాని చల్లని పిల్లవాయువుల కెంతయు

హాయిజెందుచు, అప్పుడప్పుడు తుల్లిపడి తన యర్థాంగిని, రాజ్యమును, గగనమార్గమున కట్టి నారోహించి నెగిరిపోయిన మంత్రిని తలంచి చింతించుచు నడచుచుండెను.

ఇది యిటులుండ నా యరణ్య మధ్యంబున కొందరు వర్తకులు తమ లొట్టెయపై కొన్ని సరకులనుంచుకొని వకచోటినుండి మరియొకచోటికి బోవుచు, మార్గమధ్యంబున యీ యరణ్య మందండాక తటాకము దరినుండు చెట్లనీడలయందు విడసి సరుకులను మూపుపై నుంచియే యాయెంటె నొకచో కట్టివైచి తమతో నుండు లొట్టెలు మొదలగు పదార్థముల నారగించి దైవికముగ నూతన జలపూరితమగు నాతటాక జలములను కడుపార గోలి మత్తుగ నాచెట్ల నీడలయందు గురుగ్రెట్టి నిద్రించిరి.

అంతట నాలొట్టియ పిపాసబాధచే గాబోలు, తన్నుబంధించిన త్రాళ్ళను త్రెంచుకొని తటాకజలమును త్రాగి కాలికి బుద్ధి చెప్పి కొన్నియామడలు దాటిపోయెను.

పాపము నిద్రించుచుండిన వర్తకుల కీవీంత లేకమాత్రమైనను తెలియదుగదా !

కొంతకాలమునకు వారిలో నొక వంశుడు మేల్కొంచి తమ ఒంటె లేకుండుటగాంచి, యెదపై మోచు కొనుచు, వోయన్నలారా ! లెండు, లెండు, మీనిద్ర లిక చాలింపుచు, కొంప మునిగినదని నొక్కపెట్టున కేకవైచెను.

సుఖముగ నిద్రించుచున్న నావంశజసోదరు లులికిపడి లేచి

యేమి మూడినదన నెవ్వరో మన యొంటె నపహరించిరని చెప్పినది తడవుగ వారంద రొక్కమాటు బోరున దుఃఖించిరి.

అంతట నాకనిష్టుడు, అన్నలారా! యెంతయేడ్చిన నేమి ప్రయోజనము? నలువురు నాల్గువైపుల కలయ వెతకినగాని దాని జూడ తెలియదని పల్క వైశ్యకులమున జనించినందున పిరికితనము వారినట్లు గావింపనందున నలుగు రేకీభవించి నా యొంటెను వెతక నారంభించిరి.

పాపమీ కిశోరుడుమాత్ర మెండకన్నెరుగని వాడయ్యు విధివశంబున యర్రనియండలో బుర్రపై నొకపోత నురచుకొని నడచుచునేయుండెను. యిట్లు కొంతదూరము నడచినపిమ్మ టా వర్తకులు తమ లొట్టియను వెతకుచు కిశోరున కెదురైరి. నిర్మా నువ్యుమగు నీ ఘోరారణ్యమున వారిని గాంచినంతనే మితిమీరిన సంతోషము గలవాడయ్యా కిశోరుడు, అన్నలారా ! మీదే యూరు, యెచ్చటి కేగుచుంటిరి? ఇచ్చట సమీపమున నేదేని యూరుకలదా? యని ప్రశ్నింప దానికేమిగాని స్వామీ! మా లొట్టియొకటి పారిపోయినది. మీకేమైన తెలియునా? యని యడిగినది తడవుగ దాని వెతుకభాగపు ఎడమకాలు కుంటికదా? యనెను. అవు నదియేనని నందరొక్కపరి దిక్కులు పిక్కటిల్లు నట్లు పల్కిరి. దానిమూపుపై నొకవైపున బెల్లమును, మరియొక వైపున గోధుమ టుండియుండలేదా? యని తిరుగ ప్రశ్నింప వారానందాశ్చర్యచిత్తులై ఆ! ఆ!! అని తలలూపిరి. దాని కుడికన్ను

గుడ్డికదా? యని కిశోరుడు మరలపగిల్చింప స్వామీ! అదియే మాయైంటె యనిరి.

అంతట కిశోరు డాతురత పడుచున్న వారికి పశ్చ్యుత్తర షివ్వక దాని ముందుపండ్లు రెం డూడియుండలేదా? యని ప్రశ్నించెను. స్వామీ! అవును తమరు చెప్పిన లక్షణములన్నియు మాయైంటెయందున్నవి. దానిని తమ రెచ్చోట గాంచితిరి. దేయచేసి తాముగూడా వెంటవచ్చినయడల తమ లొట్టి పిట్టను గాంచెదమనియు, దాని మూపుపైనుండు వానిలో కొంతబెల్లమును, తేనెయు తమకుకూడా రొట్టెలయందు కలిపి యాహారముగ నొసంగెదమని బ్రతిమాల జొచ్చిరి.

అంతట నాచక్రినర్తి, వర్తకులారా మాయైంటెను నేను చూడలేదనిచెప్పి వారి నుస్సురు మనిపించెను.

అప్పుడు వర్తకులు తమలోతా మేదియో గుసగుసలాడి యా ఒంటెరు తామే అపహరించినట్లు అనుమాన పడితిమని చెప్పిరి. అయ్యా, నేనట్లు గావించువాడను కానని బ్రతిమాలుకొన్నను, వారి కేమాత్రము దాక్షిణ్యములేక కిశోరరాజును బంధించి తమగామమునకు గొనిపోయి తమయేలిక కీ పృతాంతమంతయు చెప్పినది తడవుగ నాభూనాధుని చరసాలయం దుంచునట్లు తమభటుల కాజ్ఞాపింప క్షణమాత్రమున వారట్లు గావించిరి.

తన సిద్ధిగతులు చెప్పుకొనిన నెట్లుండునో క్షాని కిశోరుడు మాత్ర మట్లు గావించనందున సామాన్య వ్యక్తికి విధించు శిక్షనా

తనికిని విధింపబడియె. యివ్విధంబున కిశోరు డిచ్చోట బంధి తుడయ్యె.

మణికంధరా! యికను చంద్రీవదనుని అవస్త యెట్లున్న దో చెప్పెద నాలకింపుమని, యివ్విధంబున నాభూసురుండు చెప్పఁ దొడంగెను.

ఉత్తరముఖముగ నేగిన యా మొగపక్షి ఆకసము మారు మోగినట్లగుచుచు, రివ్వుమని కొన్నిఘంటలు ప్రయాణము గా వించెను. పురుషజన్మయినందున గాబోలు యించుకేనియు నా పక్షి జడియక, కానున్నది కాకమానదని తలంచి, నియమిత ప్రదేశము చేరవలెననియు, అచ్చట తనతోడిపక్షులు సహాయపడిన తనపైనున్న దుష్టచ్యుగము తన్నేమియు చేయజాలదని రెక్క బలమును జూపుచుండెను.

పాపము చంద్రీవదనున కేమియు తోచుటలేదు. యీజరిగినదంతయు కలలోనివార్తవలె వాని కగుపడుచు దిగ్భ్రమజెంది వెర్రిచూపులు చూచుచు పొరలివచ్చు దుఃఖమును మింగివైచు కొనుచు, తన అవస్త యెట్లయిన నంతబాధలేదు. కాని, తనవలన బాధపడి రాజ్యసహితముగ నర్థాంగినివదలి అప్రకప్తము నొందుచున్న కిశోరుని గతి యెట్లుండెనో కదా? భీతిజెందఁ క్రిందకు దుమికి ప్రాణములను గోల్పోయి యుండడుగదా? నామిత్రుడగు కిశోరుడిప్పుడు సజీవుడై యున్నాడా? యని ఆతనినిదలంచి కంటినుండి కన్నీరు కాల్యలుగట్ట నేచ్ఛుచుండెను.

యిట్లా పక్షి తన నియమిత ప్రదేశము సమీపించి నందున మెలమెల్లగ భూమిపై వ్రాల నాకసమునుండి దిగుచున్నట్లా మం త్రీగ్రహించి తా నప్రమత్తుడై పక్షి బారినుండి తప్పించుకొనవలె ననియు, లేనిచో తన ప్రాణములు దక్కనివ్వ దనియు, తలంచి నయ్యది భూమిపై వ్రాలినది తడవుగ, దాని బారినుండి తప్పించుకొ నుటకు భూమిపై దుమికి తాను పరుగిడ నుద్యుక్తుడై యుండియు, తన్ను గాంచియే ఆ పక్షి తిరుగ నాకసమున కెగిరినందున తానట్లు గావింపడయ్యె, కాని ఆ తురతచే తన యుత్తరీయ మా పక్షిపైననే వదలి వైచెను.

ఆ పక్షి రా జమట్లా కాశమున యిటునటు తిరుగుచుండగా రెక్కలల్లాడుటచే నావస్త్రము దాని రెక్కలలో చిక్కుపడినట్లు చంద్రవదనుడు గ్రహించెను.

వస్త్రము పోయినందు కాతడు చింతించలేదు. కాని అట్లు జరుగుటవలన ముందు తనకింకను కష్టములున్నట్లు గ్రహించి, కాని మృవిధిని తప్పించుట కెవ్వరికి తరమని ధైర్యమును దెచ్చుకొని తానిప్పుడుండున దేప్రదేశమాయని తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నిం చెను కాని, అట్టి ప్రయత్నము నిష్ఫలమయ్యెను.

తానుండు ప్రదేశము మాత్రము మూడువైపుల యెత్త యిన షర్వతములుండెను. వకవైపున విశాలమగు బయలు కన బడెను. అందుల కాతడు సంతసించి తన చొక్కాజేబులో నుండు పలహారమును కొంత బయలుపరచి తృప్తిగా తీర్చుకొని కొంత

వడి నచ్చోట విశ్రమించెను. యిట్లాతడు కొన్నినిమిషములు మాత్రము నిద్రించి కిశోరునిసంగతి జ్ఞప్తికివచ్చి తటాలున లేచి కూర్చొని విచారముగ నలువైపుల పరికించిచూడ, తానేగుటకు మార్గములేక నాల్గువైపుల కూడా పర్వతపంక్తి కాన్పించెను. అందులకాతడు భీతిచెందినవాడై యిదియేదో రాక్షసమాయయని తలచి దైవముపై భారమువైచి నలుదిక్కులఁ గాంచుచుండెను.

ఇవిధంబున నాతడు కాలముగడపుచు కిశోరు డేమయ్యెనో కదా! యప్పటికైన తన రాజ్యము చేరగలిగితినేని యాతని యర్థాంగి నానాధుడేడనిన నేనేమని బదులుచెప్పుదును? ఆతడు లేక నేనాతనిరాజ్యము చేరుటెట్లు? పిడుగువలె నా పండరివాసుని శాపగడపు సమీపించుచున్నదే, నేనెట్లు మారాజును గాంచగలను? పండరి చేరగలనా? అని పరిపరివిధముల తలపోయుచుండ పశ్చిమదిశయందు కాన్పించు పర్వతపంక్తి యేమియోకాని కదల నారంభించెను.

దాని కాతడెంతయు భయభ్రాంతుడై దిగ్భ్రమజెంది ఆశ్చర్యముగ జూచుచుండగ నే యాపర్వతము ఉత్తరపు వైపునుండు పర్వతము పై నెక్కెను. అందువలన పడమరవైపు బయలుగ నున్న ట్లాతడు గ్రహించెను కాని, యీమాయను కనుగొన జాలడయ్యె. మరికొంతదూరము నేగుసరి కొకగోడ ఘుమారు పదియడుగుల నెత్తుగ నాతని దారి కకస్మికముగ నడ్డుపడియె. దాని కాతడెంతయు జేడిసి పెడదారింబట్టి పోవుచుండ వకమారుగ నామిట్టచుధ్వా

న్నసమయమున చీకటులుగ్రమ్మి నట్లగుపడి తిరుగ తూణమాత్రము ననేయండ తీక్షణముగ జూపట్టెను.

ఇక మనకథానాయకుడగు చంద్రవదననకు ముచ్చెమ్మ టలు గ్రమ్మ గడగడ వడకుచు నిశ్చేష్టుడైయుండ చెవులు చిల్లులు బోవ్రేనట్లాక కేక దిక్కులు మారుమోగునట్లు వినబడియె.

యిదియంతయు స్వయముగ గాంచుచు తానింక రాజ్యము పైనను, కిశోరునిపైనను, తన యర్థాంగిపైన నాశ సంపూర్ణముగ వదలుకొనెను.

తిరుగ నావ్యక్తి వెనుకటి పర్వతములవైపు గాంచగ నిర్దులమైన నొక పెద్ద బయలునందు పచ్చని పైరా ప్రాంతమంతయు గన్పట్టెను.

వేరొకవైపు చూడగా నొక పర్వతము వడివడి పరుగెత్తుచుండెను. యిక నాచంద్రవదనుడు చేయునదేమియు లేక దైవముపై భారమువైచి ఆకస్మమువంకజూచి స్వామీ! నన్ను రక్షించు భారము సర్వము నీయదియే యనుచుండగనే తిరుగ చీకటులు గ్రమ్మి తనపై నేదియో పడుచున్నట్లగుపడెను. అట్లాతడు పిచ్చి పట్టినవానివలె నొకదారి, తెన్ను, లేక, యిష్టమువచ్చినట్లు పరుగెత్తసాగెను. యిట్లు కొంతదూరము పరువిడ నచ్చులచ్చుల యేనుగులంత కుక్కలు కాన్పించెను. వీని పరుగుగాంచి సామనకములు వెంబడించి సంతమాత్రముననే వడివడి నొకజొన్న చేనిలో మనకథకుడగు చంద్రవదనుడు దూరెను.

శలితమునకువచ్చినయూపైరును నాడే కోతమొదలిడినందు నట్లు గావించుచున్న కొందరి నాచంద్రీవదనుడు గాంచెను. ఆవ్యక్తులును, ఘోషారు యాబదిగజముల పొడవును, పదిహేను గజముల ఛాతికి తక్కువలేకుండ నాతనికి గోచరించిరి.

ఇప్పటి కీతనికి సగముప్రాణము చచ్చినదని వేరుగ చేప్ప నక్కరలేకయే మనము గ్రహించవచ్చును గదా! కోతచేనిలో నుండి బయటకివెడలుట కీతని నేదేని మింగివైచునని భయము. అట్లు బయల్పడలకున్న యీభూస్వామి మరియు నాతని సేవకుల చే నేమిముప్పు వాటిల్లునోయని చింతించుచు యట్టకేలకాపాలము నందే దాగుకొనియెను.

ఆభూస్వామియు తానొక ఆయుధమును చేనంది పైరును కోయుచుండ నది పైరులో దాగుకొనియుండు చంద్రవదనుని తాకి గాయపరచినది తడవుగ నాతడు కెప్పుమని అరచెను. దానికాయ జమాని తత్తరపడి నలుదెసల పరికింపగ మన చంద్రీవదనుడు కంట బడియెను.

అంత నాతడు వానిని రెండువ్రేళ్ళతోపైకెత్తి తేరిపారజూచి యిదియేదో వింతజంతువు వలె కాన్పట్టుచున్నదని యిట్టి పులుగును తాను మున్నెన్నడును జూచియుండనందున యాశ్చర్యచిత్తుడై పరికించి చూడగా నదియొక మనిషి పోలికను పోలియున్నదని గ్రహించి తోడి పనివారలకు యిప్పుడేచూపిన తనపని భంగమగు ననియెంచి యిరువదియెనిమిది వత్సరములు వయస్సుగల బలమగు

నావ్యక్తిని అనగా చంద్రవదనుని తన చొక్కాజేబు నందుంచుకొనెను.

వలలోబడ్డ చేపవలె నాచంద్రవదను డీ యజమాని చొక్కాజేబులో గిజగిజ తన్నుకొనుచుండెను.

యిట్లు కొన్ని ఘంటలు గడచినపిమ్మట పోలములోని పనియంతయు పూర్తియయ్యెను.

అంతట నాయజమాని, యిలాటి వింతమృగమును మీరెన్ని డైనను చూచితిరా! యని తన చొక్కాజేబులో నుండి చంద్రవదనుని వేరు రచి తనచేతినుండి పలువ్రరకు చూపించి తిరుగవెంటనే జేబునందుంచుకొని నవ్వుకొనుచుండెను. దానికి వారందరాశ్చర్యచిత్తులై తమకు చూపుడని బ్రతిమాల జొచ్చిరి.

అప్పుడాకాపు తనజేబునుండి మరల నా వింతమృగమును బయటికితీసి క్రిందపడవైచిన చచ్చిపోవుచని సేలవరకువంగి క్రింద నిలువబెట్టెను. అంతట వారందరాశ్చర్యముగ గుంపులుగుంపులుగాచేరి వకడినొకరు తోసికొనుచు ప్రస్తుతము వింతమృగమనబడు సుగుణఘట్టపు మంత్రిని చూచుచుండిరి.

కేవలము వృద్ధురాలగు నొకస్త్రీ తనకు కండ్లు కనుపించుటలేదనియు, జనసమూహములో తోసికొని పోజాలననియు, ఆ వింతపులుగును చూడ కుతూహలముగ నున్నదనియు నొకపడుచు వానిని వేషకొనగా నాతడా ముసలిదానిని కర్మబట్టుకొని మెలమెల్లగ నడిపించుకొనిపోయి చంద్రవదనుని సమీపము నందుంచగా

నా యవ్వ ముక్కుపై వేలిడుకొని యిది మనుష్యాకారమును బోలియున్నదని తనచేతనున్న కర్మతో కూర్చొనియున్న నాచంద్రవదనుని నిటునటు పొరల్పిచూచెను.

మెటనే యాపాలము కాపు తిరుగ నావంతపులుగును తన జేబునందుంచుకొని తనయింటికి గొంపోయి తనయర్థానికి చూపించెను. ఆమెయు నిండా సంతసించి తనబిడ్డ కాడుకొనుట కొసగ వచ్చునని దానినడుముకొక చిన్నగొలుసుకట్టి యింటి మొఖరమునకు కట్టివెచ్చెను. మెడియు నామె వక చిన్నపల్లెరమునందు కొంతా హారముంచి చంద్రవదనునిముందుంచగా స్వదేశాహారముగ నుండకపోయినను తినుటకురుచ్చముగ నుండినందు నాతడుదానినితృప్తిగ తినివెచ్చెను. కాని నీళ్లుత్రాగుటకా యజమానిభార్య తెచ్చియిచ్చిన పాత్రము నెత్త జాలకుండుటా యజమాని కనిపెట్టి తనబిడ్డత్రావులోటాతో నీళ్ళు తెప్పించి పెట్టించగ అదియు నాత డెత్తజాలక బలవంతముగ నెత్తి వలయునన్ని నీళ్ళుత్రాగెను.

నాటికా చంద్రవదను నా మొఖరమునకే కట్టివెచ్చిరి. జనులు తుడోపతండంబులుగ నాపులుగును చూడవచ్చిరి. కాని నాయింటిది ద్వారమును బంధించెను. తలవాకిట ప్రజలు గుమికూడి తలకొకవిధముగ చెప్పుకొనుచుండిరి.

కాపువాడు యిప్పుడా పులుగును చూడవలచుపడదనియు రేపటి యుదయమున చూడవచ్చునని నచ్చజెప్పి జన సమూహమును తగ్గించెను. కాని కొంటెపిల్ల లారుబైట చెట్లపై నెక్కి చూచుచు కాన్పించనందు నాకాపును దూరుచు వెళ్ళిపోవుచుండిరి.

పశిబిడ్డయగు నాకాపు కూతురీ వింతపులుగును తనతల్లి చూపించగనే దానితో నాడుకొను చుండుటచే నాపె తన దినకృత్యములు రోజుటికన్న పెదలకడ గావించుకొనుచుండెను.

ఆగ్రామోద్యోగి యిదియేమిచిత్రమో గాంచవలెనని యా కాపువాని యింటి కరుదెంచెను. గ్రామోద్యోగితో లోపలికేగ వచ్చును గదా యని కొందరు బాలు రాతనిని వెంబడించిరి.

ఆతడా కాపు యిలుసొచ్చినది తడవుగ నాతని కాకాపు భార్య యీమనుష్యాకారముగ నున్న వింతమృగమును చూపించెను. యిదియేదో కోతిజాతికి సంబంధించిన దనియు, ముఖము నందు వెంట్రుక లుండుటంజేసి పురుషజాతికి సంబంధించిన దనియు, దీనికేదేని ఆటపాటలునేర్చి, దీనివలనకొంత ధనధాన్యములు సంపాదించుకొన వచ్చునని యా గ్రామాధికారి ఆ యాడు దానికి బోధించెను.

అదియు తన మగని కీయపాయము జెప్పినది తడవు గాతడు అప్పటికప్పుడొక పంజరము నమర్చి దానికి ద్వారముసహిత మేర్పరచి దానిలో నాపులుగునుంచి, కూర్చొనమని నైగజేయగ నది యట్లు గావించె, తిరుగ లేచి యెగురమని అరువగనే చెవులు చిల్లులు వోవునట్లర్చు నాకేకకు చంద్రవదనుడు చెవులు మూసుకొని లేచి యెగురుచు నాడుచు నిలువంబడెను.

యీ మృగమునకు మనుజభాషకూడా తెలియుననియు, యేమిచేయమనిన నది చేయగలదనియు గ్రహించి, గ్రామగ్రామ

మునకు దానినెత్తికొని పోవుచూ బియ్యమును, రొట్టెమును సంపాదించుకొన మొదలిడెను.

యీవార్తప్పుడే చుట్టుపట్ల గ్రామాదు లన్నిటికి తెలిసి పోయినది. అప్పటినుండియు నాత డిల్లుకడలకయే రూకలను సంపాదించుచుండెను. వారి యాశుబిడ్డమాత్రము దాని కన్న పానీయములు మాటిమాటి కందించుచు ఆడించుకొనుచుండెను.

చంద్రవదనుడు తనయవస్త్రకు చింతించుచు, సుగుణఘట్టమున సత్యవాణీ, సుగుణవతు లేమిచేయుచుండిరో యనియు, తన మేనత్త పెనిమిటగు ఉదారసింహుడు రాజ్యముఁ జక్కగ పాలింపుచుండెనో లేదోననియు, కిశోరశింహుని యవస్త్ర యెటులున్నదోననియు, లోలోన కృపింపుచు యిక తానీ పాత్రము వదలి పోజాలనని నిశ్చేష్టుడై కుమిలికుమిలి నేడ్చుచుండెను.

యేదియెటుల జరిగినను, కిశోరు డిల్లుబయలు దేరిననాడు తన ధనాగారమును మూసివైచి దానికి సంబంధించిన బీగములు నాచేతి కిచ్చియుండెనుగదా! యన్నటికైనను కిశోరరాజును గాంచలేకున్నచో నీబీగములు భద్రముగ నాతని సతి కొసంగవలెనని మాటిమాటి కాబీగములు తన మొలయందున్నవో లేవోనని చూచుకొనుచు నవి జ్ఞాపకము వచ్చినప్పుడెల్ల తన యేలికన్గూర్చి చింతించుచు, పొద్దుబుచ్చుకొనుచుండెను.

తానుండునది భూస్వామిగృహమై యుండుటండేసి నాయుంటియందుండు వ్యవసాయ పనిముట్లన్నియు నదేమిచిత్తమో కాని

బంగారు, వెండి, రాగి మొదలగు లోహములతో నమర్చి యుండు టూ చంద్రీవదనుమగాంచి యాశ్చర్యమునొందుచు, తన్ను మున్ను కట్టిన గొలుసు సహా వెండిదై యుండుటకు కారణ మేమాయని యోచింపుచు, యినుముతో యేవస్తువు లేకుండుట కాశ్చర్యము నొందుచు, నాడు పొలములో తన్ను కాటందిన కొడవలి సహి తము వేరు లోహముతో నమర్చియుండుట కబ్బురమందుచు, అప్పు డప్పుడు తన మొలలోని బీగము చెవి నెవరో కదలించి నట్లుండ నులికిపడి దానిని తడుముకొని తృప్తిజెందుచు, తాను మున్ను పక్షిని డిగ్గినదాదిగా గాంచిన పర్వతపంక్తు లేవో పశువులనియు, తన కడ్డగించిన గోడయొక పెనుసర్పమనియు, ఆకసమున చీకటులు గ్రమ్మజేసిన దొక పక్షి తన డెక్కలచే సూర్యకిరణములను మాటు పరచెననియు, యివి యన్నియు దీర్ఘకాయముగల జీవులని తలం చుకొనుచు, తానిక నిచ్చట చావ వలసినదే నని తీర్మానించు కొనెను.

మణికంధరా! కిశోరశింహ చంద్రీవదనుల స్థితి యివ్వీధం బుననున్నది. యిక నా యడవిమధ్యంబున వటువృక్ష బంధితమగు అశ్వము లేమయ్యెనో చూతమని పల్క నొను స్వామి! అన్న ట్లా గుర్రము లేమయ్యెనో గదాయని యాతురత పడుచు వినిన కొలది సంతాపమును వెల్లడించుచు, కొన్ని సమయములందు సంతోషము వెదజల్లుచు, నా విప్రవర్యుని పాదము లొత్తుచుండగ మణికంధరునకివ్వీధంబున చెప్పుదొడంగె.

అనా డల్లడవిలో యీరాత్రీ కిచ్చటనే విడియుడనియు, బహుదూర ప్రయాణము గావించినంగాని మీ కేదేని యూరు కాన్పట్టదనియు, కిశోరశింహ చంద్రోపదనులకు చెప్పి యట్లుగావింపజేసిన యాకాపు మరునా డుదయమున తిరుగ నా ప్రాంతమున నే తాను ద్విమృదుచుండెను.

అడవిలోని తేనెలను, ఎదురు బియ్యమును, కాయలు, పండ్లను, పోగుచేసి పట్టణములకు బండ్లపై తన పనివారలచేపంపి ధనమును సంపాదించు వ్యాపార మాతనికీ.

కాని ఆతడు మాత్రా మీపటవృక్ష పాగ్గింతముననే అట్టిపని జేయుచుండును. కారణమేమన దుష్టమృగముల బాధ లేకుండుటయే.

మరునాటి యుదయమున నరుదొంచిన యాకాపీ రెండుగుర్రములనుజూచి ఆశ్చర్యచిత్తుడై యిదియేమి, యీతురగము లిచ్చు లేయుండుటకును, ఆ నవయవ్వన సుకుమారులగు యువకులు కాన్పించ నందుకాశ్చర్య భయచిత్తుడై, వీరికేదైనను కీడుసంభవించినదాయని పరిపరి విధంబు లాలోచించి తనకేమి తోచకుండుటచే కానిమ్మేమి జరిగిననుసరియే పాప మాహార పానీయములు లేని యీనోరులేని పశువులను రక్షించెద గాకయని తురగముల నాతలాకము దరికి గొంపోయి జలంబులం ద్రావించి పచ్చగా నుండు నా ప్రదేశము నందించుకనేపు పచ్చికను మేపుకొని తననపు కరులరుదొచగా వారికీ యశ్వములను భద్రముగ పోషింపజేయు

డని యాజ్ఞనిడ నా గుర్రములను నిజవాసంబునకుఁ గొంపోయి పోషింపుచుండిరి.

సుగుణఘట్టమున సత్యవాణి సుగుణవతు లిందిరసహితము గా నొకే యున్నత భవనమునందు పురాణకథలుఁ జెప్పుకొనుచు, తననాథు డెప్పుడదుదెంచునో కదాయని మాటిమాటికి నిట్టూర్పు విడచుచున్న సత్యవాణికా, సుగుణవతి అమ్మా ! పుణ్యక్షేత్ర మగు నాపండరిని దర్శింపుభాగ్యము వారికి కల్గినందుకు మన మెఱయు సంతసింప వలయునుగాని, యిట్లు విచారింప తగదనియు నీనాథునకు నీపై ప్రేమలేక పోలేదనియు, ఇందిర వివాహతొందరైన నామహారాజు నిల్లు త్వరలో జేర్చగలదనియు, చెప్పుచు, కిశోరశింహ చంద్రవదనుల రాక కాయంగనామణు లెదురుజూచుచుండిరి.

మణికంధరా, సుగుణఘట్టమున, నీతీరుగను, అశ్వము లా తీరుగను, కిశోరుడు కారాగారమునంచును, చంద్రవదను డట్లు పంజరమునందును సుగుణఘట్టరాజు, మంత్రికుటుంబము లివ్వధంబున నున్నవి.

కిశోరు డానాడట్లు చరసాలయందు ప్రథమప్రవేశమయ్యెను గదా! వానిసంగ తెట్లున్నదో చూతమని యాభాసురుం డివ్వధంబున బల్కు దొడంగె.

మణికంధరా !

అకాలముగ నారాజశేవకు లొసంగు నాహారమును భుజిం

పును, తోటివారితో నానావిధములగు పనులుజేయుచు, ముత్యములను డానా డవిధంబున ధనదాన మొసంగ నివ్వనందుకు గదా, నేడు నాకీ ఫలితము నాజీవితకాల మివ్వినందున కాయకష్టములు జేయుచు కారాగారమందుండ వలసినదేనా? యిక నాజీవితేశ్వరినిగాంచ జాలనుకదా? నాప్రజలు నాదురవస్థ నెరింగినచో నెంత చింతింతురో కదా! నేనిట్లు విధివశంబున చిక్కుపడితినిని నా యర్థానికి తెల్పువారెవరు? అయ్యో, ఆలలనామణి నాయన వస్త్రనెరింగినచో తన జీవములను తప్పక కోల్పోవును. నేనట్లు చేయరాదు. యన్నటికైనను భగవంతుడు నా యీ యవస్థ తప్పించకపోడు. అన్నట్లు చంద్రవదను డానాడు యే కొండలో యలోనో పడి చచ్చియుండడుగదా? అట్లు జరుగకుండిన నేను ధన్యుడనాగును. యెన్నటికైన నాతడు నన్ను కనుగొనకపోడు. బుద్ధిశాలియుగు నాచంద్రవదను డెవ్వధంబున నైనను నన్ను రక్షింపకపోడని యీతని రాకకు దినములను లెక్కించుకొనుచు ప్రోద్దు బుచ్చుకొనుచుండెను.

శ్రద్ధగ నన్న పానాడు లొసంగి కడుజాగరూకతగా పంజరమునందు పెరుగుచున్న చంద్రవదనుడు తనస్వామి కెంతయో ధనమును సంపాదించి యిచ్చెను. పతివ్యక్తియు నాతని చేష్టలను జూచి కడుపుబ్బ నవ్వుచుండెను. కొన్ని అణాలు ఖర్చయినను, చూచినవారు తిరుగ జూచుచుండిరి. అన్ని ప్రదేశములందును, యీ వింతమృగముయొక్క ఆలోచనలే. యేడ్చుచున్న తమతమబిడ్డల కి

వితమృగముచే కరపించెదమని భయపెట్టుచుండిరి.

యిట్లుండగా నాయూరి కెచ్చటనుండియో అడవి కో
తొకటొచ్చి ప్రతి యింటను దూరి కోతి చేస్తలను జేయుచు
బిడ్డలను గాయ పరచుచు, నా గ్రామవాసులను సర్వవిధముల
బాధింపుచుండెను.

ఎకనాడా కోతి కాపువాని యింటిపై కెక్కినది తడవుగ
వాని బిడ్డ కెవ్వమని యరచుచు లోనికి పారిపోయెను. అప్పుడా
కోతి పాపము పంజరమునంగు చిక్కుపడి యుండు చంద్రవదనుని
పంజరము నెత్తుకొని పారిపోయెను.

సుఖముగ జీవించు చుంటిమి గదా యని తలంచునాకాపు
నకీ కోతి యెచ్చటనుండి దాపురించినదో కాని పాపమాతని జీవన
మునకు చేటు తెచ్చి తనకుటుంబమునకు నష్టముఁ కలుగజేసెను.

నిరతమన్న పానాదులొసంగి కడుశ్రద్ధగ బెంచుచుండిన నా
కాపు కూతురీ చంద్రవదనునిఁ గొనిపోయిన కోతిని తిట్టుచూచున్న
పానాదు లొల్లక కొన్నిరోజులు చింతించెను.

వితమృగమును చూడవచ్చిన ప్రజలందరు నిట్టూర్పు విడ
చుచునుస్సరుమని తమ తమ యిండ్లకేగుచుండిరి. కొద్దికాలము
లోనే వితమృగమును పంజరముసహితముగా అడవి కోతొకటి
తీసికొని పోయినదని తెలిసిపోయెను.

ఆ యూరి గ్రామాధి కారి యాకాపును దూరుచు, సుఖ
ముగ బ్రతుకు చుండిన నీమరద్రుష్టమనిచెప్పుచు, అంత అజాగ్రత్త

యే నీకింత చేసినదని బిగ్గరగ కేకలిడెను.

చంద్రవదనుని గొవి పోయిన నా యడవికోతి కొన్ని యామడలు పరువిడెను.

యీ మర్కటము నన్నేమి చేయునో కదా? యేదేని జల మధ్యంబున గాని, పర్వతాగ్రము నందు గాని, చెర్చదు గదా? అమ్మయ్యో! అట్లు గావించిన నాకిక బ్రతుకుపై నాశలేదు గదా? యని అనేక విధముల తలంచు కొనుచు చంద్రవదను డా మర్కటము చేతనుండు పంజరములో తహతహ లాడుచుండెను.

కాని మాటి మాటి కాతని యొద్దనుండు బీగము చేతులు మాత్రము తీవ్రముగ కదలుచు, ఒక్కొక్క పర్యాయము బలముగ తన్నుగూడ నా పంజరము దరికి లాగుచుండెను. యిట్లుండ నాక శ్మికముగ నదేమి చిత్రమో కాని యాచంద్రవదనుడు తానుండు పంజరమునుండి నిమేష మాత్రమున వేరుపరచబడి గగన మార్గమున గాలిపటము వలె రిప్పున తూర్పుదిశకు పోదొడంగెను. అప్పు డా చంద్రవదనుడు యిది యేదియో మాయ యని తలంచి కొన్ని నిమిషములలో యిక తాను యమపురి కేగవలసిన దేనని, తనరాజు, మరియు సర్థాంగి మొదలుగా గల సమస్త బాధుకోటి పైనాశలు వదలుకొని జీవచ్ఛమై పోయెను. దేహము నందు ముచ్చమ్మటలు గగిమ్మై! గుండియలు తటతట కొట్టుకొన జొచ్చెను.

యీతలోనే నాతఁడొక పర్వతమునకు తటాలున తగులు కొని యందంటుక పోయెను. కాని దైవాను గ్రహము వలన నా

తని కేలాటి దెబ్బలు తగిలి యుండలేదు. యించుకవడి మూర్ఛ జెందిన వానివలె నట్లు అలసట దీర్చుకొని తానటనుండి తప్పుకొనుట కేదేని మార్గమున్నదా యని తలంచుచు తన శక్తికొలది ప్రయత్నించెను. కాని తన మొలయందుండు బీగము లాపర్వతమున కంటుకొని చూడిరావయ్యె.

అప్పుడా చంద్రవదను డియ్యద యస్కాంత పర్వతమని నెరిగిన వాడై తాళపు చేతులు తన మొలనుండి వేరుపరచిన సీపర్వతము నుండి వేరుకావచ్చునని యెంచి, అట్లు గావించిన ధనాగార బీగములు యిదే చిక్కువడు ననియు, అయస్కాంతము నెట్లు తప్పించి యీబీగముల గైకొన గలననియు, యీ ప్రాంత్యమునకు తానిదివరకుండు కాపు యూరుదగ్గరనే యున్నదనియు, అందుకు నిదర్శన మాకొప్పువాని యింటియాదు వ్యవసాయ పనిముట్లన్నియు యితర లోహము తో నమర్చియుండు టేముఖ్య కారణమనియు, నాడు తన్ను బంధించిన గొలుసు సహిత మన్య లోహమనియు, దీర్ఘముగ నాలోచింప నాకాపు వాని యూరిచ్చటికి సామీప్యమని యెంచి మున్నాయూరనుండగనే తనబీగములప్పు డప్పుడెవరో కదలించి నట్లుండెననియు తెలిసికొని కర్తవ్య మూహింప దొడంగెను.

బీగము చెవి పోయినను బాక్కుసము నెట్లయిన తెరువ వచ్చుననియు, ముందు తానీపర్వతమునుండి వేరుగు టగత్యమని యెంచి తనమొల తాడు సువర్ణముచే నమర్చినను వెంటనే

కొక్కమును తప్పించెను.

అప్పు డమ్మహానీయుడు పర్వతము నుండి వేరయ్యె. ఆత డంతప్రయాసతో బీగముచేవిని తీసికొన లేకపోయినను తన మొల త్రాడిని మాత్రము పర్వతము నుండి వేరుపరచితిరుగ తానలంక రించి కాలికి బుద్ధి జెప్పెను. యినుముతో నమర్చియుండు నా బీగ ములందె పర్వతమున కంటుకొని పోయెను.

ఇట్లామంత్రీ పుంగ పుండు కొంతదూరము నడువగా మార్గ మధ్యంబున మునుపటి వలె నచ్చటచ్చట దీర్ఘ కాయము గల పక్షు లాకసము నందెగురుట, భూమిపై వ్రాలుటసూడా చూడ తలస్థ మయ్యెను.

కొన్ని మైళ్ళదూరమున కేమిగాని యిప్పటికాకాపుయూరు సమీపముననే యుంటినని తెలిసికొనిన వాడై యా చంద్రవదను డేదిక్కు తోచక నిశ్చేష్టుడై యుండెను.

పాపమింతయాశతో నా పంజరమును దెచ్చిన మర్కటము పంజరము నందీ వింతమ్మగము లేనందు కెంతయు చింతించి యా పంజరము నేలకు కొట్టి తనదారినిజూచెను.

వింతమ్మగమును గోల్పోయిన కాపు కొన్ని రూకలను వెచ్చించి విసికి నిరాశ జెందెను.

అడవి మధ్యంబున ద్విమ్మరుచుండిన చంద్రవదనుడు తాను మున్నారోహించిన పక్షినాకశ్చక్రముగా నాపాతమునందు భూమి పై ద్విమ్మరుచుండుటగాంచెను. తానా రోహించిన పక్షియని త్వర

లోగ్రిహించుటకు మున్నా పక్షి రెక్కలయందు చిక్కువడిన వసన మట్టయుండుట మొదటికారణ మయ్యెను.

ఆ ప్రాంతము నందది కొన్ని మృగములను వేటాడి తనకు వలయునంత మాంసమును తిని సాయంసమయమునకు మిగిలిన దాని నెత్తుకొని పోసాగెను. తిరుగ లెల్లవారు సదికా మగపక్షి యా ప్రాంతముననే దిగ్మరునట్లు మంత్రిపుంగవుడు రెండుమూడు రోజులు వకేరితిగ చూచుచుండెను.

మరునాడుదయమున నాపక్షి అందే తన కుట్టినింపుకొని సాయం సమయమునకు కొంతమాంసము నొకచో జేర్చి పెట్టుకొనెను.

స్వయముగ నివితనంతయుఁ జూచుచుండిన చంద్రవదను డీ పక్షి నిన్నటివలెనే యీ మాంసము నెత్తుకొనిపోవునని గ్రహించి అది ఆ ప్రాంతమువీడి పోయినదితడవుగ నా మాంసకండరము లన్నిటిని తాను గప్పడకుండ గప్పకొని చెట్లనుండి వేరుపరచబడిన తాటలతో నామాంసకండరములను బిరుగ తనదేహమునకుఁ గట్టుకొని భూమిపై పరుండెను.

సాయంసమయమున కాపక్షి తానుంచిన మాంసకండరములను తనముక్కుతో సునాయాసముగ మూపుపై నుంచుకొని వానితోపాటుండిన చంద్రవదనుని సహితముగ నాకసమార్గమును బట్టి రివ్వన నెగిరిపోయెను.

బ్రతికితినని యా మంత్రిపుంగవుడు తన్ను విగించుకొనిన

మాంసము వేరుపరచి నిశ్శబ్దముగ నా పక్షి రాజము మూపుపై పడుకొని పరిపరి విధముల నాలోచించుకొనుచు, మున్ను తాను వదలిన వస్త్రమును తిరుగ తలపాగగ నమర్చుకొని యెప్పడీ పక్షి భూమికి డిగ్గునాయని యాతురత పడుచుండెను.

గగనమార్గముం దెగురుచుండిన చంద్రీవదనము తానిదివర కొకసారి యట్టి ప్రయాణమునావించినందు సంతగా భీతిజెందక, ఆ ప్రదేశముతయు వింతగ జూచుచుండెను. తా నింతకాలమునుండి పాతాళలోకమున నుంటిననియు, తన బాల్యవస్త్రయం దుదారశిం హుడు చెప్పిన కథలలో పాతాళలోక ప్రజలు చాలా దీర్ఘకాయు లని చెప్పిన మాట యదార్థముగ తాను గాంచితినినియు, పరిపరి విధముల తలంచుకొనుచుండెను. యిట్లాయువకుడు తలంచుచుండ కొన్నిఘంటలలో నా పక్షి రాజము తన నివాసమగు యడవిమధ్య మునందు డిగ్గెను.

పాపమేదో జబ్బుగాయుండి తన మేతకొరకై పోజాలక తన నాధుడు దెచ్చు మాంసపు ముక్కలకొర కెదురుచూచుచున్న నాయాడుపక్షి తనభర్త రాక కెంతయు నుబ్బుచుండెను.

భూమిపై దిగిన యాపక్షి తన మూపుపైనున్న మాంసపు కండరములు క్రిందపడవైచి తనపెంటి కాహారముగ నిడెను.

క్షుద్భాధచే ఆతురతపడుచు తన పోతుతెచ్చిన యాహార మును భుజింప నుంకించుచుండ సమండి నేదియో కదలుచున్న ట్లా పక్షి గ్రహించి ఆడుపక్షియగుటచేగాబోలు అందులకులికిపడి

ఆవలకు జనినదితడవుగ నందుండి మన సుగుణపురమంత్రీ బయల్పడి వడివడి సమీపమునందున్న తటాకముదరి జొచ్చెను.

అప్పుడా చంద్రీవదనుడు మున్నుతాను రాజు సహితముగ మజిలీగావించిన పద్దేశమనియు, మున్ను తన రాజారోహించిన పక్షియు, నదిగోనని జూపెట్టుచు నిదియు కొంతమేలేనని కర్తవ్య మూహించుచుండ నంతలో భాను డస్తాద్రీకేగెను.

తానా తటాకజలమును కడువార గోలి నటునిటుపచారుఁ జేయుచుండగా నా ప్రియము నందే కొంద రడవిజాతివారు ద్రిమ్మరుచు నా తటాకజలములచే కాలుచేతులు శుద్ధిపరచుకొని తమతోనుండిన రొట్టియలు నొకచోగూర్చుండి భుజింపుచుండు టీ చంద్రీవదనుడెరింగి స్వదేశమనుష్యులు కనబడినందు కెంతయో కన్నులపండువుగ వారికడకరిగి అన్నలారా ! మీదేయూరు ? మీరీప్రియమున కెచ్చటనుండి వచ్చితిరనిప్రశ్నింప నందొక నడి కారుమనిషి నాయనా మాదీప్రియమున పదికోసుల దూరమున నుండు “గోకుల”యను పల్లెటూరు. మేమీప్రియమునందు తేనెలు, యెదురుబియ్యము, పండ్లు మొదలగు అడవిపదార్థములను గొం పోయి షట్టణములందు విక్రయించుకొనుట మా వ్యాపారమని జెప్పుచు, బిడ్డా నీదేయూరు? నీవాకలిబాధచే తహతహపడుచున్న ట్లు గాన్పించుచున్నది. మాకడ కొన్ని రొట్టియలున్నవి. వానినార గించెదవేయని పల్కినదితడవుగ నామంత్రి యట్లు గావించెను.

చల్లని పిల్లవాయువులు వీచుచుండు నాతటాకపుటొడ్డుననే

వారందరు తమతమ వస్త్రములు పరచుకొని హాయిగ పండుకొనిరి.*

ఆకలిబాధచే తన నిజవాసం బెరిగింపజాలని చంద్రవదనుని తిరుగ నావ్యక్తి తండ్రి, తమదేయూరని యడుగ నాసుగుణ వలీవల్లభుండు తనచరిత్రయంతయు రాజుతో తాను మున్నీయడవి జొచ్చువరకు జెప్పెను.

అంతట నాకాపు దిగ్గున లేచికూర్చుండి అటులైన మీ యశ్వములు నాకడ నున్నవి. వానిని భద్రపరచి నా యింట పోషింపుచుంటిని. నాయనా! ఆనాడు నీతోవచ్చిన రెండవ కుమారుడెందుండె? వానికేమియు నాపద సంభవించి యుండదుగదా యని, యాకాపు జాలినొందిన వానివలె నడుగ నా చంద్రవదనుడందుల కెంతయు నచ్చెరువొంది, నాడీయరణ్యమున కొన్నిమైళ్లు మీ రశ్వములపై నేగినను, పూరుగాని పల్లగాని గాంచజాలరని చెప్పిన మహనీయు డీతడేనని గ్రహించి, అయ్యా, నాడీయరణ్యమంసు మాకేహానియు రాదనియు, నేటిరాత్రిచ్చట గడప వచ్చునని చెప్పియుంటిరిగదా యనినదితడవుగ నావర్తకు డౌనాననిచెప్పి మిగిలిన నీస్నేహితు డేమయ్యెనని యాతురతగా నడుగ నావ్యక్తికి జరిగిన కథయంతయు జెప్ప దానికి వారంద రాశ్చర్యభయచిత్తులై మీరెట్టులయిన తప్పకొంటిరి. కాని పాపమా రాచేపట్టి యేమయ్యెనో గదాయని పల్కుచు, నాయనా మీయశ్వములను మీ కప్పగించెదను, మీరిక మీ యిలుకజేరి మీరెనను సుఖముగ

నుండుడు. జీవములుండెనేని యన్నటికైన మీరా జిల్లుజేరగలడని బల్కు దానికా మంత్రీ బన్నా! అట్లుగావించుట రాజదోహము కాదా? రాజులేక నేనొంటిగ నిల్లుచేరుటెట్లు? అట్లు జరిగించి నే నిల్లుచేతితీసేని మహారాణిగారిః ముఖమెట్లుజూతును? యన్నటికేని రాజు తిరుగ యింటికివచ్చిన సన్ను నమ్మకదోహిపని దూషింపడా? రాజును గాంచనిది నేనిల్లుజేరనని పల్కు నా వ్యక్తులందరు నాతని రాజభక్తి కెంతయు నాశ్చర్యపడిరి.

మెడియు నాచంద్రవదనుని గాంచి అట్లులైన కర్తవ్యమే మని యూహింపదలచిరిని నాకాపు పశ్చింప సందుల కివ్విథంబున పశ్చిత్తర మివ్వదొడంగె.

యెట్లులైనను నేను రాజులేక యిల్లుజేరననుట వాస్తవము. యాయాడుపక్షి తనప్రయాణ మేదారిని జరిగింనునో దాని ననుసరించి యప్పటికైన నాతనిని కలశికొందుననిపల్కు అట్లులైన నో చంద్రవదనా, నావద్దనున్న మీరెడశ్వములను మీకప్పగించెదను. మీరేదేని జేసికొండన, అయ్యో, అట్లులకాదు. వాటిని తిరుగనేను రాజసహితముగ నిచ్చటికి వచ్చువరకు భద్రపరచుడని బ్రతిమాలి యందుల కాతనినొప్పించెను.

మరియు నాకాపువానినొచ్చి పూర్వమునేను రాజసహితముగ విడిసినపదేశ మియ్యదియేకదా? నేనేమియు పొరబడుట లేదుగదా? యని యడిగి తాను జాగ్రత్త దళలోనే యున్నట్లు కాపువలస తెలుసుకొని, చాలా ప్రొద్దుపోయినందున అందరును

హాయిగ నిద్రించిరి. కాని పాపమీ చంద్రవదనుడు తనరాజు నెప్పుడు గాంతునాయని పరితపించుచు నిద్రపోయిన పాపమున పోలేడు.

మరునాటియుదయమున ఆవ్యక్తులు పెందలకడలేచి రాజు కొరకై బహుకాలము పరితపించి అప్పటి కనతికాలములోనే కన్ను కూరికిన నాచంద్రవదనుని మేల్కొల్పి అయ్యా, యికను మానిత్య కృత్యములకు మేమేగుచున్నాము. మీయశ్వములను మీరెప్పుడు కోరినను జీవములతోనుండనేని వాటిని మీ కప్పగించెదమని చెప్పి తమతమ పనులకై వెళ్ళిపోయిరి.

మరునా డుదయమున మంత్రికొమారు డాప్రాంతమునందే తిరుగుచు, నాడు రెండుపక్షులు తమతమస్థానమునందు లేకుండుట గాంచి నేడాడుపక్షిగూడ తనయాహారార్థము వెడలి యుండునని గ్రహించి కర్తవ్య మూహించుచు, నాటిదినమంతయు గడపెను.

సాయంసమయమునకు పక్షిరాజములు రెండును తమ విధి ప్రకార మచ్చోటలంకరించెను.

కానిమృదుగునో చూతమని నాటి అర్ధరాత్రింబున తానా యాడుపక్షివై కప్రిమత్తుడై నెక్కి సూర్యోదయముకొరకు నిరీక్షించుచుండెను.

పక్షులపై ప్రయాణముసాగించుట మనవా డలవాటు పడి నందున యించుకేనియు భీతిల్లక, కదలమెదలకందుండెను. మరునా డుదయమున యెప్పటివలె నాపక్షులుతమతమ యాహారార్థము

పోతు ఉత్తరపుదిక్కునకునూ, పెంటి దక్షిణపు దిక్కున కెగయ జొచ్చెను. కొంత దవ్వరిగినపిమ్మట నాయూపపక్షి మునుపటివలెనే నేదో తనపై నెక్కినదని గ్రహించి యింతకాలమునుండి పొంత మున నిద్రించుచుండినను, మాపై నేదియు నెక్కియుండలేదే యిది యేమియాశ్చర్య మిట్లుజరుగుచున్నదని భీతిజెందినదై ఆకసమున నెగురుచు తాను మున్ను రాచపట్టిని భూమిపైదించిన ప్రదేశము ననే భూమిపైకి న్రాలినదితడవుగ నాచంద్రవదను డదియొక వృక్ష సమీపమైనందున మెల్లగ నాతడు దానిపైనుండి వృక్షము నారో హించినది తడవుగ నాపక్షి మునుపటివలెనే తనదారిఁ నేగెను.

మంత్రీవర్యుండంత నావృక్షమునుండి డిగ్గి బ్రతుకుజీవుడా యని మా రాజీప్రాంతమునందు ద్రిమ్మరు చున్నాడు గాబోలు. యిక నాతని ననతికాలములోనే చూడగలనని నుబ్బుచు నా దట్ట మగు దండకారణ్యమంతయు కలయ వెతకెను.

ప్రయాసపడి యాదండకారణ్యమంతయు వెతకినను, తన రాజునుగాని ఆతని జాడలనుగాని తెలిసికొనజాలడయ్యె.

కిశోరుని గాంచక నేనిల్లుజేరనను ప్రతిజ్ఞబూనిన నాచంద్ర వదనుడు ఆకలిదప్పలకోర్పి రెండురోజులు తిరిగితిరిగి అలసట జెందినవాని కా మరునాటి యుదయమున నొక కొలనుగాన్నించెను. దానియొడ్డున నొక యొంటె పచ్చిక మేయుచుండుటగాంచి దాని యజమానియు నాచేరువనే యుండవచ్చునని తలంచి దానిచేరువ కరిగెను.

కాని కనుచూపుమేర జూచినను మనుష్యమాత్రు డెవ్వ డచ్చట గాన్నించనందున నందొక యెత్తైన వృక్షమునెక్కి నలు దిక్కుల పరికించిచూచినను నాత డెవ్వరిని గాంచ జాలడయ్యె. తిరుగ నాతడా వృక్షమునుండి దిగి నాలొట్టియ చేరువనకరుదెంచి నదితడవుగ నది కొన్ని దినములనుండి మనుష్యమాత్రుని జాడల నెరుంగక పచ్చికమేయుచు, నాకొలనులోని నీరుతాగియు, నంచే పరుండుచు, పొద్దుబుచ్చుకొనునట్టి నాలొట్టియ యీ మనుష్యుని గాంచి తన నిడుపగు మెడను పైకెత్తి యరువజొచ్చెను.

మరియు నా సమీపముననే నొక పెద్దగోనెయు, దాని నిండుగ చీమలు, యీగలు విశేషముగ జేరి యందుండు బెల్లము మొదలగు పదార్థముల నారగించుటయుఁ గాంచెను.

అప్పుడా మంత్రీపుంగవు డగు చంద్రవదను డిదియేదో వ్యాపారస్తులకు సంబంధించిన దనియు, తప్పిపోయి యిందుజేరి కొన్ని దినములనుండి చోచ్చట పొద్దుబుచ్చుచున్నదని యెరింగిన వాడై తాను నాకొలనులో జలకమాడి మురికిచే వికారముగ కప్పట్లు తన వస్త్రములన్నియు నందు శుభ్రపరచుకొని ఈగలు, చీమలు తిను గోనెలోనుండు నాహారమునందు తాను నొకపాలు గైకొని యుద్బాధ కొంతతీర్చుకొని నాలొట్టిపిట్టను కొన్ని ఘంటల లోనే మచ్చికపరచుకొని దాని నారోపించి నొకమార్గమునుబట్టి పోదొడంగెను.

యిట్లాతడు కొన్ని ఘంటలు ప్రయాణము సాగించెను. తన యూరుదారి ఒంటెకు బాగుగా తెలిసినందున నదియు తిన్నగ తన పట్టణముకు విజయరాజపురమునకు చేరుకొనెను.

మంత్రీపుంగవుడగు చంద్రవదనుడు తాను స్వరాజ్యసంబంధముగు పట్టణమును, అట్టిప్రజలనుగాంచి అపరిమితానంద భరితుడయ్యెను. వెండియు నాతడా పట్టణము చేరువనే నొకచోడ్కి నాయెంటె నొకవృక్షమునకు బంధించి తనయొద్దనొక కాసైనలేని లోపముచే తన మొలనుండు సువర్ణత్రాడు నూడబెరికి దాని నా పట్టణమునందు కొన్నిరూకలకు హామీగానుంచి వానిచే వంట సామాగ్రియు, మరియు నాతడారోహించిన లొట్టియ కాహారమును నొకకూలివానిచే బట్టించుకొని వచ్చి ఆహారమా యెంటెకుపడవైచి తానా పదార్థములను పుచ్చుకొని నిరుపేదయగు నాకూలివానికి కొన్ని యణాలిచ్చి పొమ్మనియెను.

అంత నాబీదవాడు స్వామీ! యీలాట్టియ తమ కెక్కడిది? యిది మాపట్టణమందు వర్తకశ్రేష్ఠులలో నొకరిది. పాపమావణజలీ యెంటెను గోల్పోయి యిప్పటికి రెండుమాసములు షుమారు కావచ్చినది. దీని నెవరేని తమకువిక్రియించిరా? లేక యిదితమకు లభించుటెల్లు తటస్తమైనదని ప్రశ్నింప, దానికా చంద్రవదనుడెంతయు నచ్చెరువొంది, వోయీ! యీవంటె నెచ్చట కోల్పోయిరి? దీనిపై నేదేని బరువుయున్నదా? లేక ఒంటెనుమాత్రము గోల్పోయిరా? యని యడుగ, సామీ! దీనిపై కొన్ని సామా

నులుకూడా వారు కోల్పోయి నప్పుడు మండెనట యని బదులుఁ జెప్పెను.

యీ సమాచారము నీకెట్లు తెలియునని యీ సుగుణఘట్ట మంత్రితరుగ నాబీదవానినడుగ, స్వామీ! తమవలెనే నొకమహా నీయుడు బజారునుండి సామానులను నాచేఁ బట్టించుకొని పోవు చుండ నామార్గము రాజశింహద్వారము పక్కనుండి పోవుచుండ గా యీవంటె యజమానులగు నా వణుజశ్రేష్ఠులు తమయొంటెను యిచ్చటికి కొన్నిమైళ్ళదూరము నందుం డరణ్యములో గోల్పోతిమనియు, దానికీయొంటెయందుండునన్నికళలను గుర్తులను రాజుగారికి విన్నవించుచుండ నేనువిని దీనిని గుర్తించగలిగితిని.

వెండియు, నేనంతగా పరికించి నావిషయముచూడ నగత్యములేదు కాని, పాప మెవ్వరినో నీయొంటె నపహరించెనని బంధించి రాజున కప్పగింపగా జనసమూహమునుజూచి నేను నాచెంతకేగ నీవృత్తాంతము తెలిసికొనగలిగితిని చెప్పుచు నాతడయ్యా, నేనే గెదను. యింక నేదేని కూలిని సంపాదించుకొనిన గాని నాకు నేటికి సరిపడదని చెప్పుచు నాతడా ప్రాంతమునువీడి పోవుచుండ నా మంత్రీపుంగవు డీతనిపల్కులకెంతయు నబ్బురమంది, వోయీ! నీకీ నాటికి వలశినంత కూలినిచ్చెదను. నీవు వాకడనేటికుండుమని వాని నాత డొప్పించి నందేయుంచెను.

తరువాత నేమిజరిగినదని యామంత్రీపుంగవుడు పగ్గింప స్వామీ, యాబంధితు డెవ్వడోకాని ఘమారు యిరువైలయిదు

వత్సరముల ప్రాయముగలిగి బహు సుకుమారత్వముగ గాన్పట్టుచు
చూచువారందరి కాతడు నిర్దోషి యనిపించునట్లు గాన్పట్టెను.
కాని వణుజు లాతడుఁజెప్పిన లక్షణములన్నియు మాయొంటికడగల
వని దానిలక్షణములన్నియు నీయొంటెనుబోల్చి యివ్వభంబుననతడు
జెప్పదొడంగెననియు, విపులపరచితమలొట్టియనుతానుచూడలేదని
చెప్పుచున్నాడనియు, అలా తాను గాంచనిచో ఆలొట్టియ నెట్లు
గుర్తించెననియు, నామహారాజుకడ మాయూరివణుజులు రాయి
గుద్దినట్లు మాట్లాడినంత మాత్రముననే మహారాజొక్క పశ్చి
యేని ఆసుకుమారునడుగక వెండియు నాత డెద్దియోఁ జెప్పబోవ
వినక కారాగారమందుంచు డని యాజ్ఞాపించినది తడవుగ రాజభటు
లట్లుగావించిరి. నాటినుండియు సుకుమారియగు నావ్యక్తి కారా
గారములో నేటికిని పడరాని యిడుమలుబడుచు నందే కుములు
చుండెనని చెప్పెను.

మంత్రీయు ఝద్బాధా పీడితుడై యుండినందున త్వరలో
స్వయంపాక మొనర్చుకొని తా నారగించిన పిమ్మట నా కూలి
వానికికూడ తృప్తిగనొసంగి కారాగారమునందు చిక్కువడినది కిశో
రుడేననియు, నేనానాడు ధన దానమొసంగ నీయకుండినందుకు
గదా, రాజేందునకింతటి యవస్థసంభవించినది? ముందు నేనాతనిని
చరసాలనుండి విముక్తునిగావించుటెట్లు? నాడు ప్రళయకాల రుద్రు
నివలె ముడిపడి శపించిన యాపండరివాసుడగు జడదారి శాపగడ
వప్పుడేచేరువయ్యెనేయని పెద్దయుంప్రాద్దువిచారింపదొడంగెను.

తనతోయున్న నా బీదవానితో, నోరీ యీ పట్టణమేలు మహారాజెవ్వరు? వారికెచ్చుటెచ్చట బంధువులు గలరు? వారి చరిత్ర నీకేమైన తెలియునా యనియడుగ, బాబూ, నా కంతగా తెలియదు. మాయింటికెదురుగా నొక గృహమున్నది. దానిలో ప్రభువుగారి యాస్థానసంబంధమగునొక యుద్యోగిగలడు వానివలన తమరు సమస్తవిషయములు తెలిసికొనగల రనెను. అట్లులైన మనమేగుదమని లొట్టియ నట్టులే కట్టియుంచి తానా ప్రభుత్వోద్యోగి యింటికా కూలీడు వెంటరాగా వెళ్ళెను. ఆతడు నప్పడే భుజించి వాకిట పచారుచేయుచుండగా చంద్రీవదనుడు కూలివానిచే వానినెరింగి సమీపమునకరగి నమస్కరించి తమతో కొన్ని నిమిషములు మాట్లాడనచ్చునాయని ప్రార్థించి తగు ప్రత్యుత్తరమునుబొంది లోనికికి వుభయు లుచితాసనం బలంకరించిరి.

అప్పుడా చంద్రీవదను డయ్యా, నేను సుగుణఘట్ట ధీశుం డగు కిశోరుని మంత్రిని. నన్ను చంద్రవదనుడందురు. కొన్ని కారణములవల్ల నేను సుగుణఘట్టమునుండి బయలుదేరితిననగా నాతడత్యం తాశ్చర్యాతురతతో లేచి నమస్కరించి తమరు నా జోటి వానితో నేమిపనియుండి వచ్చిరి? సుగుణఘట్టమున కిశోరశింహ మహారాజు క్షేమమా! పంజలు రాజాజ్ఞకుగుణ్యముగ వర్తింపుచున్నారా? మీరాజుగారిచెల్లెలు యిదిరాదేవిగానికి నేదియో జబ్బుతటస్థమైనదని వింటి నామెయు కులాసగ నున్నదా? యని పూర్వ మాతనిని బాగుగ నెరిగినవానివలె నడిగెను.

చంద్రవదను డదియు నొక సహాయ్యమేనని గ్రహించి మీరు మారాజకుటుంబము నెట్లెరుంగుదురని ప్రిశ్నింప, సరిసరి వారి నెరుంగకేమి, నేనెన్ని పర్యాయములో మారాజుగారంప నచ్చటి కేగియుండలేదా? కాని అప్పుడు కిశోరశింహుడు బాల్యదశయందుండెను. నేను సుగుణఘట్టమును తిలకించిన నాటిరాజును, మంత్రీయుంగూడ గతించిరి. యిప్పుడు కిశోరరాజు శింహాసన మధిష్ఠించినపిమ్మట వారిని చూడలేదు. త్వరలోనే మేమును సుగుణఘట్టమున కరుగవలయునని ప్రయాణమగుచున్నాము. యువరాజుగా యున్నప్పుడు తండ్రిగారిచే సుగుణఘట్టపురాజులు మనకు కేవలము సమీపబాంధవ్యులని చెప్పటయేగాని యింతవరకు మారాజుగారు మీనరపాలుని జూచియుండలేదు. త్వేను సమాచారములు మాత్ర మొందారులు తెలుసుకొను చుండిరి. దానంజేసి యీసారి రాజుగారు స్వయముగవత్తురు. యిదిరాదేవిగాను త్వరలోమాకు రాణికాగలదనెను. మంత్రియగు చంద్రవదను డోహో! యిదియెద్దియో సమీప బాంధవ్యముగా నున్నదేయని గ్రహించి నిషయము మాటుపరచి, నేనును నందుకోసరమే వచ్చి యుంటిననియు, నన్నెవ్వరెరుంగకుండ మీరాజుగారి సిత్తిగతులను గాంచి రమ్మనిరి. కావున మీరు నారాక రాజునకెరింగించకుడని చంద్రవదనుడు బ్రతిమాలి నాతనినొప్పించెను.

అంతట నాప్రభుతోవ్యద్యోగి, మహాత్మా నొక్కచో మారాజు తమకు సరిరాకపోయిన పోవచ్చుననుకొనుము. అంతటితో

బాంధవ్యము వదలుకొనుట ధర్మమా? కిశోరశింహునకు మా రాజు కేవలము సమీప బాంధవ్యముకదా? అట్టి సమీప బాంధవ్యము వదలవచ్చునా? యని ప్రశ్నింప మిత్రమా మనకెందులకు వారు వారెట్లయినను సమర్థించుకొనగలరు. మనము ప్రయత్నించు వారమేకాని సమర్థించు వారముకాదుగదా? యని యేమో తెలిసినవానివలె నటించి తనకు పట్టణమందు ముఖ్యకట్టడములు, రాజకచ్ఛేరీలు కారాగారములు మున్నగు నన్ని ముఖ్యప్రదేశములను తిలకించుట కెవ్వరాజ్ఞ కావలెనని యడుగ, అట్టి యద్యోగము తనదే యైనందున నొకరశీగును వ్రాసియిచ్చి యీచీటిని తమ యొద్ద నుంచుకొని ఆయాప్రదేశములందు ముఖద్వారమున నుండు వాఁకీరశీదు చూపిన లోని కేగవచ్చునని చెప్పి, తాను శలవుగైకొనెదననియు, మీ రన్నిప్రదేశములుచూచి తిరుగ తనకొకపర్యాయముదర్శనే విప్పింపవలెననియు, మన ముభయులమాటలన్యులకు తెలియరాదనియు చెప్పి రాజకచ్ఛేరికరగెను. చంద్రవదనుడును, వెంటవచ్చి తనరాక కెదురుచూచుచుండిననాకూలివానిని రావించి యోరీ, నీవు తక్షణమే మన లొట్టియయుండు చోటున కరిగి దానిని కాచియుండుము. నేను సాయంసమయమున కరుదెంచెదనన నాతడు భయముచే తండ్రి ఆలొట్టియకడనున్న నన్నెవ్వరేని కారాగారమునకు నెట్టరుగదాయన, నా చంద్రవదను డట్లుజరుగదని చెప్పి వానినొప్పించి మరికొంత పైక మాతనికిచ్చి పొమ్మనిన వాడట్లుగావించెను.

కిశోరమంత్రీయగు చంద్రవదనునకు పూర్వమున కన్న వే మడంగు లధికముగ సంతోషముకల్గినది. వేగముగ ముందుపట్టణ మందు చరసాలను దర్శింపనేగెను. తాను నడచునది భూమియో లేక నాకసమో తనకు తెలియనంతటి యానంద మాతనికి గల్గెను.

చరసాల ముఖద్వారమున నీరసీడు చూపగనే నాకాపరి రెండుచేతులు జోడించి నమస్కరించి లోనికి దయచేయుడనెను.

చంద్రవదనుడు కొన్నిగజముల కేమిగాని తనరాజును కల సుకొనెను. లోపల నానాశాఖలకుసంబంధించిన ఖైదీలొనర్చు కా యకష్టములను కన్నులారగాంచుచు, ఆయా గుంపులయందు కిశో రుడుండనేమోనని తేరిపారజూచుచు, లోనికేగుచుండెను.

కిశోరుడు కారాగారమునందు నూతనముగ నిర్మించుచున్న నొక కట్టడమువద్ద రాలుమోయుచు, చంద్రవదనుగ్గాంచి అపరి మితానంద భరితుడై కంటనుండి సంతోష భాష్పములు రాల, మంత్రీవైపు నిశ్చేష్టుడై చూచుచు, తన నెత్తిపైనుండు బరువును ఖూడ మరచిపోయెను. ఆకట్టడ నిర్మాణముకడనుం డుద్యోగుల లో నొకడు కేకలిడ త్రుళ్ళిపడి తనపని నిర్వర్తించుచుండెను.

తనకు కేటికి విముక్తికలుగునని సంతోషించుచుండనేకాని ఆప్రాంతమునుండి యీవలకొచ్చి మాటలాడుట కచ్చటియధికారి యుత్తరపు లేనందున నట్లు జరిగింప జాలడయ్యె.

చంద్రవదనుడును రూపు మారియున్నందున తన యేలికం గాంచజాలక కారాగారమునం దెల్లెడలను వెతకుచుండెను. తన

మంత్రిపడు కడగండన్నియు కిశోరుడు చూచుచుండేనేగాని పాప మాత డాతనితో పల్లెత్తి మాటలాడుటకుంగూడ యధికారము లేదయ్యె. యెట్టుకేలకా కిశోరుడేదో బాధతో యలసటజెందిన వానివలె భూమికొరిగి, హా చంద్రవదనా నేటికి దయవచ్చినదా! యని దీవవదనుడై పల్కినపల్కులూ మంత్రివర్యునకు ముల్కులు వలెనాట తేరిపారజూచి తన రాజునకు కల్గిన కష్టమును, కన్నులారగాంచి భరింపజాలక కంటనుండి కన్నీరు జొటజొట గార్చెను. కాని నా చంద్రవదను డప్పటికిని కిశోరునితో మాటలాడుట కవకాశము దొరికినదికాదు.

మిట్టమధ్యాహ్నమైనది. కారాగార వాసులందరికిని తిను భండారము లొకవృక్షచ్ఛాయను తూకములిడు చుండిరి. పనిచేయు వారందరు తమతమతిండ్ల కరుగుడని కారాగారాధిపతి యాజ్ఞవచ్చినది. వెంటనే వారివారి పనులనుండి భోజనాదుల నారగించనేగుచుండిరి.

కిశోరుడుమాత్రం మా చంద్రవదనునిం గాంచిన వాడయ్యె. ఒంహారు లొకరినొకరు హా! చంద్రవదనా యని రాజును, కిశోరా యని మంత్రియు నొక్కపెట్టుగ నాలింగనము జేసుకొనిరి.

హంసతూలికా తల్పములపై హాయిగ కాలముగడపు నీకా. యీకష్టములు? సమస్తసామంతరాజులు, మంత్రిలు, ప్రజలాదిగ నినుగొల్వ వింజామరలు చల్లని గాలినిచ్చుచుండ కనక శింహాసనా

సీనుడవై దివ్య భవనమునందు కొల్వబడియుండెడు సీకా యీ కారాగారవాసము! మణిమయ వజ్రవై ధూర్యములతో నలంకరించిన కిరీటధారివగు సీవా యీకటికిరాలను మోయుట! దుష్టులను శిక్షించు సీకా యీశిక్ష! కిశోరరాజా! యిన్నియిడుమలకు కారణమునేనేగదా? ఆనాడుదారశింహుడు నన్ను సీకడ మంత్రిగనుంచకుండినను సీపు సుఖముగ నుండియుండు వేమోకదా? రాజుగ్రోహిని నన్ను క్షమింపుమని, యాకిశోరు నాలింగనము జేసుకొని బోరున నాచంద్రవదనుడేడ్చసాగెను.

కిశోరు డాతని నోదార్చి కర్తవ్య మాలోచించవలెననియు సీకెల్లనన్ను కనుగొన గల్గితివనియు, ఆనాడు సీవారోహించినపక్షి రాజము నిన్నెవ్వధంబున భూమికి దింపినదనియు, తదుపరి సీవనుభవించిన కష్టసుఖము లెట్టివని యడగ, మహాత్మా, సావకాశముగ నదియంతయు జెప్పగలను. ముందుకారాగారవిముక్తునిగావించుట నాకర్తవ్యమని చెప్పి తానిప్పడేరాజును చూచెదననియు, తమరీ నాటిక్రిబ్బలే గడుపవలెనని చెప్పి దానికమ్మహసీయు నొప్పించి తిరుగ పట్టణమున బ్రవేశించెను.

తనయేలి కెవ్విధంబున సీచరసాలయంను చిక్కుబడిన దిది వరకే చరసాలలో కిశోరునిచే తెలిసికొనినందున నాల్గొట్టియయే తనకు దొరికినందుకెంతయు నాశ్చర్యమునొందుచు, రాజకచ్ఛేదం జేరి నొకచీటిపై నేమేమియో పోసి, కొన్నియణాలు బహుమానముగా నచ్చట నుండిన ద్వారపాలకున కొసంగ వాడును దాని

నారాజపుంగవున కప్పగించిన తక్షణమేనమ్మహానీయుని త్వరితముగ తన్ను జూడనిమ్మని నాజ్ఞనిడనాడట్లు గావించెను.

మంత్రిపుంగవుడగు చంద్రీవదనుడా రాజునకు ననుస్కరించి రాజాజ్ఞాన్బడసి నొకచో కూర్చుండెను. అంతట నా రాజపరిమితా నందభరితుడై మంత్రివర్యా! సుగుణఘట్టమున కిశోరుడు డేమమా? యిటీవలనాతని చెలియల కెద్దియో అస్పృహతగ నుండెనని వింటి నిప్పుడు కులాసగా నుండెనా? నూతన పట్టభద్రుడగు కిశోరుడు రాజ్యభారము వహించి చక్కగ పరిపాలించు చున్నాడా? పృజలాతని పరిపాలనకు తృప్తిజెందుచున్నారా? నీవాతనికి చేయూతగ నుండిన యేలాటి లోటుపాటులుండవని నేనెరుంగుదును. అనిపల్కనాచంద్రీవదనుడు మహారాజా! మారాజన్యులవలెంగాక చక్కగ న్యాయము ననుసరించుచున్నాడు. అమ్మహానీయుడుఁ గాక యితర రాజు లీభూతలంబున న్యాయముగ పరిపాలించు వారు కలరా? యనినవిని రాజేంద్రుడాగుడయ్య, కండ్లనుండిరిగ్నికణము లూడిపడి నట్లుండిననుకిశోరునిమంత్రియైనందున నేమియుననజాలక అటులైనమే మంతయధర్మ పవర్తనులమాయన, నిస్సందేహముగయని ఘంటా స్పదముగబల్కి శలవిత్తురేనిసార్ధక పర చెదననియె. నేనీపట్టణమునతమ పరిపాలనావిధానమునుపరిశీలింపనరుదెంచి నేడు పట్టణమందన్నిప్రదేశములను తిలకించితిని. వానిలో ముఖ్యముగ చరసాలయందు నిర్దోషులైన మహానీయులను సహితము బంధితులజేసి పరిపరివిధముల బాధింపుచున్నారు. వారిలో నొక్కొకరి చెంతకేగి యే యే కారణముచేతమ్మిచ్చట ఖైదీలగనుంచినని యడుగ పలువురు

పలువిధంబులఁ జెప్పుచు తమపరిపాలన యంధత్వమును వెలిబుచ్చిరి.

ప్రజలనివ్వధంబున బాధింప నేలికకు న్నగదు. పూర్వ మొక రాజేంద్రుని డివ్వధంబుననే ప్రజలను బాధింపుచు, పన్నులన్నివిధముల హెచ్చింపుచు, విధించిన ప్రకారమా నిరుపేదలగు రైతు లివ్వజాలకుండిన సప్తకష్టములస్పృట్టుచుండ, ప్రజలలో నొక విష్ణు భక్తుడగు ఋషిచంద్రుని డాతని చేష్టలన్గాంచి పరిపరి విధములఁ జెప్పిననాతనికి తృణమాత్రముగ నున్నందున నాజడదారి కోపించి దుర్మార్గుడా! నీవివ్వధంబున నీసరిసోదరులను బాధింపు చుంటివి. ముందు జన్మమున నీవీ పృథ్వీయందు భీమాకంఠెనీకేజంటువై (Insurance Agent) పుట్టుమని శపించె. కావున తమరట్లు గావింప దగదు. న్యాయము నాలోచింప కేడియుఁజేయవలదు.

మా కిశోరచక్రివ రి రాజ్యములో ధర్మము నాలుగు పాదములనడచుచున్నది. దానంజేసి సమస్తప్రజలు వేనోళ్ళశ్లాఘించు కొనుచు రాజును దైవమువలె పూజింపుచున్నారు. యిట్టియధర్మముమారాజ్యముననే కొద్దు, యేరాజ్యమున నుండబోదు. దేశరవారాజ్యయయ్యెనేని కన్నులార గాంచవచ్చును. చరసాలయందు చాలలోటుపాటులు కలవని పెక్కురాజు పరిపాలనా లోభములక జెప్పనారాజు చిన్నవోయిన వానివలె గాన్పట్టుచు, చంద్రీవదనా! అట్టి లోభములున్న సవరించు కొందును. బుద్ధిపూర్వకముగ నేనేమియు దుర్మార్గ మవలంభింప నైతిననియు, నాలోభములను జెప్పుమనియు, బుద్ధిశాలియగు నాచంద్రీవదనుని బ్రీతిమాల జొచ్చెను.

అంతట చంద్రీవదనుడు, మహారాజా! నేనీపట్టణము ప్రవే

శించినదాది ముఖ్యముగ చరసాలం గాంచితిని. అందొక్క-బంధితుడు తానునిర్దోషినని తనచరిత్రయంతయు నాకుఁజెప్పకొనెను. మరియు స్వామీ నిండుదుఃఖములో మునిగియున్న నాసత్యమునుపరిపాలనా శాఖ కెరిగించినన్న విముక్తునిగావింపుమని వేడుకొనియె. వానిమాట లనుబట్టి చూడ నాకునుజాలిగొల్పి యీపట్టణ పరిపాలన యంతటి యంధత్వముననున్నదిగదాయని గ్రహించి యికలోనికేగ జాలక బుద్ధిచలించి యీవల కరుదెంచితినియు, తమరీ తక్షణము శల విప్పించిన నాతని నిచ్చటికి పిలపించి నిర్దోషియని నేనే నిరూపింప గలననియు, రాయగుద్దినట్లాసుగుణ ఘట్టమంత్రబల్కు నాతని వద్ద యాభై దీ నెంబరును గైకొని యొక శేవకుని రావించి నొక చీటిపై నేమేమియో వ్రాసినపుతక్షణ మేదీనినిచరసాలాధికారి కొసం గుమన నాతడు నొక రెప్పపాటులో నటుల గావించెను.

చరసాలాధికారియురాజుగారి యాజ్ఞచొప్పున నిమేషమా త్రమునబంధితుడగు కిశోరశింహునిరాజక చ్చేరియందుహాజరుపరుప, నింతలోనారాజు మంత్రీని రావించి అనాడా కిశోరుని బంధింపజేసిన వర్తకులను గూడనచ్చటికి పిలిపించి విచారణ ప్రారంభించుటకు సర్వాధికారము చంద్రవదనునకివ్వ నాసుగుణఘట్ట ప్రధాని కిశో రునిగాంచి, నీవీవర్తకుల యొంటెనానాడు దొంగిలించితివా యని యడుగ, లేదనెను.

లేనిచో వారియొంటె యిప్పుడెచ్చటనున్నదో చెప్పగలవా యని యడుగ నేను చెప్పజాలననెను. అట్లులైన నీవాయొంటె నెట్లు గుర్తింపగలిగితివో రాజుగారి కెలాటి యనుమానమునులేక

పూసగుచ్చినట్లు చెప్పకొనుము. లోటుపాటులున్న నేను సవరింతునన, నావర్తకులు అయ్యా యిదు లోటుపాటులేమున్నవి. మా లొట్టియ నీతడే అపహరించెను. దాని కేలాటి సందియమునులేదు. యీపాటి కప్పడే నదియు మాపై బెంగచే కృసించి చేనిపోయి యుండును. యీధౌర్భాగ్యుడు దానిని తనయాలుబిడ్డల కప్పగించి వచ్చియే మాకంటబడి యుండవచ్చునన, నా చంద్రవదనుడు వణజాలారా మీరటులనతగదు. మీయొంటె నపహరించిన వాడైన తిరుగ దానికుండుకొన్న గుర్తులన్నియుఁ జెప్ప నీతనికవుసరములేదు. పోనిం దీతడేమిచెప్పనో చూతమన నాకిశోరు డివ్విధంబునఁ జెప్ప దొడంగెను.

మహారాజా! సభాసదులారా!! నేను వీరియొంటె నెన్నడును కన్నులార గాంచియెరుంగను. అప్పుడు నేను నొకమార్గస్తుడను. నేను నామార్గమున పోవుచుండగా మార్గమున నొకయొంటె పోయినట్లును, అది పోవుమార్గమున మూడుకాళ్ళయొక్క జాడలను కనబడుచున్నందున దానికొక కాలుకుంటిదని గ్రహించి యీవర్తకులతో దానికొకకాలు కుంటిగదాయని యడిగితి ననెను.

అప్పుడావర్తకులలో అగ్రజుడులేచి అట్లులైన కాలిజాడగనుక అతిశులభముగ కనుగొనిచెప్పితి నంటివి. కాని దానిమూపుపై నొకవైపు బెల్లమును, మరియొకవైపు గోధుమ లుండలేదాయని నీవు ప్రశ్నించితివి. అది నీకెట్లు తెలియునన నాకిశోరుడయ్యా, అది నడచిన మార్గమంతయు నొకవైపున చీమలు, పేరొకవైపు ఈగలు, బారులు తీరియున్నందున నేనట్లర్థముఁజేసుకొని యంటిన నెను.

అప్పడు చరసాలాధికారి (Jail Superintendant) లేచి ఆనాడు నీవు చెప్పటలో ఆయ్యెంటే కుడికన్ను గ్రుడ్డిదని చెప్పటకు నీవొప్పుకొని యుండలేదా! యన, ఔను అది పోవు మార్గమునందు కుడివైపున శుక్కని చిగురుటాకులన్నియు వదలి, వక్కయెడమ వైపుననే చెట్లయాకులనుదినచూ వెళ్ళినందున దానికుడికన్ను గ్రుడ్డిదని నేనెరుంగగలిగిన నెను.

అట్లులైన మాయెంటేకు ముందు రెండుపండ్లాడియుండలేదా యని నీవానాడు మాకు చెప్పియుండలేదాయన, నొననెను. అప్పడు ప్రభుత్వన్యాయవాది (Public Prosecutor) లేచి పైసంగతులు మహారాజుగారంగీకరించిన సంగీకరింపవచ్చును గాని, దానికి రెండు పండ్లాడినట్లుగుర్తుగజెప్పిన యీమాటనుబట్టిచూడ నాలొట్టియ నీ తడే అపహరించెనని వేరుగచెప్పకుండగ నే అందరము తెలుసుకొన గలమన నాచంద్రవదను డయ్యా, దీనికాతడేమిచెప్పనోచూతమన నాబంధితుడు, స్వామీ! అదియామాగ్గమునబోవుచూచిగిల్చియున్న చెట్లయొక్క ఆకులను కొరకినట్లును, దాని పలువరుసయందు రెండు పండ్లు తక్కువగా యున్నట్లు పత్రములపై గాట్లు కనబడినందున దానికి ముందు రెండుపండ్లాడినట్లు నేనుగ్రహించి వారితో చెప్పి తినన భూపాలుడా మాటల కచ్చరువొందసాగెను.

అప్పడు చంద్రవదనుడులేచి యీకేసునందు న్యాయమును చెప్ప నేర్పరుపబడిన అయిదుగురు పెద్దలనుగాంచి ఖూరీతని మాట లన్నియు విన్నారకుదా? యీవ్యక్తి దోషియైనట్లు నాకెక్కడను కాన్పింపదు. మరియు మీరు గ్రహించవలసిన ముఖ్యవిషయ మేమనగా, తానే యాలొట్టియను తస్కరించినచో తిరుగవచ్చి వారి

కీమాటలనుఁ జెప్పట కెంతటి తెలివిమాలినవాడైనను సాహసించు నా? యీవక్క యాధారమాతనిని విముక్తిచేయగలడు. యీత డునిర్దోషి. యింతకన్నను తమతో నేనేమియు చెప్పదలంచ లేదని కూర్చుండెను.

ప్రభుత్వన్యాయవాది లేచి అయ్యలారా! యింతమాత్రము ననే యీతడు నిర్దోషియని మనము చెప్పటకు నీలులేను. మాస మురోజులనుండి చెరసాలలోనుండి యీవిధంబునపన్నాగముపన్ని చెప్పటయేకాని వాస్తవముగా యీత డా లొట్టియనుదొంగిలించి యేయుండును. లేనిచో నిర్ధానమైన ఆ అడవిమధ్యంబున యెవ్వ రిట్టి సాహసమున కొడిగట్టగలరు? అదియునుంగాక యీవ ర్తకులు గొప్ప ధనవంతులైన సమాచారము మీకును తెలుసును. అట్టిధని కులింతటి యబద్ధముచెప్పట కేమియగత్యమునులేదు. వీరును సాలు నకు కొన్ని వేలరూక లాదాయముపన్ను చెల్లించువారు. కనుక మీరు యీవిషయము బాగా నాలోచింపతగినదని చెప్పెను.

అంతట చంద్రవదననుడులేచి రాజుగారి యాజ్ఞాస్పదసి, మహా శయలారా, యెన్ని వేలుఆదాయపుపన్ను (Incometax)చెల్లించి నను యెంతటిసంపన్నుపరులైనను, అన్యతమునకును, ధనమునకును, మర్యాదకును యేలాటిసంబంధములేదు. యెన్నియబద్ధములాడనిది ధనవంతులుకారు. సత్యముకొరకు ధనమంతయు కోల్పోయినవారు పెక్కండ్రుగలరు. మీరు దీర్ఘముగ నాలోచించి న్యాయమును గమనింతురని నాప్రార్థనయనెను.

మహారాజు (Judge in-charge) కూడా కేసులోని పట్టుదల మాటలన్నియు విసేపించిన తరువాత పట్టణపెద్దలెదు

గురును (Assessors) వారిలో వారేదియో గుసగుసలాడు కొనుచు నొక్కపావుగంట గడపి యాపిమ్మట నొక్కొక్కరులేచి మహారాజా! యీబంధితుడు కేవలము నిర్దోషియనిచెప్పిరి.

మహారాజును వారి యభిప్రాయము నందేకభవించి యీ తడు నిర్దోషియని నిర్ధారణచేసి కేసుకొట్టివేసెను.

వర్తకుల ముఖములు వెలవెల బోయెను. ప్రభుత్వ న్యాయ వాది నేలవంక తలవంచి చూచుచుండెను. చరసాలాధికారి తన లెక్కలనుండి యీ వ్యక్తిపేరును తీసివైచుకొనెను.

అప్పుడు సభాసదులందరును లేచిపోవ నున్నప్పుడైయుండ సుగుణఘట్ట ప్రధానోత్తముడగు చంద్రవదనుడు లేచి సభాసదు లారా! యీనాకడసారి పల్కులాలించి వెళ్ళవచ్చుననిన జనసమూహ మంతయు నిశ్శబ్దముగ కూర్చుండ నిట్లు చెప్పదొడంగెను.

మహారాజా! సభ్యులారా!! యీవర్తకుల యొంటె తమ యొద్ద యుంచుకొనియే అబద్ధ మాడలేదు. వీరిలాట్రీయ పోయిన మాట సత్యమేకాని, యీవ్యక్తిదానిని దొంగిలించి యుండలేదు. అదినాకే దొరికినది. దాని నీ పట్టణమునకు తెచ్చి విచారింపగా యీ పరిస్థితులన్నియు తెలియవచ్చినవని జెప్పుచు సంతకుపూర్వ మే తెచ్చియుంచిన నాలొట్టియ నచ్చటికితెప్పించి వర్తకులకొసంగి మహారాజా! యీబంధితుడు సుగుణఘట్ట పురాధీశుడు, యీ మహనీయుడే కిశోరశింహుడు, నే నమ్మహనీయుని మంత్రిని. మీ రిరువురును మేనత్త మేనమామ బిడ్డలని దెల్ప విజయరాజ పురా ధీశ్వరుడు తన సింహాసనము నాతురతాశ్చర్యచింతాక్రాంతుడై డిగ్గి

కిశోరునాలింగనముఁజేసుకొని యిట్టి పనిజేసినందు కెంతయువగచి తన్ను త్నమింపుమని కొనకాళ్ళంటి విడువకుండెను. సభాసదు లందరాశ్చర్యముతో మహారాజునుఁ జూచుచు గొల్లుమనిరి. తక్షణమే ప్రజలందరు రాజకచ్ఛేరిఁ వదలివెళ్ళవలెనని యాజ్ఞ యయ్యెను. వెంటనే ప్రజలంద రట్లుగావించిరి. కోశాధికారి యీకేసు నందు న్యాయము జెప్పిన పట్టణవాసు లైదుగురికి భత్యఖర్చుల నిచ్చి (Travelling allowance) సాగనంపెను. రారాజు కిశో రుని, చంద్రవదనుని లోనికిఁగొంపోయెను. జరిగినదంతయు, చంద్ర వదనుడు మహారాజునకెరింగించెను. ఆనాడుమంజ్ఞిని చరసాలను ప్రవేశింపజేసిన ఆస్తానోద్యోగి చంద్రవదనుని కొనియాడెను. వర్తకులకామృగము నొసంగబడెను. దానిని కాపాడి వారి కొప్ప గించిన నాటికూలివాని కావర్తకులచే కొన్నిరూకలనిప్పింపబడెను.

కిశోరుడు పడిన కష్టములు, చంద్రవదనుని అవస్థలన్నియు రాజువిని చింతాక్రాంతుడై తన్నుత్నమింపుమని వాఁడుపురనువేడ, వారందులకిందుతమరుఁజేసిన దేమియును లేదనియు, మాఖర్మ కెవ్వరు కర్తలనియు, ముందు మేమిచ్చట యేమాత్రీ మాలింగం పీలుకాదనియు, జడదారి శాపవచనములతిశీఘ్రముగ నమలున కొచ్చుచున్నవనియు, తామిప్పుడు నాలుగురోజులలో పండ్రిచేరక పోయిన ప్రయోజన మావంతయు లేదనియు, తమకేదేని త్వరలో నచ్చటికిచేర సదుపాయము నేర్పరుపవలెననికోర నాపట్టణయేలిక తక్షణమే వడిగల రెండశ్వములను, కొంతధనము నొసంగి, తిరుగ తాము స్వస్థానమున కేగులోపల వకపర్యాయము దర్శనమిప్పింపు

మని కిశోరునడుగ నావిషయము చెప్పజాలమనియు, వీలునుబట్టి అట్లుగావించెదమన నట్టులేనని నా భూనాథుడు మార్గమునుఁదెల్పు నొక్కనిని వారివెంట నశ్వరూఢునిఁగావించి పంప అచ్చటి కనతి దూరమునందుండు పండరిపురమునకు మరునాడు సాయంసమయ మునకే చేరుకొనిరి.

తమ్ము వెన్నంటిన యాశ్వికుడు కిశోరునిచే నొసంగబడిన లేఖనంది వారియనుజ్ఞస్పృహశి అశ్వత్రయముతో వెనుకకు మరలెను.

పండరీకాక్షుడుండు పండరిచేరిన నాకిశోర చంద్రీవదనులిరువురు నాడొక ధర్మశాలయందు బసజేసిరి. నేర్పరియగు నాచంద్ర వదను డప్పడే కొన్ని రొట్టియ లొక్కనిమేషమాత్రమున తయారు పరచి నాటికిభుజించి నొకచో హాయిగ భుక్తాయాసముల స్థిర్బు కొనుచు, సుగుణఘట్ట పురాధీశ్వరుండగు కిశోరశింహుడు తన మంత్రీవర్యునిఁగాంచి, మిత్రీమా, నాడు సీవుచెప్పిన మాటలాశ్చర్యముతో కూడుకొన్నసందేహము నన్ను నేటికినిబాధింపుచున్నది. అంతటి దీర్ఘ కాయముగల మనుజు లుండురా? అగుగాక, నిన్నా విధంబున జేబునందుంచే గలరా? చుంటిబిడ్డ సహితము నిన్ను పంజరమునందు నిటునటు దిప్పగల్గునా? యని పశ్చింప, నా చంద్రీవదనుడు పక్కుననవ్వి, రాజేంద్రా! మీరటులనదగదు. మీతో నేనశృత మాడగలనా! యియ్యదిసత్యము. అంతదీర్ఘ కాయముగల పక్షులుండ తగిన మనుజులుండుటాశ్చర్యమా? మీరెన్నడును రామాయణమునుచేదువలేదా? అందు జాంబవంతాదిమ హనీయులు పర్వతములతో బంతులాడలేదా? నాయీపల్కులు నిక్కువములని యానరసాలుని సందియముఁదీర్చెను.

మరునాడుదయమున వారిరువురు నిత్యకృత్యములను దీర్చుకొని సమస్తపాపవినాశినియగు చంద్రభాగీ నదియందు జలకమాడం బోయిరి. ఆనదీతీరమందను, నది మధ్యభాగమునందు నుండు కట్టడములను, నదిలో వేనకువేలు చిన్నచిన్న నావలయందు నటు నిటుతిరుగు యాత్రికులను, వారి నాశ్రయించి పీడింపుచుండిన పండాదులను, విశాలముగ మెలమెల్లగ ప్రవహించు నాచల్లని జలములను, అందుండు జనులనుజూచుచు కిశోరచంద్రవదనులపరిమితానందము నొందుచు, తామును జలకమాడి పుండరీకాక్షునిధ్యానింపుచు ఫాండురంగ మందిరమునందు ప్రవేశింప ముఖద్వారము కడ కరిగిరి.

ఆలయముఖద్వారమునకిరువైపులనుయాత్రికులుతొడోపతంజంబులుగ నచ్చటనుండు అంగడులయందు పూలమాలలను, కుంకుమయు కొని గుడిలోప్రవేశింపుచుండ తామునునట్లుగావించి ఆలయ ప్రవేశమైరి.

అచ్చటనిజభక్తులలోకొందరురంగనిమహిమ నెంచుచు పురాణముఁజెప్పువారును, కొందరేకీభవించి భక్తిపూరితమగు కీర్తనలు పాడువారును, మరికొందరన్యదేశములనుండి రంగని దర్శింపవచ్చిన వారికి పండరినాథుని మహిమ తెలుపువారును, కొందరల్లదే విఠలేశ్వరుని దివ్యమంగళ విగ్రహమని జూపువారును, భక్తులుభగవంతుని ధ్యానింపుచుండ వేనకువేలు ప్రజలమ్మహానీయుల పాదములన్నడి మొక్కువారును, మరికొందరు భక్తుల మెడలునిండ పూలహారములిడి నమస్కరింపువారును వేరొకవైపున పండాదులు

దర్శింప వచ్చిననాటితో రూకలకొరకు జగడమాడుటయు, కన్నులారన్గించి అపరిమితానంద భరితులై యింకను ఆలయములోనికి ప్రవేశించిచూడ, గర్భగుడియందు భక్తులు స్వయముగ రంగని వద్ద కేగుచు పాదములపైబడువారును, రంగని విగ్రహమును కొగలించుకొనువారును, మరికొంద రావిగ్రహముచుట్టు ప్రదక్షణ జేయువారిం జూచుచు సంతోష మంతకంతకు హెచ్చు కన్నుల పండువుగ నాయూలయమంతయు వెర్చిచూపు జూనుచుండచంద్రవదనుడాకిశోరునిగాంచి మహారాజా! కాంచితే! యిదియే గర్భగుడి. అల్లదియే పాండురంగని దివ్యమంగళ విగ్రహము. తాను నిండుగ పూలమాలలచే నలంకరింపబడి, మణిమయ వజ్రవైఘావ్యఖచి తంబగు కిరీటమలంకరించుకొని, వల్లెవాటుగ నొకచెల్లనుమేనియందుంచుకొని దాసులకు దాసుడై నిలువంబడి దర్శనమిచ్చుచున్నాడు. కాంచితే! యాతడే పాండురంగడన కిశోరుడు, మిత్రమా! పుండరీకాక్షుడు తానొక్కడిచ్చట నున్నాడేమి? అర్ధాంగియగు రుక్మిణీదేవి యెచ్చటనన, కిశోరా! అదియుంగూడ విచారితమన నింతలో నొక పండ్రిబ్రాహ్మణుండరుదెంచి, అయ్యా విరల్ నాథుని జూచి మోక్షముబొందుడు. అల్లదేపాండురంగడు, రుక్మిణీఅమ్మవారుండు ఆలయమదిగోచూడుడు, బీదబ్రాహ్మణున కేదేని నేడిప్పింపుడనినదితడవుగ కిశోరునొకరూక నాతనికిచ్చెను.

అచ్చటనుండు పండ్రిరులదిగాంచి కిశోరచంద్రవదనులచుట్టూ మాకుకూడ తమరేదేని యిమ్మని మరాఠిభాషలో నడుగుచుండచంద్రవదనుడు కిశోరునిగాంచి మహాప్రభా! శ్రీజగన్నాథమునం

దును, పండరిపురమునందును, పండ్లారుల గోల యధికమని మా నాన్నగారు చెప్పుచుండెడివారు. వీరినిచ్చుట భగవంతుడు సృష్టి చెఁగాబోలు. వేనకువేలు యాత్రికుల నివ్వధంబుననే బాధింపు చుందురు. దివ్యప్రదేశమగు తిరుపతిలో వేంకటాద్రియందు కోతులు పక్షిల నెవ్వధంబున బాధింపుచుండెడివో నట్లులే యీ పండ్లారులు యాత్రికులను బాధింపుచున్నారు. కానిమ్ము తలకొక పైసనొసంగుమన రాజుచిరునవ్వుతో నట్లు గావింపుచు, చంద్రీ వదనా! ఆనాడు ధనదాన మొసంగ కూడదని నుడివినది నీవేనా, యనిపల్క మంత్రీవర్యుండు భూమివంక జూచుచు వెలవెలఁ బోయెను.

అప్పుడా కిశోరచక్రివర్తి మంత్రీవర్యుని యుదంతం బెరింగి దానినెప్పిపుచ్చ చంద్రీవదనా! ఆనాడుమనలను శపించిన మహాసీ యుని గడపుదినము రేపటితో ముగియునుగదా, ముందు మనమా దివ్యపురుషుడుండు తావెరింగిననేగాని మనస్సునిలకడజెదదను. త్వరితముగ మనమచ్చటికేగవలయునన చంద్రీవదనుడుత్తల్లిపడి, రాజా అవునట్లు గావించుటత్యవసరమని రంగనిధ్యానించి పూలమాలాలం కారుని గావించి మొక్కి, వెంటనే ప్రక్కగుడియందుండు అమ్మ వారిని దర్శించి కుంకుమసమర్పించి ఆయావరణాల్ తక్కిన చిన్న చిన్న గుడులయందుండు శిద్ధులను దర్శించి వేవేగ నాయాలయ మున్వదలివచ్చుచు, యిరుప్రక్కల యంగడులయందుండు రంగని దివ్యమంగళవిగ్రహమునెగిరించు ఛాయాపఠములను, తులశిమాలల ను, భజనచేయు చిటికెలు, తాళములు మొదలుగాగల దైవసంబంధ

మగు వస్తువులను విక్రయించు వర్తకులను, వానినిగొనుటకరుదెంచిన యాత్రికులను, యెదురుగ కాన్పించు చంద్రభాగీనదిని, దాని యందుండు గుడులను, జలకమాడు యాత్రికులను, చిన్ననావల యందు ప్రయాణముజేయు ప్రజలను కన్నులపండువుగ జూచుచు, పండరిమహిమ స్వైక్కు విధంబుల కొనియాడుచు పోవుచుండ నింతలో నొక మహనీయుడారాజమంతుల నెదుర్కొని పుణ్యాత్ములారా! జీర్ణవస్త్రుడను యేదేని సహాయ్యుపడుదురాయని యడిగిన దితడవుగ కిశోరరాజు వానినొక యంగడికిఁ గొంపోయి తన కిచ్చ వచ్చిన కొన్ని వస్త్రముల నిప్పింప నావృద్ధుడు కడుంగడుసంతసించి పెక్కువిధంబుల నాకిశోరునిమంత్రి సహితముగ గొనియాడ నాచంద్రవదనుడు, అయ్యా! యీ పట్టణమందు ప్రతిసంవత్సరము పాండురంగని సప్తాహమెవ్వరో మహనీయు డొనర్చునట వారిని తమరెరుంగుదురా యని మరాఠిభాషలో యడుగ, బాబూ! వారి నెరుంగని వ్యక్తిగలడా? రేపటినుండియేకదా సప్తాహము ప్రారంభమగుట, అట్టి మహోత్సవములు రేపటినుండి యిచ్చటికొక్కమైలు దూరమున నున్న గోపాలపురమున జరుగును. అమ్మహనీయుని నామధేయ మదియేమో నాకు తెలియదుగాని ప్రస్తుతమాయనను విఠల్ దాసందురు. వారిపప్పుడు అచ్చటజరుగబోవు సప్తాహమునకరుదెంచు యాత్రికుల సౌకర్యార్థమై తగు యేర్పాటులను జేయించుచున్నారు. మీ రమ్మహనీయుని గోపాలపురమున గాంచ గలరని గోపాలపురమున కరుగుమార్గమును జూపి యావృద్ధుడు వారియనుమతిన్నడని చనియెను.

తా మావృద్ధుని పల్కులకెంతయు సంతసించి వెంటనే తాము బసచేసిన ధర్మశాలకరిగి భోజన తాంబూలాదుల నారగించి యిండుక సేపచ్చేటనే భుక్తాయాసము దీరశయనించిరి.

మణికంధరా! యికవీరిని పండరిపురమున పుండరీకాక్షుని దర్శింపజేసితిమి. సుగుణఘట్టమున సుగుణవతీ, సత్యవాణులు, యిందిరసహితముగ నెట్లున్నారో చూతమని, నావిజయవర్మబ్బూలవునుస్వామీ! అన్నట్లుపతివ్రతా శిరోమణులెట్లున్నారో కదా? ఉదారశింహుడు ప్రజలమనస్సు రంజింపజేయుచున్నాడా? యన నావిజయుండివ్యధంబున చెప్పదొడంగెను.

సుగుణఘట్ట పురాధీశుండగు కిశోరుడాతని రాజ్యమువదలిన దాదిగ నువారశింహుడు చీకగ రాజ్యమును పాలింపుచు ప్రజలకత్యంత సౌఖ్యములగ్గలుగజేయుచు రాజకుటుంబమున కేలాటి లోటు పాటులు లేకుండ సవరింపుచు కిశోరచంద్రవదనుల రాకకెదురు జూచుచు దినములను లెక్కించుచుండెను.

తనపరిపాలనా విధానమునందేమైన పొరపాటులున్న వేమో ననియు, అటులుండనేని కిశోరుడు తెలుసుకొని పశ్చాత్తాపపడు ననియు, ప్రజలు తన్ను దూరుదురనియు, భీతిజెందినవాడైచారుల వలన తనలోపము లేమైన ప్రజలు చెప్పకొనుచుండి రేమోనని విచారించి సవరణజేసుకొనుచు, బహుచక్కగ నేలుచుండెను.

అంతఃపురమున రాజపక్షి తనభర్తరాకకై యెదురుజూచుచు, వారికేదేని యాపద సంభయించి యుండదుగదా యని తర్కించుకొనుచు, యిందిరవివాహ విషయముకూడా తలపెట్టుట కవకాశ

ములేకుండ హఠాత్తుగా యిట్లు జరిగినందుకు చింతించుచు, తన భర్తదివ్యక్షేత్రంబగు పండరిపురము జూడనేగినందుకు సంతసింపుచు, యిందిరసహితముగ మంత్రభార్యతో నాలోచింపుచుండెను.

మధ్యమధ్య నుదారశింహుడంతఃపురమునందుండు యిందిర, సుగుణవతీ సత్యవాణుల నూరడింపుచు, బిడ్డలారా! కిశోరచంద్ర) వదనులరుదెంచుట కింక నెన్ని నాల్గోజరుగదు. వారును యీపాటికి పండరినుండి మరలియుందురని ధైర్యమును జెప్పుచుండెను.

ప్రజలెల్లరును తమయేలిక రాక కెదురుజూచుచుండిరి. కొందరామహానీయున కెట్టియాపదలు సంభవింపకుండ నిల్లుజేరుట దుర్లభమనియు, అదియంతయు మహారాణిగారి పూర్వజన్మసుకృతమనియు, పలువురు పలుతెరంగులఁజెప్పుకొనుచుండిరి.

యివ్విధంబున సుగుణఘట్ట ప్రజలు, రాజ, మంత్రీకుటుంబములు, కిశోర చంద్ర)వదనుల రాక కెదురుజూచుచు తహతహలాడుచుండ నొకనాటి సాయంసమయమున నొకయాశ్వికుడారాజకచ్చేరి కడకరుదెంచి పుదారశింహ మహారాజుగారెచ్చట నున్నారని ప్రశ్నింప నచ్చటనుండు ద్వారపాలకు డాతురతతో తమదేయూరు? వారితో నేమిపనియని యడుగ, కిశోరచక్ర)వర్తిగా రొక కమ్మవా)శి వారికిమ్మనియె, ననిపల్క రాజకచ్చేయందు నిండు కొల్వునందుండుదారశింహు డాతురతతో నరుదెంచి దానినందుకొనెను.

దానిని విప్పిచూడ తామీపుత్రమువా)సిననాడే పండరి పురముచేరితిమనియు, యింతటియాలశ్యమునకు కారణము మేమచ్చ

టికి వచ్చినతదుపరి నెరిగించెదమనియు, తాముక్షేమముగ చేరినందుకు సంతసమును వెలిబుచ్చుచున్నామనియు, యీ కమ్మను తమరు తక్షణమే, సుగుణవతీ, సత్యవాణులకు చూపవలెననియు, చెల్లెలు యిందిరసదా జ్ఞప్తికివచ్చు చున్నదనియు, అతిస్వల్పకాలమున, నాప్రజలను చూడగలననియు వ్రాయబడియుండెను.

ఉవారు డాక్టర్ శ్యానంద భరితుడై తక్షణమే నాకమ్మలోని సంగతులనైపు స్వయముగనాకమ్మను మహారాణిగారి కొసంగ నంతఃపురమంతయు నొక్కపరి సంతోష సాగరమున మునింగెను. అప్పుడే యీవార్తపట్టణ మందెల్లెడలను తెలిసిపోయెను.

అప్పుడుదారశింహుడా యాశ్వికునికడ కరుదెంచినికుమహారాజుగారెచ్చట గాన్పించిరనియడుగ, కిశోరచక్రవర్తి చెప్పిన చొప్పున జరిగినదంతయు మాటుపరిచి, మహాప్రభూ, వారుపండరిపురముచేరగనే అచ్చట గుర్రపుస్వారి చేయువారిలో నిపుణులు తమ్ముదర్శింపుమని పట్టణమందు చాటనంపిరి. అంతట నేనమ్మహనీయులను దర్శింప వారొక కమ్మవాసి సుగుణఘట్టమును ప్రస్తుతమేలుచుండినతమకీయుత్తర మివ్వవలెననిజెప్పుచు, యిచ్చటికరుదెంచు మార్గమునైప్పి పంపిరి. యిక నాకు శైలవిప్పింతురా యన వానికుచితమర్యాదలజ్ఞేయించి కమ్మలో వ్రాసినప్రకారము నూరు వరహాలాతనికిచ్చి పంపివైచెను.

తిరుగజవాబు వ్రాయ నుంకించు చుండిన నుదారశింహుని కాభటుడు, అయ్యా, వారు మరునాడే పండరి వీడెదమనియు, తమ జవాబు చేరువరకు నచ్చట నుండమనిరని చెప్పినందున నల్లు

జరిగింపడయ్యె.

సుగుణఘట్టమున ఆతురత తగ్గినది. గోకులయందు కిశోర చంద్రవదనుల గుర్రములు చక్కగ పోషింపబడుచున్నవి. నాడు గుర్రముల నారోహించియుండిన ధనలక్ష్మిని గోకులలో భద్ర పరుపబడెను.

పండరిపురమునందు సుగుణఘట్ట పురాధీశుండగు కిశోరుడు మంత్రీసహితముగ గోపాలపురము చేరుకొనెను. యీపాటికప్పుడే తమతోపాటు పండరిమార్గమునుజూపవచ్చిన యాశ్వికుడు మిగిలిన రెండశ్వములను రాజున కప్పగించి సుగుణఘట్టమునకు చేరి మన క్షేమములు దెల్పియుండునని వారూహించిరి. ఎదుటనట్టహాసముగ నలంకరింపబడిన విశాలమగు పాకాలు గానృట్టు చున్నవి. ఆనాడు సుగుణఘట్టమున కరుదెంచిన జడదారి యాత్రికులకు తగు వసతు లేర్పాటు చేయించుచుండుట కిశోరచంద్రవదనులు గాంచి శరీరము పులుకరింప నొకరినొకరు అమ్మహనీయుడేకదా తమనిచ్చటికిరప్పింప జేసినదని జెప్పుకొనుచు దృఢపరచుకొని సమీపమున కరుదెంచి యిరువురొక్కపర్యాయముగ నావిఠల్ దాసు పాదములన్నడిమొక్కిరి. చిరునవ్వుతోవారినిలేన నెత్తిబిడ్డలారా! తమ రెవ్వరని యడుగ సుగుణఘట్ట పురాధీశ్వరుండు మంత్రివైపు వెలవెలబోయి చూడ దొడంగెను.

అప్పుడా మహనీయుడు దివ్యదృష్టితో ఆకసమువంక తేరి పారజూచి జ్ఞప్తికిదెచ్చుకొని మార్గమునందు వారుపడిన కష్టము లన్నియు తెలుసుకొనినవాడై వారినిరువుర నొక్క పర్యాయము

కొగలించుకొని, నాయనలారా యెంతకష్టపడితిరి. అమ్మయ్యా! పుండరీకాక్షుని కరుణలేకుండిన మీరీపాటికి భూలోకము న్విడచి యుందురుగదా? యని, యెడపై చేతులిడుకొని నిట్టూర్పువిడచి మీ కష్టములకంతయు నేనేగదా కారణమని విచారింపుచుండ కిశోర చంద్రవదనులు వారినివారించి, తండ్రి! తమదయలేకుండిన మేము పండరిక్షేత్రము చూడగలమా? మీ రట్లు విచారింప తగదని నూరడింపబడిన నావిరల్ దాస్ వారికుచిత మర్యాదల నొనర్చితగు వసతులేర్పాటు జేయించెను.

వెండియు నాకిశోరశింహ చంద్రవదనుల కా గోపాలపురమునగల, సక్కు, నామదేవ్, కృష్ణమందిరములు, సక్కు తాను పడినకష్టములను జూపు వివిధరకముల పనిముట్లు మొదలుగాగల సమస్త ముఖ్యవిషయములను స్వయముగజూపించి నాటిసాయం సమయమునకు తిరుగవారికుచిత మర్యాద లపరిమితముగ జరిపెను.

మరునాడుదయమున తిరుగపండరిపురమున కా జడదారి కిశోరచంద్రవదనులతో పడవయందు ప్రయాణము గోపాలపురము నుండి సాగించి, మార్గమధ్యమున నదిలోను, నదికీవల నావలవైపుల నుండు ముఖ్యప్రదేశములను జూపించుచు, పుండరీకాక్ష ఆలయమునకెదురుగ నుండు రేవులో వారుమువ్వురు దిగిరి.

అందువారిచే స్నానముజేయించి తానుస్నానముగావించి పీతాంబరధారులై తిరుగనొక చిన్ననావయందు నాచంద్రభాగీనది యందుండుభక్తులసమాధులను వానిపైనమచ్చిన కట్టడములను తిలకింప జేసి పుండరీకాక్షుని దర్శించిరి.

ఆలయమునందు ప్రతిభాగము నపవిత్రానందముతో వారికి జూపించెను. గుడియందీమహానీయుడగు విఠల్ దాస్ ప్రవేశింపగ నే వేనకు వేలుప్రజలువారికి స్వాగత మొసంగి నిజభక్తుడైనందున పాదములంబడి మొక్కిదొడంగిరి. వారిమన్ననలంబడసి గర్భగుడిప్రవేశించి, కిశోరచంద్రవదనులను రంగనాలింగనము జేసుకొను నట్లానర్చెను.

ప్రతితలకు కొన్నియణాలు పుచ్చుకొనని దట్లుజేయుటకువలను గాదనెడి అర్చకులు పాపమప్పుడేమియు మాట్లాడుటకవకాశము లేకపోయినది. నిన్నటివలె పండ్లారులీకిశోరు నాశ్రయింప రారైరి.

యిట్టిమహానందమున కిశోరరాజు విఠల్ దాస్ గారిని గాంచి స్వామీ! విఠలేశ్వరునికి నలుపక్కల యనుపగొలుసులు కట్టబడి యుండుట కేమికారణమని యడుగ, బిడ్డా? యాత్రీకు లొక్కొక పరితండ్రోప తండంబులుగ నరుదెంచినప్పుడు యిట్టిగొలుసులుకూడా తెగిపోవచ్చునో యనునట్లుండు ననెను.

స్వామీ! తమరిట్టి దివ్యస్థలంబగు పండరిపురమందు గదా, సప్తాహముచేయవలసినది. గోపాలపురమున నేల జరిగింపు చుంటిరని చంద్రవదనుడడుగ, నాయనా! నీవనునదినిజేమే, కాని పాండురంగని కోరికమాత్రము గోపాలపురమున జరిగింపమని, తండ్రి యింతకన్న మీనుమిక్కిలీ విషయమై నన్ను ప్రశ్నింపవలదన మిన్నకుండెను.

యివ్విధంబున నాటిపదిగంటలవరకు పండరిపురమహత్మ్యం

బును స్వయముగజూపుచు, విశదీకరింపుచు, వితల్ దాస్ మిట్ట మధ్యాహ్నమునకు కిశోర చంద్రవదనులతో గోపాలపురము జేరెను.

నాటినుండొక వారము దినములు గోపాలపురమున జరుగు పాండరంగసప్తాహ మహోత్సవములను జూచి యానందింపుచు, యాత్రికుల భోజనసదుపాయముల పరిమితజాగ్రూకతతోగావించి నందుకెంతయు నచ్చెరువందుచు, కిశోర భూపాలుడా చంద్రవద నునితో వేడుకగ కాలముగడిపెను.

తదనంతరము వారిరువురా జడదారింగాంచి నమస్కరించి, స్వామీ! యికమాకు శైలనొసంగుడు. ముంగుసంవత్సరమునజరుగు సప్తాహంబునకు నా ధనముచు వెచ్చింప నిండని కిశోరరాజుకోర, రాజా! నీవునాకు దానమొసంగినను, చంద్రవదను డిప్పించుచునా? నేను చేపల్లో, చెట్లలో, కొని దువ్వనియోగ పరచెదనేమోనని చిరు నవ్వుతో బల్క నాచంద్రవదనుడు స్వామీ! నాబాల్య చాపల్య మున పల్కినపల్కులను పాటింపకుడు. మీ కొమరుడట్లు పల్కిన మీరు మన్నింపరాయని వేడుకొనెను.

బిడ్డలారా! మీపై నాకిప్పుడుండుకొన్న సంతోషముచే పరిహాసముగ నట్లంటిని. మీరును మీపట్టణమువదలి చాలాకాల మైనది. మీపృజలు, అంతఃపురస్త్రీలు మీరాక కై ఆతురత జెందు చుండవచ్చును. మీరేగుటకు నాయాత్మేప జేమియులేదు. కొంత కాలమునకు నేను సుగుణఘట్టమున కరుదెంతును. మీ రప్పుడు నాకు ధనమొసంగవచ్చును. పండరిపురమునను, గోపాలపురమునను

మీరింక చూడవలసిన దేమియుగాన్పట్టుటలేదు. మీకేదేని యనుమానమున్నయడల చెప్పవచ్చునన చంద్రీవదనుడు స్వామీ! మనముగోపాలపురమునుండి పండరికి పడవలోవెళ్ళిన నా గోపాలపుర పండరిమధ్య ప్రవహించు, నది అర్ధచంద్రాకారముగ కాన్పట్టెను. అందుచేత నేకాబోలు సుమా, దీనిని చంద్రభాగియనియందురు. నా యీతలంపు నిక్కువమాయనియడుగ నాయనా అవును, యీనది మార్గమందంతటను పలుచోట్ల పలునామములతో పవహించి పండరియందుమాత్రము నీవనినట్లుచంద్రభాగియందు. యింకేమియనుమానమనియడుగ కిశోరరాజు తండ్రి! మేము మానిజరాజ్యమునకెట్లు చేరగలము? మాకడ సశ్వములులేవు. మార్గమా, కడుదుర్గము, శీఘ్రకాలమునచేరు మార్గ మేదేనికలదాయని ప్రార్థింపబిడ్డలారా! నేనాసమపాయముచేయకనే మిమ్ముపంపెదనా? నాబిడ్డలుచంటినారు మీరుకారాయని వారికి సమాధానమిడి, వెండియు నామహాసీయునివద్దయుండిన నొకభరిణాయందుండు రత్నమునుజూపి బిడ్డలారా దీనిని మీరు నాజ్ఞాపకార్థముగ గొనిపొండు. దీనిని భూమియందు పడనీ మకుడు అట్లుజరిగించితీరేని యిక భూమినుండి మీరు వేరుపరచజాలరని యీ రత్నమునుజూప, పట్టపగలే అట్టహాసముగ మిట్టిపడి వెలుగొందు నారత్నమునుజూచి కన్నులు మిరమిరలాడ నిక దానింజూడజాలకుండు టాజడదారిగాంచి దానినితిరుగ నాభరిణాయందుంచెను.

అప్పుడా కిశోరసార్వభౌముడు స్వామీ! దీని గుణగణములెట్టివి? యిది తమరెల్లుసంపాదింపగలిగితిరి? దీనిచరిత్ర మేమనియడుగ

నాజడదారియగు విరల్ దా సివ్విధంబున చెప్పబొడగెను.

ఇచ్చటి కనతిదూరమునందుండు షోలాపురమనుపట్టణంబున యశస్ పాల్, సత్పాల్ అను నిరువురు సోదరులుగలరు. అగ్రజుడగు యశస్ పాలుడు చిన్నతనమునుండియు పాండురంగభక్తుడు. తానెల్లప్పుడును దైవచింతయందు కాలముగడుపుచుండెను. మరియు తానొక్క కాసైచనుసంపాదింపడయ్యె. దానంజేసి చిన్నవాడగు సత్పాలుడు తానొక్కడే కుటుంబమును పోషింపజాలకనున్నా, భార్య చెప్పమాటలచేతనున్న, వానిని తనకుటుంబమునుండివేరుపరచెను అప్పుడుకూడా భక్తుడగు యశస్ పాలుడు దైవచింతవలననే కాలము గడపుచుండెను. నేననిన వానికెక్కువప్రేమ. యెన్నియో సారులీ పండరికరుడొచ్చెను. వానియర్థాంగియగు రుక్మిణీబాయి మహా పతివ్రత. భర్తచేయుచేష్టల కావంతయు విసుగొందక కూలినాలివల్ల కొద్దియోగొప్పయో సంపాదించి తన భర్తకు పెట్టినపిమ్మట తాను నుభుజింపుచు కాలము బుచ్చుచుండెను.

సత్పాలుడు సహిత మన్న గారిని వేరుపరచినపిమ్మట పూర్వమువలె నార్జింపజాలక తానును అన్నగారివలె బీదవాడయ్యెను. ఆతనియర్థాంగి రూకలుసంపాదించనిది అతనికిన్నముపెట్టిన పాపమునబోలేను. అట్లులే ఆతడును కష్టించుచునేయుండెను.

వకానొకదినమున పండరిపురముననుండు విరలేశ్వరుని దర్శింపకుతూహలముచే యశస్ పాలుడు తనయర్థాంగియగు రుక్మిణీబాయిచే కొన్నిరొట్టియల నాహారముకొరకుమూటకట్టించుకొని పాదచారుడైవచ్చుచు కొంతదూరము నడచినపిమ్మట వానినారగించుట

కొక వలవృక్షచ్ఛాయగల తటాకము దరికరుడెంచి కాలుజేతులా తటాకజలములచే శుభ్రపరచుకొని, తానుభుజింప నరుడెంచ నచ్చుటొక సువర్ణపేటిక కాన్పించెను. ముద్దుముచ్చటలు గొల్పు నాపేటికను తెరచిచూడ కుతూహలముగల నాయశస్ పాలుడది విప్పిచూడగా ఆభరిణియందొక రత్నముఁగాన్పించెను. దానినాతడు తాకినంతనే అందుండి సుందరాంగులగు కొందరుస్త్రీలు బయల్పడి అందులోనొకతె అమ్మహసీయునికి విస్తరాకువేసెను. మరొక యంగన యందు పంచభక్ష్యపరమాన్నములను వడ్డించెను. వేరొకస్త్రీ వలయునంతనెయ్యిని, పలహారములను వడ్డించి భుజింపుమనియెను.

దీనికా మహాసీయు డాశ్చర్యముతో వానినొల్లక పుణ్యాగ నలారా! మీరెవ్వరు? యివ్వధంబున జరుగ కారణమెద్ది? నాకుమీ చరిత్రఁజెప్పవరకు వీనినినేనొల్లనని భీష్మించుకొని కూర్చొనియుండ అందొకవారిజాక్షి భక్తగ్రేసరా! నీభక్తికి రంగడు కడుంగడు సుత సింది యివ్వధంబునగావించె. మేము దేవతాస్త్రీలము. నీవ్రహ్మింగ భుజింపుము. తగుపరిసీకీరత్నమహాత్మ్యం బెరింగించెదమన, నా యన ఘుడట్లు గావించెను.

తృప్తిగభుజించినపిమ్మట పుణ్యాత్మా! యియ్యది పాండురంగనిచే నీకు లభింపబడెను. దీనిమూతను తెరచి యందుండురత్నము నంటినంతనే యెన్నిలక్షలప్రజలకైనను, యేలాటి లోటుపాటులు లేక భోజనాదులొసంగగలము. మరల నాభరిణియందుండు రత్నమును రెండవపర్యాయ మంటగనే మేముఁదరము మాయమయ్యెదము. పిమ్మట నాభరిణినుసీపు మూశివైచి జాగ్రతపరచుకొనుము.

యిట్లా వస్తువు దశవర్షంబులవరకు నీకేవిధమగు లోటుపాటులు లేక జరుపగలదు. తదనంతరము దానిమహిమ మారిపోవున నెను.

అట్లులెన తదుపరి నేమిజరుగునని యడుగ, యశస్ పాలా! తదుపరి యీరత్నము సకాదేదీష్యమానముగ వెలుగొందుచుండును. యిదిభూమియందు పడినమాత్రముననే వెలుగు హెచ్చును. కాని, యిక భూమినంటుకొనిపోయి పెకళించిననురాదు. చితుక గొట్టినను పగులదు. యిక మేమరిగెదము. తమరీరత్నము నంటుకొండు మేమదృశ్యమయ్యెదమన నాయశస్ పాలుడల్లు గావించెను. దేవతాస్త్రీలద రదృశ్యులైరి. వెంటనేదానినాతడు మూశినైచి పట్టరానిసంతోషముతో వెచుకకుమరలి యింటికేగి దానిమహిమ తనయర్థాంగియగు రుక్మిణీబాయికిజెప్ప నాథా, విరలేశ్వరునకుమనయడ నెఱటిదయ. వాస్తవముగ భక్తులశ్రేయోభిలాషి సుమా! యని, పరిపరివిధముల పాండురంగని కొనియాడెను.

మరియు దానిని పరికింప తనకు బుద్ధిపాడముచున్నదని తన నాధునడుగ నాతడు, తస్మిమణి అటులకాదు, నీసీతక్షణమే యీపట్టణమందెల్ల ప్రజలను మనయింట విందారగింపచాటబంపుము. అప్పుడునీవు యీభరిణమహాత్మ్యమును గాంచవచ్చునన, ఆపెయ్యగట్లు గావింపజేసెను. పట్టణమందెల్ల ప్రజలును కడుంగడు నిరుపేదయగు యశస్ పాలు డిట్లు విందొనర్చుట కాశ్చర్యము నొందుచు, వానిని పరీక్షింప పట్టణమందు, బిడ్డలు మొదలు వృద్ధులవరకు బాతులుదీరి భోజనాదుల కెదురుజూచుచుండిరి. అప్పుడే రౌడురూములు కావచ్చినది. యింట వంటప్రయత్నములేమియు లేవయ్యె. విందారగిం

కవచ్చినవారిలో కొంద రాతడు మనలనుపరాభవింప నిట్లుగావించె ననియు నాస్తవముగ మనల నిట్టులె అవమానపరచిన నీతనికి తగిన ప్రాయశ్చిత్తముచేయవలెనని గుసగుసలాడుచుండిరి. తనసోదరుడగు సత్పాలుడు వింపారగింపవచ్చిన వారిలో యేకీభవించి అన్నగారిని పరాభవపరచుటకు భార్యచెప్పమాటలకు లోనై యుక్తాత లూ గుచుండెను. అకాలముగుచున్నది వడ్డెనలు ప్రారంభింపుడని జనస మూహమునుండి కేకలు వినుపించుచున్నవి.

అప్పుడాభక్తాగ్రేసరుడగు యశస్ పాలుడు ప్రజలందరికి నమ స్కరించి అయ్యలారా, శాంతింపుడు క్షణమాత్రమున మీకు వడ్డించుట ప్రారంభమగునని లోనికేసి పాండురంగనిమిదిలోదలంచుకొని తనకా రంగనివల్ల ప్రసాదింపబడిన పేటికందెరచి అందుదేదీవ్యమా నముగ వెలుంగుచున్న రత్నమునుముట్టుకొనెను. వెంటనే యారత్న మునుండి లెక్కకుమిన్నయగు స్త్రీరత్నములుబయల్పడి తలవనితలం పుగా బంతులుతీరియున్న పురవాసులకాకులు వేసి వడ్డించుట ప్రారం భించిరి. పంచభక్త్యపరమాన్నములతోసహా కడుపార నాపట్టణప్రజ లను భుజించువట్లుజేసి తాంబూలాదులొసంగి నాదేవతాస్త్రీలంద రుయింటిలోనికరిగి యశస్ పాలా! యిక మేమరిగెదము మణి నంటు కొనుమననాయనఘుండలుగావించెను. వెంటనేవారందరన్రుశ్మ్యతైరి.

పట్టణవాసులంద రాశ్చర్యానందపరవశులైరి. సోదరుడగు సత్పాలుడు తలనేలజూడ నచ్చటనుండి వెడలిపోయెను. యశస్ పాలుడట్లు గావించుటజూచి తననారీమణి యా మణిప్రభావమున కెంతయు తనభర్తభక్తిరసమే కారణమని నుబ్బుచుండెను.

... సత్పాలుడు తానునొక మణిని సంపాదించవలెనని యాశతో భార్య చెప్పిన మాటలచొప్పున తానొక యరణ్యనుధ్యంబున జేరి భగవధ్యాన్న మొనర్ప యశరీరవాణి, భక్తాగ్రేసరా! పాండురంగడు నీభక్తికిసంతసించి గాబోలొక మణినీకు ముండుభాగమునపడ్డవైచె నని పల్క నాసత్పాలుడు కన్నులుతెరిచి యెదురుగ నట్టహాసముగ గాన్నించుచున్న భరిణను చేనంది కన్నులనద్దకొని తక్షణమే షోభా పురమునకేగి తానును, తనయన్నగారివలె పట్టణవాసు లందరిని విందారగింపరండని చాటనంపెను.

పూర్వము పిండివంటలు, షీరాన్నము సహితముగ నార గించినందున చుట్టుపట్ల వాఱినికూడా తమతోవచ్చునట్లర్పరచుకొని అట్టహాసముగ విందునకు సిద్ధపడిరి. విందునకరుదెంచిన వారిలో డాంబికులందరకాలమైనదని కేకలిడిచుండిరి. చంటిబిడ్డలుతమతమ తల్లులవద్దనల్లరిజేయుచుండిరి. కొంటెపిల్లలొకరినొకరు తోళికొను చుండిరి. యిట్టిసమయమున సత్పాలుడధ్ధాంగి సహితముగ నచ్చే టొక వేదికపై నెక్కి పృజలను నిశ్శబ్దముగ నుంచుడనిపైగఁజేసి, పుర వాసులారా! నిమిషమాత్రమునమీకు వడ్డించుట ప్రారంభమగు ననిజెప్పి లోనికిగిరి పాండురంగనిధ్యానించి భరిణను తెరచెను.

అందుండివేనకువేలు పురుషులు తమతమ యాయుధముల తోబయల్పడి కదలనివ్వక తలకునలుగురు చొప్పున నిమిషమాత్ర మున శుభ్రముగ యింటివారి సహితముగ విందారగింప వచ్చిన వారికి షురకర్మనొనర్చి మాయమైరి. వోర్వలేనితనము వానినట్లు గావించినది.

తనతమ్ముడట్లుగావించినమరునాడుదయమేభక్తుడగుయశస్ పాలుడు రుక్మిణీబాయిసహితముగ పండరికిపయనమైనాకడకరుదెంచి, మణిప్రభావమును నాకెరిగించి, స్వామీ! మీరుదీనినితమ రేతీరున సార్థక పరచెదరో, మీయిచ్చవచ్చినట్లు సద్వినియోగపరచుడని దీనినినా కొసంగి వారును నాకడనే పాండురంగనిధ్యానింపుచుకాలముగడపి యిటీవల నడేమిచిత్రమోవారిరువురొక్క పరియేకాలధర్మమొందిరి.

నాటినుండియు యీరత్న సహాయముననేను నిత్యమన్నదా నమొనర్చుచు దశవర్షంబులు గడపితిని. తదుపరిదీనిపటుత్వము క్షీణ దశకొచ్చి నానాటికి పదిమందికైనను భోజనాదు లొసంగజాలక యెట్లకేలకదియుంగూడ నశించెను.

నాడామహానీయుడనినట్లీ రత్నము వెలుంగునకు మేరలేదు. కావున కిశోరసార్వభామా! దీనిని మీయిచ్చవచ్చినట్లు వినియోగ పరచుకొమ్మని సుగుణఘట్ట పురాధీశ్వరున కొసంగెను.

వెండియు బిడ్డలారా! మీరిప్పుడు సుగుణఘట్టమున కరుగు నట్లొక్క క్షణమాత్రమున నొనర్చెదను యిరువురొకేపర్యాయము కన్నులుమూసుకొండనిన మంత్రీపుంగవుడగు చంద్రవదను డమ్మ హత్తునకునమస్కరించి స్వామీ! అట్లుకాదు మాయశ్వములానా డరణ్యమధ్యమున నొకకాపువానిసోషణక్రింద యుంచి వచ్చితిమి. వానినారోపించి పట్టణముజేరవలయునని కుతూహలముగ నున్న దట్లుగావింపమనివేడ నాజడదారియగు వృద్ధుడట్లులేగావించెను.

కన్నులు తెరిచిచూడ పూర్వము వారిరువురు బసజేసిన యాయరణ్యప్రాంతమునందుండిరి. దానికివారెంతయునచ్చెరువొందిరి.

చంద్రీవదనుడు మెలమెల్లగ తన యడమచేతియందా రత్న పేటికనుంచుకొని కడమచేతితో కిశోరునికేల్చుట్టి తమ యశ్వములుండు గోకులకేగి యాకాపును దర్శించెను.

సుగుణబోగగు నాకాపు వారి రాకకెంతయు సంతసించి చంద్రీవదనునిగాంచి, నాయనా! నీవెట్టుల్నిమ్మహానీయుని గాంచితి వని యాతరుతతో నడుగ జరిగినదంతయు నా కాపున కెరిగించెను. యింతలో వట్టతయూరుచేయించి నాటికి హాయిగ వారకి విందొసంగి ధనసహితముగ వారిగుర్రముల నప్పగించెను.

దినములుగడచినను విశ్వాసముగల నాయశ్వములు సకిలిం చుకొనుచు యవరిగుర్రము వానియొద్దకువచ్చి నిలువంబడెను.

దానికా రాజమంత్రు లిరువురపరిమితానందము నొందుచు, యాకాపునుగాంచి, సీసహాయ్యమపారము. నీమేలెన్నడును మేము మరువజాలము. నీకేమికావలయునో కోరుకొమ్మనిన, మహాత్మా! మీరెప్పుడును పట్టణవాసులు మేము సదా అరణ్య మధ్యమున నుండువారము యీరత్నము మీరానామ మకాముజేసిన పాత్ర మునస్థాపింపుడు. ప్రయాణీకులకేగాక సాధుస్యగములకు సహిత మెంతయు సహాయ్యముగనుండునన, వారల్లపరిమిత సంతోషమున గావించిరి.

కాపువాడాశ్చర్య మింతింతయని చెప్ప నలవిగాదు. క్షణ మాత్రమున భూమినంటుకొనిపోయి వెలుంగు రత్నసహాయ్యమున నిశలయందుసహిత విచ్చట సుఖముగ కాలము గడపుకొనుట కెంతయు నాతనికి సహాయ్యపడెను.

కిశోరచంద్రవదను లశ్వరూఢులై పట్టణము నతిశీఘ్రముగ

చేరుకొని తమతమసతులకు, ప్రజలకెంతయు నానందము గూర్చిరి. వృధారశింహుడు పరిపాలనా భారమప్పుడే కిశోర చంద్రవదనుల కప్పగించెను.

ధనాగారబీగములు వేరుగ శృష్టింపజేసిరి. ధనములకు వడ్డీలనుచేర్చి విజయరాజపురమునకంపి నాడు కుగువగనుంచిన చంద్రవదనుని సువర్ణమొలత్రాడును తెప్పించుకొనిరి.

వీరుపడిన కష్టములన్నియు పూసగుచ్చినట్లు అంతఃపుర స్త్రీలతో గుండియలు తల్లడిల్లించెప్పిరి. వృధారుడాశ్చర్యమొందెను.

నాటంగోలె సుగుణఘట్టమునందు చక్కగ రాజ్యమును సాలింపుచు, బహుకాలము ప్రజలమన్ననలంబడసరని చెప్పుచుండ గనే దివాకరుడు తనప్రయాణ మతిశోంధరగ సాగింపుచు, విజయవర్మ, మణికంధరులను వ్యాఖ్యానము జేయుచున్నచో యనునట్లు పారుడు త్రుళ్ళిపడిలేచి, మణికంధరా! ఆనాడు సుగుణఘట్టపురా ధీశ్వరునివల్ల స్థాపించి పాండురంగని మహిమచే యశస్వీపాలునికి లభించిన రత్న మేయ్యది. కాలాతీతమైనది. విశేషకాల మిచ్చట నుండతగదన మణికంధరుడారత్నమహిమకుపాండురంగనిమహాత్యమున కాశ్చర్యమగుటకై భూసురోత్తమా, నాడువిజయరాజపురా ధీశునివద్ద కొంతధనమీ కిశోర రాజతీసుకొనియుండెను. దానినెవ్వ ధంబున వారికిచ్చిరనియడుగ, బాలకా! ఆనాడశ్వరూఢుడై సుగుణ ఘట్టమున కరుదెంచిన వ్యక్తి కుదారశింహుడిచ్చిన నూరువరహాలవియేయనిచెప్పగా తృప్తిజెంది విజయవర్మపాట బయలుదేరి పర్వతములు, గుట్టలు, అరణ్యముల స్పృక్కుగడవిరెండవమజిలీచేరెను.